

Programmabegroting 2018-2021

Foto voorkant:
Hoofdbrug te Oosterwolde bij nacht.

Colofon

UITGAVE - Gemeente Ooststellingwerf

FOTO VOORKANT – Jan Veensma

SAMENSTELLING EN INFORMATIE - Afdeling Klant en Organisatie, team Bedrijfsvoering, P&C

ONLINE PUBLICATIE – <https://ooststellingwerf.begrotingsapp.nl>

Oosterwolde, september 2017

Contact

Als u vragen of opmerkingen heeft over deze Programmabegroting kunt u mailen naar gemeente@ooststellingwerf.nl

't Oost 11

Postbus 38

8430 AA Oosterwolde

Telefoon: 14 0516

Copyright 2017 Gemeente Ooststellingwerf

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Leeswijzer	5
Aanbieding.....	7
Programma 1 Sociaal Domein.....	11
1.1 Thema: Jeugd	11
1.2 Thema: Wet maatschappelijke ondersteuning (inclusief AWBZ).....	12
1.3.1 Thema: Participatie algemeen	14
1.3.2 Thema: Wet sociale werkvoorziening.....	16
1.3.3 Thema: Dorpsbudgetten.....	17
1.4 Thema: Inkomensverstrekking	17
Programma 2 Welzijn en Educatie.....	20
2.1 Thema: Kunst & Cultuur	20
2.2.1 Thema: Onderwijs algemeen	21
2.2.2 Thema: Huisvesting onderwijs	22
2.3.1 Thema: Sport algemeen.....	23
2.3.2 Thema: Sportaccommodaties.....	24
2.4 Thema: Volksgezondheid.....	24
Programma 3 Ruimtelijke en Economische ontwikkelingen.....	26
3.1.1 Thema: Recreatie en toerisme	26
3.1.2 Thema: Biobased Economy	28
3.1.3 Thema: Werkgelegenheid	28
3.2 Thema: Openbare ruimte - Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen	30
3.3.1 Thema: Milieubeleidsplan.....	32
3.3.2 Thema: Afval.....	33
3.4.1 Thema: Bouwen en Wonen.....	34
3.4.2 Thema: Volkshuisvesting	35
3.4.3 Thema: Omgevingswet / Bestemmingsplannen	36
Programma 4 Strategische projecten	38
4.1 Thema: Venekoten Centrum te Oosterwolde.....	38
4.2 Thema: Masterplan Regio Appelscha.....	39
4.3 Thema: Biosintrum te Oosterwolde	41
4.4 Thema: Overheidsparticipatie	42
Programma 5 Openbare Orde en Veiligheid	43
5.1.1 Thema: Integrale Veiligheid	43
5.1.2 Thema: Crisisbeheersing	43
5.2 Thema: Handhaving.....	44

Programma 6 Bestuur en Dienstverlening	47
6.1 Thema: Bestuur	47
6.2 Thema: Organisatie Gebiedsteams	49
6.3 Thema: Dienstverlening	50
6.4 Thema: Financiën	52
Paragrafen	55
Paragraaf 1 Lokale heffingen	55
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	61
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	71
Paragraaf 4 Financiering	75
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	78
Paragraaf 6 Verbonden Partijen	82
Paragraaf 7 Grondbeleid	91
Paragraaf 8 Gebiedsuitwerking	95
Paragraaf 9 Duurzaamheid	98
Begrotingspositie 2018-2021	101
3.1.1 Vertrekpunten programmabegroting 2018-2021	101
3.1.2 Uitgangspunten op basis van bestaand beleid	101
3.1.3 Begrotingsresultaat bestaand en nieuw beleid	103
3.1.4 Uitwerking nieuw beleid	104
Financieel meerjarenperspectief	108
3.2.1 Budgetten per programma	108
3.2.2 Financiële positie	109
Bijlagen	114
A. Kernegevens	114
B. Reserves en voorzieningen 2016-2021	116
C. Overzicht incidentele lasten en baten	118
D. Overzicht amendementen en moties eenmalige bestedingen Kaderbrief 2018-2021	119
E. Overzicht taakvelden	123
F. Beleidsindicatoren	124

Leeswijzer

In deze leeswijzer beschrijven we de opbouw van de Programmabegroting 2018 (inclusief de meerjarenramingen 2019-2021). De Programmabegroting bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting

Aanbieding

In de aanbieding gaan we op hoofdlijnen in op een aantal onderwerpen. Onder andere het begrotingsperspectief en de nieuwe eenmalige bestedingen.

Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan (de programma's) en de paragrafen. Per programma beantwoorden we 4 vragen:

- 1e W: Wat willen we bereiken?
- 2e W: Wat doen we daarvoor?
- 3e W: Wat merkt de inwoner ervan?
- 4e W: Wat mag het kosten?

In de programma's is informatie opgenomen over de verbonden partijen. Op grond van de vernieuwing van de BBV moeten we dit opnemen in de programma's. Een aantal financiële aspecten in de begroting gaat over de programma's heen. Deze beschrijven we in negen paragrafen. Deze paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de programma's.

Financiële begroting

De financiële begroting bestaat uit de begrotingspositie 2018-2021 en het financieel meerjarenperspectief 2018-2021. In de financiële begroting is opgenomen: de financiële vertaling van de 6 programma's, de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, de lokale heffingen, de deelnemingen en de post onvoorzien van het lopende begrotingsjaar.

Bijlagen

Er is een aantal (vooral cijfermatige) bijlagen opgenomen, zoals de kerngegevens, de reserves en voorzieningen 2016-2021 en een overzicht van de incidentele lasten en baten 2018-2021. Verder is een overzicht amendementen en moties Kaderbrief 2018-2021 bijgevoegd. Ook is een overzicht van taakvelden opgenomen. Daarnaast is het vanaf 2017 voor gemeenten verplicht een vaste lijst van beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Deze indicatoren zijn nog volop in ontwikkeling. Een lijst van beleidsindicatoren hebben we als bijlage bijgevoegd. Meer informatie over beleidsindicatoren vindt u op waarstaatjegemeente.nl.

Aanbieding

In de Kaderbrief 2018-2021 meldden we dat we op koers liggen bij de realisering van ons coalitieakkoord 2014-2018 'Samen Voortbouwen'. In dit akkoord werd aangegeven dat in deze periode een drietal grote vraagstukken op ons af komen.

- Sociaal - de introductie en verantwoorde invoering van de 3 Decentralisaties (Sociaal Domein).
- Demografisch – de veranderende bevolkingsgroei en samenstelling.
- Financieel – de fors dalende rijksbijdrage in de gemeentekas en de blijvende druk op de begroting.

Met veel enthousiasme en overtuiging hebben we deze, en andere nieuwe, vraagstukken opgepakt. De beleidskaders die hieraan gelieerd zijn, zijn door u vastgesteld en worden door ons geïmplementeerd. Het Sociaal Domein (inclusief het Gebiedsteam) is volop in ontwikkeling en is in de begroting budgettair neutraal opgenomen. In de Woonvisie 2017-2022 hebben we aangegeven dat we in staat moeten zijn de komende jaren een woningvoorraad en woonomgeving te creëren die bij onze huidige en toekomstige inwoners past. Verder blijven we ons inzetten om een solide financiële koers vast te houden. We beseffen dat het samen voortbouwen niet stopt in 2018.

Inleiding

Begrotingsperspectief 2018 – 2021

Op 20 juni 2017 hebt u een brief ontvangen over de bijstelling van het begrotingsperspectief van de Kaderbrief 2018-2021 naar aanleiding van de Meicirculaire 2017. We hebben u geïnformeerd op hoofdlijnen over het meerjarenperspectief 2018-2021. Vanuit dit bijgestelde begrotingsperspectief is de financiële vertaling gemaakt naar deze programmabegroting. Hierbij is het (financiële) uitgangspunt dat 2018 en 2019 structureel en reëel in evenwicht zijn. Het is gewenst dat 2020 en 2021 eveneens structureel en reëel in evenwicht zijn. Het bestaand beleid is aangepast in verband met een aantal autonome ontwikkelingen.

bedragen x € 1.000

Begrotingsperspectief	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Begrotingsresultaat				
Saldo bestaand beleid	860	690	440	261
Saldo nieuw beleid	- 514	- 421	- 421	- 421
Totaal begrotingsresultaat	346	269	19	- 160
Totaal begrotingsperspectief	346	269	19	- 160

Het begrotingsperspectief 2018-2021 is behoorlijk minder positief dan was aangekondigd. De begrotingsresultaten per jaar zijn gemiddeld € 380.000 lager dan eerder was begroot. De daling van begrotingsresultaten wordt vooral veroorzaakt door autonome invloeden. Zo nemen de salarislasten (+3¼% loonsverhoging nieuwe CAO gemeenten), de bijdrage aan de Veiligheidsregio (raad 27 juni 2017), de lagere doorbelasting van uren investeringen en grondexploitatie en de lasten van het levensonderhoud WWB de komende jaren behoorlijk toe. De rente- en afschrijvingslasten en de subsidie peuterspeelzaalwerk (raad 21 juni 2016) vallen structureel lager uit.

Het begrotingsperspectief is de komende vier jaar structureel en reëel in evenwicht, waarbij het jaar 2021 een beperkt nadelig resultaat van € 160.000 laat zien. Op dit moment is niet in te schatten in welke mate het Rijksbeleid (nieuw kabinet: bezuinigingen versus nieuw beleid) en de economische groei van invloed is op de gemeentefinanciën. De Meicirculaire 2018 kan daar op z'n vroegst iets over zeggen.

Kaderbrief 2018-2021

In de Kaderbrief 2018-2021 is de structurele begrotingsruimte voor de komende vier jaar gepresenteerd. In onze brief over de gevolgen over de Meicirculaire 2017 van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds is het perspectief 2017-2020 naar boven (positiever) bijgesteld. U hebt zich bij de kaderbrief uitgesproken over een meerjarige lokale lastenverlichting 2017-2021 van de afvalstoffen- en rioolheffing. Over de tarieven rioolheffing hebt u bij de behandeling van de kaderbrief een amendement aangenomen. Ook hebt u een amendement aangenomen waarbij u niet instemt met een trendmatige verhoging van de OZB. In het vervolg van deze aanbiedingsbrief komen we hierop terug (meerjarige lokale lastenverlichting).

Verder hebt u diverse moties ingediend. In de bijlage 'Overzicht amendementen en moties Kaderbrief 2018-2021' kunt u nalezen op welke wijze de amendementen en moties, voor zover ze zijn aangenomen of overgenomen, verwerkt zijn in de begroting. In het onderdeel 'Begrotingsresultaat bestaand en nieuw beleid' zijn deze voorstellen uitgewerkt.

Programma's

Strategische projecten

De realisatie van het Masterplan Appelscha (quickwin en N381 gelden) is nagenoeg afgerond. Als vervolg op dit plan hebt u op 21 maart 2017 de beleidsvisie voor Recreatie en Toerisme, Masterplan Regio Appelscha, vastgesteld. De uitvoering vindt plaats aan de hand van de zes uitvoeringsagenda's, die in het plan zijn opgenomen. Bij de behandeling van de Programmabegroting 2017-2020 hebt u besloten voor de komende drie jaar hiervoor een bedrag van € 700.000 te reserveren.

Op 20 december 2016 hebt u een besluit genomen over de prioritering van het Masterplan Venekoten Centrum te Oosterwolde te beperken tot twee projecten, te weten: de herstructurering detailhandelsstructuur Oosterwolde en de herinrichting Stationsstraat inclusief de Kop en parkeerterrein Stipeplein-zuid. De uitvoering van het Masterplan Venekoten Centrum te Oosterwolde is in vergevorderd stadium.

Op 2 november 2017 wordt de eerste paal geslagen van het Biosintrum te Oosterwolde (www.biosintrum.nl). In het najaar van 2018 is de opening van één van de meest duurzame en innovatieve gebouwen van Europa.

De gemeentelijke financiële bijdragen aan deze strategische projecten zijn gedekt binnen de bestaande middelen. Daarnaast zijn bijdragen toegezegd door zowel het Rijk als door de provincie Fryslân. In programma 4 'Strategische projecten' zijn de beleidskaders per project geactualiseerd.

Overheidsparticipatie

Participatie betekent actieve deelname. In het coalitieakkoord staat dat burgerparticipatie een belangrijk uitgangspunt is. De afgelopen jaren hebben we veel ervaring opgedaan met vormen van burgerparticipatie. Inmiddels willen we nog een stap verder gaan door actief in te zetten op overheidsparticipatie.

Voor het slagen en voortbestaan van onze democratie is het belangrijk dat zowel de overheid als inwoners een actieve bijdrage leveren aan onze samenleving. Bij overheidsparticipatie is sprake van een omgekeerde samenwerking: de overheid participeert in initiatieven van burgers, geeft deze de ruimte en verbindt deze waar mogelijk met elkaar. Voor 2018 stellen we een budget voor van € 250.000 (aanloopjaar). Voor 2019-2021 jaarlijks

een budget van € 500.000. De budgetten zijn inclusief uitvoeringskosten. We stellen voor budgetten tot en met 2021 te dekken uit de 'gefaseerde afbouw opbrengst precariogelden'.

Daarnaast gaan we onderzoeken in welke mate we budget vrij kunnen maken uit de reguliere budgetten, zodat het op termijn budgettair neutraal kan worden uitgevoerd. In programma 4 – Strategische projecten, thema 4.4 – Overheidsparticipatie, is dit project verder beschreven.

Fonds Ooststellingwerf

In de Kaderbrief 2018-2021 hebben we aandacht gevraagd voor continuering van het Fonds Ooststellingwerf. In uw vergadering van 26 september a.s. staat de eindevaluatie van het Fonds Ooststellingwerf 2016 geagendeerd. We vragen u om de intentie uit te spreken om het fonds in 2018 een vervolg te geven waarin de verbeterpunten zijn meegenomen. We zijn van oordeel dat de evaluatie een aantal waardevolle verbeterpunten oplevert waarmee het vervolg op het Fonds Ooststellingwerf met nieuwe energie en enthousiasme kunnen oppakken. Om hieraan uitvoering te geven is het van belang een nieuw budget te reserveren vanaf 2018. We stellen voor, vooruitlopend op de eindevaluatie op 26 september a.s., voor 2018 tot en met 2021 jaarlijks € 250.000 te ramen. De budgetten zijn inclusief uitvoeringskosten. Dit jaarlijkse bedrag kan gedekt worden uit de 'gefaseerde afbouw opbrengst precariogelden'.

Personeel en organisatie

We hebben de ambitie de verschillende nieuwe projecten en nieuwe werkzaamheden die voortvloeien uit het nieuw beleid (strategische projecten en uitvoering nieuw beleid eenmalige begrotingsruimte € 5,7 miljoen) voortvarend op te pakken. De economie trekt aan waardoor ook nieuwe ontwikkelkansen zich gaan voordoen. Deze kansen willen we benutten. Hierbij ligt de focus op de thema's werkgelegenheid en leefbaarheid in nauwe samenhang met innovatie.

De uitvoering van deze projecten en werkzaamheden zijn gestart en volop in uitvoering. De uitvoering hiervan legt een behoorlijk beslag op de beschikbare ambtelijke capaciteit. Een aantal structurele knelpunten binnen de formatie komt duidelijk naar voren. Daarom is het van belang deze knelpunten nu op te lossen. De projecten zijn complexer en vragen meer tijd en capaciteit (Ruimtelijke ordening en Economische ontwikkeling). Naast de extra inzet in de (strategische) projecten, vraagt de toename van het gebruik van social media/website steeds meer capaciteit (Communicatie). Verder willen we adequaat uitvoering geven aan wettelijke taken (Sociaal Domein en Interne controle & Informatiebeveiliging).

De voorstellen zijn uitgewerkt in het onderdeel 'begrotingsresultaat bestaand en nieuw beleid'.

Begrotingsbeeld

Algemeen

De woonlastendruk neemt de komende jaren verder af door een meerjarige lokale lastenverlichting van de tarieven rioolheffing en afvalstoffenheffing. Daarnaast hebt u bij amendement besloten de opbrengst OZB voor het jaar 2018 niet trendmatig te verhogen. Dit hebben we in de primitieve begroting overeenkomstig verwerkt. Voor risico's die de gemeente loopt hebben we een gekwantificeerd bedrag beschikbaar in de Algemene reserve (boven op de buffer van € 3 miljoen). Via monitoring hebben we de risico's binnen het Sociaal Domein zo goed mogelijk in beeld. De reserve Sociaal Domein hebben we achter de hand om tegenvallers op te kunnen vangen. Het positieve meerjarige begrotingsresultaat geeft ons nu geen aanleiding te komen met nadere dekkingsvoorstellen.

Meerjarige lokale lastenverlichting

In de Kaderbrief 2018-2021 hebben we u geïnformeerd over de wijze van invulling van de meerjarige lokale lastenverlichting van € 950.000. Dit bedrag maakt onderdeel uit van een bedrag van € 5,7 miljoen nieuw eenmalig beleid 2017-2020. Deze lastenverlichting is vooral gericht op verlaging van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. We stellen voor het vaste tarief afvalstoffenheffing langer op een laag niveau te houden. De tarieven rioolheffing dalen met 7½ %. In september/oktober hebt u hierover voorstellen ontvangen.

Precariobelasting

Het besluit tot wijziging van de precariobelasting voor nutsbedrijven per 1 juli 2017 heeft verstrekkende gevolgen voor het begrotingsperspectief vanaf 2022. De opbrengst precariobelasting is tot en met 2021 structureel geraamd in de begroting (€ 1,232 miljoen) tegen het door u vastgestelde tarief van € 2,18 per m¹. Door een jaarlijkse stapsgewijze afbouw van de structurele opbrengst precariobelasting anticiperen we tijdig. De structurele opbrengst precariobelasting zetten we vanaf 2017 tot en met 2021 in vijf stappen om naar incidenteel geld. In 2017 starten we met € 246.000. Jaarlijks vermeederen we dit bedrag met € 246.000, oplopend naar € 1,232 miljoen in 2021.

Tot slot

Het begrotingsperspectief voor de komende planperiode van vier jaar is structureel en reëel in evenwicht. Het bestaande en breed gedragen behoedzame financiële beleid is ook de komende jaren ons uitgangspunt.

De uitkomsten van de Septembercirculaire 2017 zijn nog niet verwerkt in deze programmabegroting. Tijdig ontvangt u, bij de verzending van de antwoorden op de schriftelijke vragen, een brief over de uitkomsten van deze circulaire en een bijgesteld begrotingsperspectief. Op basis van deze programmabegroting stellen we voor de uitvoering een begroting per taakveld samen. De vastgestelde programmabegroting dient daarbij als vertrekpunt.

Met vertrouwen bieden we u deze structureel sluitende begroting aan tegelijk met onze voorstellen voor lastenverlichting.

Oosterwolde, 19 september 2017

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris

, burgemeester.

Programma 1 | Sociaal Domein

Wij willen inwoners in staat stellen zelfstandig hun leven te leiden. Voor wie hier moeite mee heeft, bieden wij via de gebiedsteams een vangnet en hulp. Hierbij gaan we uit van eigen kracht en zelfregie. Dit betekent dat we oplossingen zo veel mogelijk in de directe omgeving en het netwerk van mensen zoeken. Dit vergroot de eigenwaarde en leidt tot duurzame oplossingen.

Het gebiedsteam is er voor iedereen en is laagdrempelig bereikbaar. Inwoners kunnen er terecht met vragen. Het gebiedsteam helpt de situatie helder te krijgen en samen met de inwoner te kijken wat nodig is om de situatie zelf het hoofd te bieden. Kan de inwoner dit niet op eigen kracht of met hulp van het netwerk? Dan kan het gebiedsteam zelf lichte vormen van hulp en ondersteuning bieden. Is er meer nodig, dan zorgt het gebiedsteam voor een passende oplossing in de vorm van geïndiceerde zorg.

We stimuleren de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers door hen te ondersteunen en te waarderen. We stimuleren mensen mee te doen aan de samenleving door hen te helpen met het vinden van werk, scholing, vrijwilligerswerk of dagbesteding. Hierbij werken we intensief samen met maatschappelijke partners.

1.1 Thema: Jeugd

Wat willen we bereiken?

Ieder kind en iedere jongere groeit op in een veilige en gezonde omgeving

Ze krijgen de kans om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen tot zelfredzame en zelfbewuste (jong)volwassenen. Hiermee vergroten we de groep jongeren die in staat is het leven positief in te vullen, zelfstandig en/of samen met hun omgeving. We doen dit samen met jeugdigen, ouders en maatschappelijke partners. Waar nodig ondersteunen we jongeren en/of hun ouders/opvoeders: preventie dichtbij, zware zorg als dat gewenst is. Prioriteit ligt bij preventie, zodat zware zorg minder nodig is. Daar waar zware zorg op zijn plaats is, zetten we deze snel in. Binnen het Passend Onderwijs krijgt een kind een aanbod dat bij hem of haar past.

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven uitvoering aan jeugdhulp, prioriteit ligt bij preventie

We zetten lokaal in op preventie. Bijvoorbeeld door prenatale voorlichting en preventielessen in het onderwijs. We geven actief vorm aan jongerenparticipatie door middel van Chats & Quests. Ook stimuleren we korte lijnen en samenwerking tussen de gemeenschap en de algemene jeugdvoorzieningen, zoals basisscholen en sportverenigingen. Met het onderwijsveld hebben we afspraken over het Passend Onderwijs en de samenwerking tussen het gebiedsteam en de scholen. Het gebiedsteam is in staat om daar waar nodig jeugdigen en/of gezinsleden naar passende ondersteuning te verwijzen. Daar waar veiligheid een rol speelt, zijn veiligheidspartners zoals Veilig Thuis betrokken. We zetten in op verbetering van de relatie met deze partners. Het gebiedsteam onderhoudt goede contacten met eerstelijns (zorg)voorzieningen, zoals de huisartsen. Met alle Friese gemeenten geven we vanaf 2018 uitvoering aan een nieuwe inkoopstrategie, die past bij de transformatiegedachte.

Wat merkt de inwoner ervan?

We regelen lokaal wat lokaal kan en regionaal/provinciaal wat moet. Bijvoorbeeld de inkoop van specialistische jeugdhulp en het Advies en Meldpunt Kindermishandeling. Hulp en ondersteuning zijn dicht bij de inwoners georganiseerd. Inwoners weten dat zij bij het gebiedsteam terecht kunnen. Het gebiedsteam helpt inwoners snel verder door vragen te beantwoorden. En zo nodig lichte vormen van ondersteuning te bieden. Waar nodig regelt

het gebiedsteam zwaardere vormen van jeugdhulp. De zorg wordt goed gecoördineerd. En het aantal hulpverleners in een gezin wordt beperkt.

Wat mag het kosten?

Vanaf 2018 werken we voor specialistische jeugdhulp met een nieuw inkoopmodel. Op dit moment kunnen we de financiële consequenties nog niet volledig overzien. We gaan door met de transformatie, waarbij kwaliteit voorop staat. Zonder de betaalbaarheid uit het oog te verliezen.

Beleidskaders

- Het visiedocument Zorg voor de Jeugd Fryslân (april 2013)
- Het Regionaal Transitiearrangement (RTA) Fryslân (november 2013)
- Toekomstvisie van het basisonderwijs in Ooststellingwerf (december 2013)
- Omvormingsplan Transitie Jeugdzorg Fryslân (februari 2014)
- Lokaal Jeugdbeleid 2014-2017 (mei 2014)
- 3 D's – Contouren notitie gebiedsteams (juli 2014)
- Beleidsplan 'Hart voor de jeugd' 2015-2018 (augustus 2014)
- Verordening 'Hart voor de jeugd Ooststellingwerf' 2015 (september 2014)

1.2 Thema: Wet maatschappelijke ondersteuning (inclusief AWBZ)

Wat willen we bereiken?

Vergroten van zelfredzaamheid en participatie van inwoners

Onze inwoners zijn zelfredzaam en samenredzaam. Ze doen mee aan de (lokale) samenleving. Voor mensen die het niet op eigen kracht redden, bieden we een vangnet. Mensen blijven zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Indien nodig krijgen zij zorg dicht bij huis.

Onze gemeente kent een sterke zorg economie. Deze willen we behouden en waar mogelijk versterken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen de zorg economie zetten we in op een nieuwe samenwerking

We ondersteunen de zelfredzaamheid en participatie van mensen en houden de zorg betaalbaar. En wel door te focussen op preventie, zorg dicht bij mensen te organiseren en te kiezen voor een integrale aanpak. Samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en zorgaanbieders ontwikkelen we nieuwe vormen van zorg. Denk aan vrijwillige zorg gecombineerd met professionele inzet, intramurale zorg samen met ambulante zorg en buurtgerichte zorg waarin verschillende partijen samenwerken.

Instellen van een revolverend fonds Blijverslening

Vanuit het fonds Blijverslening kunnen inwoners een lening krijgen voor woningaanpassingen. Zo stimuleren we hen zelfstandig thuis te blijven wonen. Uiteraard betalen zij deze lening terug. Het fonds wordt beheerd door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn).

We geven uitvoering aan de WMO

Niet alle inwoners redden het (volledig) zelfstandig. Ook niet met behulp van hun omgeving. Hen bieden we een vangnet van voorzieningen. Dat begint bij het gebiedsteam: zij helpen mensen hun vraag helder te krijgen. Indien nodig komen zij samen tot een passend 'pakket' aan voorzieningen. Maatwerk en duurzaamheid van oplossingen zijn hierbij de uitgangspunten. Zo bestaan de oplossingen altijd uit een combinatie van eigen kracht, inzet van vrijwilligers en mantelzorgers en inzet van betaalde zorg en ondersteuning.

We stimuleren en waarderen de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers door hen te waarderen, te faciliteren en te ondersteunen. We ondersteunen de Adviesraad Sociaal Domein zowel ambtelijk als inhoudelijk. We werken – samen met partners – verder aan de concretisering van de gewenste transformatie van het sociaal domein.

We handhaven het huidige beleid huishoudelijke hulp

Huishoudelijke hulp (HH) is en blijft een voorziening binnen de WMO. Wij handhaven het huidige beleid. Zo weet iedereen waar ze aan toe zijn, zowel inwoners als hulpen voor langere tijd. Hiermee voorkomen we onrust en procedures.

Vanaf 2017 ramen we jaarlijks € 1,4 miljoen voor Hulp bij Huishouden . Bij de Programmabegroting 2017-2020 is besloten het HH budget van € 1.131.000 te verhogen met € 269.000 voor de jaren 2017 tot en met 2020. Deze verhoging is gedekt uit de reserve Sociaal Domein. We stellen voor het budget HH ook voor 2021 te verhogen met € 269.000 ten laste van de reserve Sociaal Domein.

Wat merkt de inwoner ervan?

Inwoners onderzoeken en benutten bij problemen eerst de eigen mogelijkheden om problemen op te lossen. Lukt dat niet, ontvangen ze ondersteuning vanuit het gebiedsteam. Zij kunnen met al hun vragen bij het gebiedsteam terecht. Dankzij hun eigen kracht en ondersteuning van het gebiedsteam wonen ze langer thuis. Huishoudelijke hulp blijft toegankelijk en betaalbaar. Bij het beoordelen of huishoudelijke hulp nodig is, laten we de eventuele aanwezige inzet van mantelzorgers onder de 18 jaar buiten beschouwing. Het zorglandschap in onze gemeente is modern, toegankelijk en betaalbaar.

Wat mag het kosten?

De middelen voor de decentralisatie AWBZ zijn kostenneutraal opgenomen. De decentralisatie-uitkering WMO is fors verlaagd. Hieruit wordt hulp bij het huishouden betaald. Voor het verder ontwikkelen van de zorgeconomie is de komende 4 jaar een bedrag van € 50.000 per jaar beschikbaar. Voor het fonds Blijverslening wordt éénmalig € 300.000 beschikbaar gesteld. In overleg met de Stichting Scala, het Gebiedsteam en woningbouwvereniging Actium geven we invulling aan opbouwwerk. Binnen 'aandachtsgebieden; blok aanpak' is hiervoor een budget van € 26.000 beschikbaar.

Beleidskaders

- WMO-verordening maatschappelijke ondersteuning 2015 (september 2014)
- Beleidsplan Wet maatschappelijke ondersteuning Oost- en Weststellingwerf 2015

Verbonden Partij: Sociaal Domein Friesland (SDF)

Het samenwerkingsverband SDF is aangegaan vanwege de decentralisatie van een aantal zorgtaken naar gemeenten per 1 januari 2015. Op die datum hadden de gemeenten nog niet de beschikking over de kennis op het gebied van contractbeheer en administratieve verwerking van deze zorgtaken. Daarom richtten we hiervoor een Gemeenschappelijke regeling op. Het algemene doel van de regeling is om bovenlokale (specialistische) zorg en ondersteuning te leveren voor inwoners van Ooststellingwerf en de andere Friese gemeenten.

Hierbij is een risico dat de informatie over zorgkosten, aantallen en zwaarte van de zorg niet altijd actueel is. Dit risico beperken we door aanwezige informatie te vergelijken met beschikkingen. De financiële risico's van de samenwerking zijn beperkt. De uitvoeringskosten voor het SDF worden door de gemeenten versleuteld op basis van vooraf vastgestelde uitgangspunten. Iedere gemeente betaalt de zorgkosten voor de eigen inwoners. Binnen de regeling vinden diverse periodieke overleggen plaats op ambtelijk en bestuurlijk niveau.

Verbonden Partij: Veiligheidsregio Fryslân (VRF)

Veiligheidsregio Fryslân (VRF) is een samenwerkingsverband van de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners. In de VRF werken zij samen aan brandweezorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Zo willen we (gezondheids)risico's zo veel mogelijk beperken. En het beleid van gemeenten op het gebied van gezondheid en veiligheid bevorderen. Voor de verschillende onderdelen zijn beleidsplannen opgesteld (Brandweer, GGD en Crisisbeheersing).

Als de VRF zich niet houdt aan afspraken over de begroting, krijgen de gemeenten achteraf alsnog de rekening gepresenteerd. Dit risico beheersen we intern door periodiek de uitgaven te monitoren en bij bestuurlijk en ambtelijk overleg input te leveren. Daarnaast bespreken we de begroting van de VRF in de planning- en controlcyclus rond de VRF. De jaarrekening dient als verantwoordingsdocument.

1.3.1 Thema: Participatie algemeen

Wat willen we bereiken?

Mensen stimuleren mee te doen aan de samenleving door werk, scholing, vrijwilligerswerk of dagbesteding

Het gebiedsteam zet zich in om uitkeringsgerechtigden met arbeidsperspectief of een arbeidsbeperking aan het werk te helpen. Mensen met beperkte mogelijkheden om direct aan het werk te gaan, kunnen gebruik maken van zinvolle (arbeidsmatige) dagbesteding, beschut werk of vrijwilligerswerk. Ook worden zij gestimuleerd in het kader van de tegenprestatie. Jongeren stimuleren we hun opleiding voort te zetten of weer naar school te gaan om een startkwalificatie te halen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Regionaal werkbedrijf Fryslân Werkt!

Binnen het regionale werkbedrijf 'Fryslân Werkt!' werken we samen aan een inclusieve arbeidsmarkt, waarin mensen zo veel mogelijk en duurzaam meedoen. We doen dit met de andere Friese gemeenten, het UWV en de sociale partners in onze regio. Binnen het werkbedrijf werken we samen om baanafsprakenbanen (voor mensen met een arbeidsbeperking) in te vullen. We kijken hierbij niet naar beperkingen, maar naar de mogelijkheden van de uitkeringsgerechtigde. We faciliteren werkgevers door een regionaal afgestemd aanbod voor werkgeversdienstverlening en re-integratieinstrumenten. Daarnaast geven we uitvoering aan ons eigen beleid. We blijven lokaal doen wat lokaal kan.

We gebruiken de talentenbank

Van onze uitkeringsgerechtigden verwachten we een tegenprestatie. Veel van hen doen al vrijwilligerswerk, bieden mantelzorg of volgen een taal cursus. Voor mensen die in dit kader geen geschikte vrijwillige klus kunnen vinden, hebben we de talentenbank, waarin vraag en aanbod gematcht worden. Deze talentenbank is overigens ook voor andere inwoners beschikbaar. Stichting Scala voert dit voor ons uit.

We vergroten de arbeidsparticipatie

De afstand van de uitkeringsgerechtigde tot de arbeidsmarkt is bepalend voor de keuze van het re-integratie- of participatietraject. Mensen met een kleine afstand tot de arbeidsmarkt worden direct bemiddeld door het gebiedsteam. Hierbij maken zij gebruik van een integrale privaat-publieke samenwerking via Baanbrekend Fryslân, Flexensie en de eigen accountmanager. Uitkeringsgerechtigden met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt worden door het gebiedsteam voorbereid op de arbeidsmarkt door (maatwerk)re-integratietrajecten in te zetten. Denk hierbij aan leerwerkplekken, stages en vakgerichte opleidingen zoals het Wijkleerteam en het Hildenbergproject. Mensen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt betrekken we bij de samenleving door participatietrajecten (zoals Voor de Wijk, Door de Wijk), vrijwilligerswerk, tegenprestatie, (arbeidsmatige) dagbesteding en beschut werk.

Voor diegenen waarvoor dat mogelijk lijkt, blijven we ons inzetten op uitstroom uit de uitkering. Hen bieden we leerwerkplekken en scholing aan, waarin zij werknemers- en vakvaardigheden aanleren. In samenwerking met de buitendienst bieden we trajecten aan in het onderhoud van de openbare ruimte. Denk hierbij aan het project Haulerwijk en het leerwerkplekken voor statushouders die de entree-opleiding volgen. Zo investeren we niet alleen in de ontwikkeling van mensen, maar ook in de leefbaarheid van onze gemeente.

We werken een pilot beschut werk en (arbeidsmatige) dagbesteding uit

Een brede groep deelnemers gaat aan de slag in nieuwe en experimentele vormen van beschut werk en (arbeidsmatige) dagbesteding. Dit gebeurt in de vorm van een pilot in OWO-verband. Hierin wordt samengewerkt tussen lokale partijen zoals werkgevers, het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt, zorgaanbieders en de gebiedsteams. De 3-jarige pilot wordt begeleid door Movisie. Dit is een landelijk kennisinstituut en adviesbureau voor de aanpak van sociale vraagstukken. We krijgen voor het begeleiden van de pilot extra geld van de provincie Fryslân.

Wat merkt de inwoner ervan?

Meer inwoners doen weer mee in de samenleving door (vrijwilligers)werk. Indien mogelijk worden zij (weer) financieel onafhankelijk. Inwoners die nog niet klaar zijn voor de (reguliere) arbeidsmarkt, doen actief mee aan de samenleving door scholing, re-integratietrajecten, beschut werk, (arbeidsmatige) dagbesteding, vrijwilligerswerk en/of het leveren van een tegenprestatie.

Wat mag het kosten?

Voor de inzet op re-integratie en participatie hebben we jaarlijks € 550.000 (exclusief BTW) tot onze beschikking uit het ongedeelde Participatiebudget. In 2018 wordt dit budget verhoogd met € 200.000 om de uitstroom te vergroten. Verder zetten we nog extra middelen in die we vanuit Europese subsidie (ESF) en provinciale subsidies en bijdragen ontvangen.

Beleidskaders

- Visienota Vrijwilligerswerk en Tegenprestatie “Iedereen heeft iets te geven” (september 2014)
- Beleidsnotitie en marktbeperkingsplan Werkgeversdienstverlening Ooststellingwerf en Weststellingwerf 2015-2018 (oktober 2014)
- Beleidsnota Re-integratie en Participatie Ooststellingwerf en Weststellingwerf 2015-2018 (december 2014)
- Verfijning beleidsnota Re-integratie en Participatie Oost- en Weststellingwerf 2015-2018 (juni 2015)
- Re-integratieverordening Participatiewet 2015 (juni 2015)

- Maatregelverordening 2015 (december 2014)
- Verordening Tegenprestatie 2015 (december 2014)

1.3.2 Thema: Wet sociale werkvoorziening

Wat willen we bereiken?

WSW-medewerkers zoveel mogelijk in reguliere arbeid plaatsen

Dit doen we dicht bij huis en in onze lokale samenleving. De WSW-medewerkers die aangewezen zijn op een beschutte werkomgeving, blijven aan het werk bij Caparis. We maken de uitgaven voor de WSW beheersbaar door een versnelde en verantwoorde afbouw van Caparis. We doen dit samen met Caparis en de 7 andere gemeenten binnen de Gemeenschappelijke Regeling (GR). Bij de uitvoering hebben we oog voor de individuele medewerker.

Wat gaan we ervoor doen?

We geven uitvoering aan de herstructurering van de WSW

In 2018 zetten we een tweede stap in het proces van herstructurering door plaatsing van een volgende groep WSW-medewerkers bij de Stichting Werk Ooststellingwerf. We zorgen het hele jaar door voor regulier werk voor de nieuwe medewerkers, zowel binnen onze organisatie als daarbuiten.

Voor de uitvoering werken we nauw samen met de gemeenten binnen de GR, die ook zelf de WSW (deels) uitvoeren. We voeren de afspraken uit die binnen de GR zijn gemaakt over de herstructurering van de WSW. Dit doen we in overleg met de andere gemeenten die meedoen met de GR.

Wat merkt de inwoner ervan?

We bieden een alternatief voor onze WSW-medewerkers die reguliere arbeid kunnen verrichten. Deze medewerkers gaan aan de slag binnen onze eigen gemeente. We zorgen het hele jaar door voor werk. De medewerkers leveren een zichtbare bijdrage aan de woon- en leefomgeving.

Wat mag het kosten?

Het ongedeelde Participatiebudget (P-budget) bevat onvoldoende middelen om de kosten van de WSW en re-integratie te betalen. Dit is nog wel afhankelijk van de uitstroom van werknemers uit de WSW. Het aantal werknemers zal de komende jaren afnemen door natuurlijk verloop. Ook de korting op de fictieve bijdrage per werknemer (SE) heeft invloed op de hoogte van het P-budget. Een tekort op het ongedeelde P-budget brengen we ten laste van de algemene middelen.

Beleidskaders

- Herstructureringsplan (december 2015)
- Wijziging GR (maart 2016)

Verbonden Partij: SW Fryslân / Caparis N.V.

De taken vanuit de voormalige Wet sociale werkvoorziening (WSW) moeten door ons als gemeente worden uitgevoerd. Op basis van efficiency en financiële redenen zijn deze taken uitbesteed aan de GR. Vanuit deze regeling nemen wij deel in Caparis N.V. De kernactiviteit is *“het aanbieden van arbeidsplaatsen in het kader van de (voormalige Wet) sociale werkvoorziening voor inwoners uit de gemeente Ooststellingwerf”*.

Vanaf 1 januari 2015 is nieuwe instroom in de WSW niet meer mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat de WSW alleen nog van kracht blijft voor de huidige werknemers met een vaste aanstelling. Voor de toekomst heeft de GR besloten de WSW verantwoord en versneld af te bouwen, met aandacht voor de positie van de huidige

werknemers. Dit doen we door een gezamenlijk beschutwerkbedrijf (met 8 deelnemende gemeenten) in stand te houden. Nieuwe activiteiten van Caparis N.V. komen niet voor rekening van de aandeelhouders. Verder streeft de GR naar het terugdringen van het subsidie- en exploitatietekort bij Caparis N.V.

Het beleidsvoornemen voor de deelname in Caparis N.V. is het stimuleren van de beweging van binnen naar buiten. Dit betekent dat meer SW-werknemers gaan werken in het reguliere bedrijfsleven door middel van uitplaatsing, detachering, jobcarving en functiecreatie. Verder is het streven het bedrijfsresultaat te verbeteren. Dit wil Caparis N.V. realiseren door meer en nieuwe opdrachten te verwerven, het verbeteren van de netto toegevoegde waarde op arbeid en het verlagen van huisvesting- en personeelslasten.

Als gemeente lopen we het risico dat het subsidietekort oploopt in de komende jaren. Daarnaast zijn we verantwoordelijk voor uitstaande geldeningen van de GR.

1.3.3 Thema: Dorpsbudgetten

Wat willen we bereiken?

Ideeën vanuit de dorpen over leefbaarheid stimuleren

Wat gaan we daarvoor doen?

We stimuleren een actieve rol van plaatselijke belangen en bewonerscommissies

We willen initiatieven en ideeën vanuit de dorpen over leefbaarheid (in de breedste zin van het woord) stimuleren en faciliteren. Beleidsafdeling, buitendienst en gebiedsteam werken samen met plaatselijke belangen en bewonerscommissies om ideeën te genereren en uit te voeren. De dorpen mogen het bedrag vrij besteden. Ze kunnen het bedrag desgewenst reserveren voor een grotere uitgave in een volgend jaar. Voorbeelden van zaken die dorpen ermee bekostigen zijn bankjes plaatsen, plaatselijke verenigingen die extra activiteiten op touw willen zetten ondersteunen en bewoners die iets willen organiseren faciliteren. Het budget geeft de dorpen daarnaast de mogelijkheid andere fondsen aan te vragen, waarvoor co-financiering wordt gevraagd. Al met al geeft het budget de dorpen de kans om kleinere wensen snel te realiseren, zonder ingewikkelde aanvraagprocedures. Dat stimuleert initiatief.

Wat merkt de inwoner ervan?

Eigen initiatieven worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Budgetten zijn vrij besteedbaar binnen de dorpen en wijken.

Wat mag het kosten?

We stellen voor het reguliere jaarlijkse budget van € 40.000 eenmalig in 2018 te verhogen met € 25.000. In totaal is in 2018 dan € 65.000 beschikbaar.

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2014-2018

1.4 Thema: Inkomensverstrekking

Wat willen we bereiken

Mensen betrekken bij de samenleving. Verdere achterstand tot de maatschappij voorkomen. Een goede gezondheid bevorderen.

Het accent ligt op het bevorderen van participatie van kinderen. Preventie loopt als rode draad door alle activiteiten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Waar mogelijk benutten we de bandbreedte van de regelgeving

Dit geldt zowel voor inkomensondersteuning (Participatiewet) als voor ondersteuning vanuit de WMO. We hebben wettelijke kaders en beleidskaders, waarbinnen we werken. Maar mocht het belang van het gezin of het individu daar om vragen, dan proberen we te handelen naar de geest in plaats van de letter van de wet. We treffen maatregelen die burgers dienen en hen verder helpen naar een duurzame oplossing.

We geven uitvoering aan armoedebeleid

We geven uitvoering aan het actieplan Armoedebeleid 2016 - 2019. We doen onderzoek naar doelgroepen binnen het armoedebeleid en hun behoeften. Dit vertalen we in acties. Hierbij betrekken we inwoners, de Klankbordgroep Armoede en de gebiedsteams. Als hier extra maatregelen uit voortvloeien, zetten we de beschikbare extra middelen van het Rijk in.

Een voorschot van € 20.000 is overgemaakt aan de Voedselbank in verband met extra verhuiskosten. Dekking vindt plaats uit het budget armoedebeleid 2017.

Wat merkt de inwoner ervan?

De inwoner ontvangt maatwerk (onder andere in natura). Inwoners ontvangen geen categoriale financiële tegemoetkomingen meer. Bij belemmeringen in de zelfredzaamheid of participatie is ondersteuning vanuit het gebiedsteam beschikbaar. Op die manier bieden we niet alleen compensatie, maar stellen we de inwoner ook in staat om te participeren.

Wat mag het kosten?

In de begroting is € 300.000 beschikbaar voor minimaregelingen. In 2015 is hieraan € 142.000 toegevoegd (structurele Rijksmiddelen) en in 2017 € 118.000. Dit laatste betreft structurele middelen vanuit de decembercirculaire. Daarnaast is er € 400.000 voor individuele bijzondere bijstand en € 192.000 voor schuldhulpverlening. We zetten het budget in voor de doelgroep. De kosten voor bewindvoering zijn explosief gestegen (landelijke trend). In onze gemeente loopt hier een onderzoek naar.

Beleidskaders

- Participatiewet en daarop te baseren richtlijnen, onder andere Studietoelage en Individuele inkomensvoetstuk
- Nota Armoedebeleid Oost- en Weststellingwerf (september 2014)
- Actieplan Armoedebeleid 2016-2019.

Begroting Programma 1 - Wat mag het kosten ?

bedragen x € 1.000

1. Sociaal Domein	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Resultaat voor bestemming						
Lasten						
1.1 Thema Jeugd	- 4.974	- 5.775	- 5.890	- 6.050	- 6.103	- 6.092
1.2 Thema WMO (incl. AWBZ)	- 5.428	- 6.239	- 6.368	- 6.434	- 6.478	- 6.204
1.3 Thema Participatie	- 5.394	- 5.051	- 4.470	- 4.156	- 4.041	- 3.927
1.4 Thema Inkomensverstrekking	- 10.094	- 10.471	- 10.506	- 10.569	- 10.690	- 10.905
Totaal Lasten	- 25.890	- 27.536	- 27.234	- 27.208	- 27.312	- 27.127
Baten						
1.1 Thema Jeugd	5	-	-	-	-	-
1.2 Thema WMO (incl. AWBZ)	732	460	425	425	425	425
1.3 Thema Participatie	49	32	2	2	2	2
1.4 Thema Inkomensverstrekking	8.599	8.680	8.974	9.039	9.160	9.369
Totaal Baten	9.385	9.173	9.401	9.467	9.587	9.796
Resultaat voor bestemming	- 16.504	- 18.363	- 17.833	- 17.742	- 17.725	- 17.331
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 2.556	- 37	-	-	-	-
Onttrekkingen	177	569	519	319	319	-
Mutatie reserves	- 2.379	533	519	319	319	-
Resultaat na bestemming	- 18.883	- 17.831	- 17.314	- 17.423	- 17.406	- 17.331

Programma 2 | Welzijn en Educatie

Wij willen bereiken dat alle jongeren zich ontwikkelen tot zelfstandige, actieve en betrokken inwoners. Inwoners die op een eigen manier een bijdrage leveren aan de maatschappij. Het doel is dat jongeren het onderwijs met een startkwalificatie verlaten, zodat zij een sterke positie op de arbeidsmarkt hebben. Jongeren die zonder startkwalificatie de school verlaten, bieden we een passend traject aan. Daarnaast richten we ons op kunst en cultuur. Dit is voor alle lagen van de bevolking toegankelijk. Het levert een belangrijke bijdrage aan een aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat in Ooststellingwerf.

2.1 Thema: Kunst & Cultuur

Wat willen we bereiken?

Lokale kunst, cultuur en cultureel erfgoed zorgen voor een levendige, culturele gemeente

We voeren een cultuurbeleid dat erop gericht is jong en oud in contact te brengen (en te houden) met kunst en cultuur. Cultuur levert een belangrijke bijdrage aan een aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat in Ooststellingwerf. Het belang van cultuur voor de samenleving is dat het mensen ontwikkelt én verbindt. Iedereen krijgt de kans en gelegenheid te participeren. Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa 2018 is een kans voor kunst & cultuur in onze gemeente, evenals de sector recreatie & toerisme. We faciliteren en stimuleren activiteiten en initiatieven die hiermee samenhangen. Van het veld vragen we cultureel ondernemerschap.

Zelf culturele activiteiten organiseren is geen gemeentelijke taak. Noch zich bezighouden met de operationele inhoud ervan. Dat is aan het culturele veld zelf. We hebben er vertrouwen in dat het veld deze taak ook oppakt.

Wat gaan we daarvoor doen?

We faciliteren en stimuleren kunst & cultuur

We richten ons op de volgende activiteiten:

1. Cultuurparticipatie bevorderen;
2. Cultuurbehoud:
 - Open Monumentendag 2017;
 - streektaal;
3. Cultuureducatie;
4. Ondersteuning van activiteiten voor Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa 2018.

Wat merkt de inwoner ervan?

Kunst & cultuur is voor alle lagen van de bevolking toegankelijk. Een veelzijdig aanbod van kunst & cultuur is een stimulans voor de economie. In het kader van Leeuwarden Culturele Hoofdstad zal het aanbod toenemen. Vooral de werkgelegenheid in de toeristische sector heeft hier baat bij.

Wat mag het kosten

Het huidige financieel kader voor Kunst & Cultuur is bepalend. Voor structurele subsidies is circa € 1.000.000 beschikbaar. Voor de ondersteuning van de activiteiten voor Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018 (CH18), is een bedrag van € 275.000 beschikbaar. Specifiek om kunst & cultuur en recreatie & toerisme via een beeldenroute elkaar te laten versterken (Hein Mader-project). Daarnaast is er € 30.000 extra beschikbaar voor promotie en marketing van CH18.

In 2014 is besloten de subsidie voor de Stichting Kunstwerf voor de periode 2015 tot en met 2017 te verhogen van € 12.400 tot € 22.400. We stellen voor de subsidie van € 22.400 voor de Stichting Kunstwerf te verlengen tot en met 2021.

Beleidskaders

- Het kunst- en cultuurbeleid gemeente Ooststellingwerf 2017-2019

2.2.1 Thema: Onderwijs algemeen

Wat willen we bereiken?

Alle jongeren ontwikkelen zich tot zelfstandige, actieve en betrokken inwoners

Alle jongeren ontwikkelen zich tot zelfstandige, actieve en betrokken inwoners die op een eigen manier een bijdrage leveren aan de maatschappij.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ontwikkeling van de Brede School

De basis voor de Brede School is een netwerk tussen partijen in en om de school. Dit netwerk is gebaseerd op samenwerking. Alle betrokkenen in het netwerk besteden aandacht aan het cognitief leren. En zeker ook aan het sociaal-emotioneel leren van het kind. Daarnaast verzorgt de Brede School naschoolse activiteiten. Die zijn belangrijk voor de binding van de Brede School met het dorp of de wijk. In Oosterwolde is in maart 2016 een Integraal Kindcentrum (IKC) in gebruik genomen. Een IKC is een voorziening waar kinderen komen om te leren, spelen, ontwikkelen en ontmoeten. Een IKC vertrekt vanuit het kind en de vraag wat dat kind nodig heeft.

Optimale ontwikkelingskansen voor leerlingen

We bieden optimale ontwikkelingskansen door een doorlopende leerlijn, tot en met een goede start op de arbeidsmarkt. We geven kinderen en jongeren goede ondersteuning. En extra zorg aan de groep die dat nodig heeft.

Tegengaan laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid komt voor bij een grote en diverse groep mensen. Laaggeletterdheid is een belemmering voor participatie van deze inwoners. We werken aan het vinden van laaggeletterden en hen vervolgens ondersteunen bij het leren lezen, schrijven en rekenen (basisvaardigheden). Dit doen we door de 3 lokale Digi-Taalhuizen, het ontwikkelen van deskundigheid bij professionals en vrijwilligers en het Taalnetwerk.

Voor- en Vroegschoolse Educatie

We bieden Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) aan alle kinderen die dat nodig hebben. We streven naar een bereik van 100%. Per 1 augustus 2016 is de harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang en de omvorming van peuterspeelwerk naar peuterspeelgroepen gerealiseerd. Alle peuterspeelgroepen zijn bezet met ten minste 2 gekwalificeerde pedagogische medewerkers. De peuterspeelgroepen, de kinderopvang en het basisonderwijs werken nauw samen. Daardoor is er een doorgaande lijn van de voorschoolse voorziening (in peuterspeelgroepen of kinderdagverblijven) naar de vroegschoolse voorziening (in groep 1 en 2).

Vorkomen voortijdig schoolverlaten

Iedere jongere haalt een startkwalificatie. Is dit niet haalbaar, dan bieden we een passend traject aan. Daarbij maken we gebruik van de inzet van hulpverlening of begeleiding richting arbeidsmarkt met een opleidingscomponent.

Wat merkt de inwoner ervan?

Jongeren verlaten het onderwijs met een startkwalificatie. Daardoor hebben zij een sterke positie op de arbeidsmarkt. Jongeren die zonder startkwalificatie de school verlaten, bieden we een passend traject aan. Mensen die een belemmering ondervinden door laaggeletterdheid, ondersteunen we actief.

In overleg met de betrokken samenwerkingspartners kijken we wat al gebeurt in de landelijke bewustwordingscampagne cyberpesten en de omgang met sociale media aan ouders. Zo nodig komen we met een voorstel voor aanvullende activiteiten.

Wat mag het kosten?

Naast de uitkering van het Rijk zetten we gemeentelijke middelen in. Voor 2018 zijn de middelen van het Rijk gelijk aan 2017. De beschikbare middelen blijven bepalend.

Beleidskaders

- Beleidsnota peuterspeelzaalwerk 'Een goed begin is het halve werk' (augustus 2010)
- Toekomstvisie van het Basisonderwijs in Ooststellingwerf (december 2013)

2.2.2 Thema: Huisvesting onderwijs

Wat willen we bereiken?

Handhaven van de kwaliteit, bereikbaarheid en betaalbaarheid van het onderwijs

Dit binnen de (financiële) kaders van het Rijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

De scholen van (over)morgen

We blijven werken aan de bewustwording van alle betrokkenen over het kleiner worden van het aantal scholen en proberen tegenstellingen te overbruggen. Conform de notitie 'Toekomstvisie van het basisonderwijs Ooststellingwerf' zijn de schoolbesturen, op basis van demografische ontwikkelingen, leidend met betrekking tot de toekomstige scholenverdeling in de gemeente.

Wat merkt de inwoner ervan?

De kwaliteit, bereikbaarheid en betaalbaarheid van het onderwijs in de gemeente blijft op peil.

Wat mag het kosten?

Het stimuleren van samenwerken tussen gemeente, schoolbesturen en ouders betalen we uit de reguliere budgetten.

Beleidskaders

- Toekomstvisie van het Basisonderwijs in Ooststellingwerf (december 2013)

Verbonden Partij: Beheer Multifunctioneel Vastgoed

De stichting Beheer Multifunctioneel Vastgoed beheert en exploiteert en houdt de voorziening (= de Kampus) in stand voor de huidige gebruikers (= het Stellingwerf College, Kunst & COO en de Openbare Bibliotheek). Maar ook voor culturele evenementen en overige activiteiten in het openbaar belang en voor de inwoners van Ooststellingwerf. De privaatrechtelijke Stichting is tot stand gekomen in gezamenlijk overleg met de gebruikers. De Stichting is volle eigenaar en is verantwoordelijk voor de meerjarige instandhouding van de Kampus. Doelmatigheid en effectiviteit zijn hierbij de uitgangspunten. Indien nodig wordt ingespeeld op actuele ontwikkelingen.

Een risico is dat de Stichting door onvoorziene omstandigheden zijn taak niet meer kan uitvoeren (bijvoorbeeld als een van de huidige gebruikers ophoudt te bestaan). Dit risico wordt beperkt doordat indien nodig bestuurlijk overleg plaatsvindt. Daarnaast ontvangen wij als gemeente jaarlijks het jaarverslag van de Stichting, dat we aan de Raad ter decharge voorleggen.

Ooststellingwerf staat garant voor de lening van € 1.000.000,-. Uit de jaarrekening van de Stichting blijkt dat de stand van de liquide middelen samen met de activa ongeveer 1,5 keer de hoogte van de lening is. Daarom is het financiële risico voor ons gering.

2.3.1 Thema: Sport algemeen

Wat willen we bereiken?

Gezondere inwoners en terugdringen van eenzaamheid door meer mensen te laten sporten

Hiervoor verhogen we de kwaliteit van bewegingslessen op basisscholen. We zorgen voor een breed aanbod van tussen- en naschoolse sport- en beweegactiviteiten. En de verenigingen hebben voldoende geschoolde vrijwilligers. Sport maakt tot slot onderdeel uit van een integrale benadering op het gebied van onder andere gezondheid en armoedebestrijding.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ooststellingwerf in beweging!

We hebben in 2013 buurtsportcoaches aangesteld. Zij zijn in dienst bij Stichting Scala. Zij voeren projecten uit om bovengenoemde doelstellingen te realiseren. Zij werken samen met sportverenigingen, scholen, bewonerscommissies en plaatselijke belangen. Het project wordt voortgezet tot en met 2018. Begin 2018 komt er meer duidelijkheid over het voortzetten vanaf 2019. Daarnaast investeren we in de uitvoering van de nieuwe visie "Zuidoost Friesland in Beweging" 2016 -2021. In de zomer van 2017 stelden we hiervoor een uitvoeringsnota sport en bewegen 2017-2018 op, met daarin ook het uitvoeringsplan Buurtsport 2017-2018. Verder ondersteunen we het Sportgala.

Wat merkt de inwoner ervan?

Inwoners worden actief benaderd en gestimuleerd om (meer) te bewegen en te sporten. Zij hebben keuze uit een divers aanbod aan sport- en beweegactiviteiten.

Wat mag het kosten?

Van het Rijk ontvangen we een bijdrage van € 92.400 voor 2017 en 2018. De overige kosten dekken we uit de budgetten sport, gezondheid en veiligheid. Aanvullend is nog een budget nodig voor buurtsportcoaches van in totaal € 50.000 voor de jaren 2017 en 2018. In 2018 en 2020 ramen we eenmalig een subsidie van € 5.000 voor de organisatie van een sportgala.

Beleidskaders

- Visienota Sport en Bewegen "zuidoost Friesland in Beweging" 2016-2021
- Uitvoeringsnota sport en bewegen 2017-2018 (inclusief uitvoeringsnota Buurtsport 2017-2018)
- Gemeentelijk gezondheidsbeleid 2013-2016 (december 2013). Dit beleid wordt vernieuwd in 2017 voor de komende jaren.
- Lokaal Jeugdbeleid 2014-2017

2.3.2 Thema: Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?

Uitvoeren van de Visie Sportaccommodaties 2015-2030

In juni 2015 is de Visie Sportaccommodaties 2015-2030 vastgesteld. Deze visie voeren we in 2016 en volgende jaren uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Instandhouding sportaccommodaties

We houden de gemeentelijke accommodaties in stand. We laten het sportcomplex Waskemeer uitbreiden met een wetraveld.

Wat merkt de inwoner ervan?

Toekomstbestendige sportvoorzieningen op een aanvaardbare afstand.

Wat mag het kosten?

De huidige budgetten zijn leidend. U heeft op 21 juni 2016 eenmalig € 180.000 beschikbaar gesteld voor de aanleg van het wetraveld.

Beleidskaders

- Analyse Sportaccommodaties in Ooststellingwerf (november 2014)
- Visie Sportaccommodaties in Ooststellingwerf 2015-2030 (juni 2015)

2.4 Thema: Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

Bescherming, behoud en bevordering van de gezondheid

In onze gemeente hebben we de volgende speerpunten:

- Het percentage mensen met overgewicht terugbrengen naar 45%;
- Het percentage schoolgaande kinderen met overgewicht terugbrengen naar 5%;
- Een daling van het alcoholgebruik bij 13-18 jarigen naar het Friese gemiddelde van maximaal 32% en het cannabisgebruik naar maximaal 8%;
- Een vermindering van het aantal inwoners dat zich eenzaam voelt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Verdergaan met het investeren in de veranderingen van leefstijl

De speerpunten pakken we op binnen verschillende beleidsterreinen (onder andere sport en jeugdbeleid). Daarnaast is er een aanvullend pakket voor de jeugdgezondheidszorg. Dit pakket omvat de versterking van de vaardigheden voor het ouderschap, opvoedondersteuning en toeleiding naar de Voor- en Vroegschoolse Educatie. De leerlingen van het middelbaar onderwijs bieden we preventielessen aan. Deze hebben als doel de versterking van de sociale weerbaarheid en het zelf maken van keuzes. Deze preventielessen breiden we uit naar het basisonderwijs.

Wat merkt de inwoner ervan?

De inwoners van Ooststellingwerf zijn gezonder en minder inwoners voelen zich eenzaam.

Wat mag het kosten?

Voor de preventielessen is jaarlijks een budget van € 20.000 beschikbaar. We nemen deel aan de GR VeiligheidsRegio Fryslân (VRF) voor de onderdelen Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en GGD. We doen onderzoek naar mogelijkheden voor het verstrekken van een jaarlijkse bijdrage aan Alzheimer Café Ooststellingwerf. In overleg met het Alzheimercafé bepalen we het doel en de voorwaarden.

Beleidskaders

- Gemeentelijk Gezondheidsbeleid 2013-2016 (december 2013) Dit beleid wordt vernieuwd in 2017 voor de komende jaren.

Begroting Programma 2 - Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000

2. Welzijn & educatie	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Resultaat voor bestemming						
Lasten						
2.1 Thema Kunst en cultuur	- 2.663	- 2.483	- 1.907	- 1.832	- 1.832	- 1.832
2.2 Thema Onderwijs	- 3.878	- 3.606	- 2.776	- 2.697	- 2.720	- 2.692
2.3 Thema Sport	- 1.527	- 1.596	- 1.335	- 1.188	- 1.192	- 1.187
2.4 Thema Volksgezondheid	- 193	- 223	- 171	- 233	- 234	- 236
Totaal Lasten	- 8.261	- 7.908	- 6.189	- 5.949	- 5.977	- 5.946
Baten						
2.1 Thema Kunst en cultuur	20	21	21	21	21	21
2.2 Thema Onderwijs	147	168	169	137	137	137
2.3 Thema Sport	364	349	342	342	342	342
Totaal Baten	531	538	531	500	500	500
Resultaat voor bestemming	- 7.730	- 7.371	- 5.657	- 5.449	- 5.478	- 5.447
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 230	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	1.225	947	88	-	-	-
Mutatie reserves	995	947	88	-	-	-
Resultaat na bestemming	- 6.735	- 6.424	- 5.570	- 5.449	- 5.478	- 5.447

Programma 3 | Ruimtelijke en Economische ontwikkelingen

Als gemeente hebben we een aantal doelstellingen op het gebied van ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Zoals de ambitie om Appelscha binnen 10 jaar in de top 10 van de nationale toeristische attracties te positioneren, zodat het werkgelegenheidsaandeel van de toeristische sector toeneemt. Daarnaast willen we in 2030 een CO2-neutrale gemeente zijn. Hiervoor voeren we diverse projecten uit. Ook willen we in 2020 75% van ons afval hergebruiken. Hiervoor stellen we samen met Omrin een plan van aanpak op.

De mogelijke ingangsdatum van de nieuwe Omgevingswet is 2020/2021. De Omgevingswet biedt kansen om op een vernieuwende wijze een omgevingsvisie voor de gemeente op te stellen, ter vervanging van de huidige structuurvisie. De Omgevingswet biedt ook meer mogelijkheden voor gemeenten om op een praktische en flexibele manier oplossingen te vinden voor maatschappelijk opgaven (demografische krimp, voldoende woningaanbod, leegstand winkels). Voor de invoering van de Omgevingswet stellen we een implementatieplan op.

3.1.1 Thema: Recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken?

Werkgelegenheid recreatie en & toerisme ombuigen van lichte daling naar significante groei!

Ondanks de investeringen in de recreatieve infrastructuur is er de laatste jaren sprake van een lichte daling in de werkgelegenheid in deze sector. Die willen we de komende jaren ombuigen in een significante groei.

Recreatie & toerisme biedt naast werkgelegenheid een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in tal van voorzieningen voor onze inwoners (fietspaden, zwembaden, horeca, etc.).

Wat gaan we daarvoor doen?

Recreatie & toerisme is economisch speerpunt

De belangrijkste investeringen in recreatie & toerisme worden gedaan in het strategische project Masterplan Regio Appelscha. Onder het thema Recreatie & toerisme valt de uitvoering van het reguliere beleid recreatie & toerisme. Voor de komende periode betreft dit:

** Realisatie projecten in samenwerking*

Het betreft hier de realisatie van ontbrekende schakels in MTB-routes, het project Vitale vakantieparken en de economische upgradering van de turfroute en het fietsrouten netwerk in de provincie Friesland.

** Ontbrekende schakels MTB*

Het betreft hier de aanleg van 3 verbindingen vanuit Appelscha naar respectievelijk Veenhuizen, Hoogersmilde en Wateren/Noordwolde.

** VTRBO*

De jaarlijkse bijdrage aan de VTRBO staat ter discussie inzake de organisatorische transitie zoals die voor VTRBO is voorgesteld. Dat zal plaatsvinden in het kader van de uitvoering van het Masterplan Regio Appelscha.

** Bedrijfsbezoeken*

Jaarlijks doen wij 10-15 bedrijfsbezoeken, waarvan het merendeel bestuurlijk.

** Toetsen beleid*

Inzake recreatie & toerisme toetsen wij ontwikkelingen en initiatieven aan het vigerende beleid.

** Overlegstructuren*

Wij nemen deel aan de reguliere overlegstructuren in de regio.

Wat merkt de inwoner ervan?

Het is zichtbaar dat het aantal toeristen toeneemt. Onze inwoners hebben recreatieve mogelijkheden van goede kwaliteit. Door economische groei komen er meer banen in de recreatieve en toeristische sector; de werkgelegenheid neemt toe.

Wat mag het kosten?

Voor de uitvoering van de Streekagenda is € 50.000 beschikbaar. Daarnaast zijn budgetten beschikbaar voor het VTRBO (€ 25.000, bijdrage VTRBO, TIP, en de regiomarketingorganisatie), Toeristisch beleid (€ 67.520 waaronder bijdrage aan Recreatieschap Drenthe, in 2018 verhoogd naar € 65.243) en de Turfroute (€ 43.000 voor instandhouding, brugbediening en afvalcontainers).

Beleidskaders

- Structuurvisie 2010-2020-2030 Ooststellingwerf (september 2009)
- Masterplan Regio Appelscha (2017).

Verbonden Partij: Recreatieschap Drenthe

Vanaf 2006 zijn we toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling Recreatieschap Drenthe. Het samenwerkingsverband heeft tot taak de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van recreatie & toerisme. De activiteiten die het Recreatieschap uitvoert kunnen worden onderverdeeld in:

- Advisering, voorlichting en kennisontwikkeling;
- Planontwikkeling;
- Projectontwikkeling en –uitvoering;
- Ontwikkeling en beheer routestructuren.

Het Recreatieschap heeft primair een ondersteunende en verbindende taak. Het is het instrument waarmee gezamenlijke acties kunnen worden ondernomen, beleidszaken kunnen worden afgestemd en gemeentegrens-overschrijdende zaken kunnen worden opgepakt. Individuele vraagstukken kunnen bovengemeentelijk (en daardoor in breder verband) worden opgepakt. “Samen is meer dan de som der delen”. Dankzij Recreatieschap Drenthe is sprake van een belangrijke bundeling van krachten.

De financiële risico's voor de Gemeenschappelijke Regeling zijn gering. De bijdrage is beperkt en de regeling heeft een financieel gezonde positie.

3.1.2 Thema: Biobased Economy

Wat willen we bereiken?

De transitie naar een Biobased Economy aanjagen

Hiervoor bedrijven, instellingen en maatschappelijke partners inspireren en motiveren door het vormgeven van een visie en strategie. Uiteindelijk met diverse partijen concrete projecten faciliteren en initiëren. Die moeten geleidelijk de transitie bewerkstelligen naar een economie die meer biobased en/of circulair van aard is. De focus ligt daarbij op de voor onze gemeente meest belangrijke sectoren Agro & Food, Bouw en Recreatie & Toerisme.

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeringsprogramma Biobased Economy

De beleidsvisie Biobased Economy is uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma met een looptijd van 4 jaar. Daarin zijn 50 verschillende projecten opgenomen. Ook zijn 3 sectoren benoemd waarop we ons richten: Agro & Food, Bouw & Materiaaltoepassingen en Recreatie & Toerisme. De eerste projecten zijn gestart, zowel externe als interne. We communiceren actief hierover. Het programma zal eind 2018 door de Raad geëvalueerd worden.

Wat merkt de inwoner ervan?

Er ontstaan nieuwe samenwerkingsverbanden en netwerken. Ondernemers en inwoners ervaren ruimte voor nieuwe initiatieven met een duurzaam karakter. Er ontstaat nieuwe werkgelegenheid.

Wat mag het kosten?

Voor het uitvoeringsprogramma is € 600.000 beschikbaar voor de eerstkomende 2 jaar (2017-2020), inclusief de kosten voor een coördinator. Zoals in het programmaplan is opgenomen, vindt na 2 jaar een tussenevaluatie door de Raad plaats. We zoeken nog alternatieve financieringsbronnen (EFRO-aanvraag, Onderwijs, etc.).

Beleidskaders

- Structuurvisie Ooststellingwerf 2010-2020-2030 (2009)
- Milieubeleidsplan/projectvoorstel Leren voor Duurzame Ontwikkeling (2010)
- Roadmap NOM: De biobased economy in Noord – Nederland (2011)
- Innovatiecontract BBE, topsectorenbeleid (2011)
- Innovating for sustainable growth a bioeconomy for Europe (2012)
- Structuurvisie Ecommunitypark 2012 - 2022 (2012)
- The Biobased economy in the Northeast – Netherlands (2013)
- Beleidsvisie biobased economy Ooststellingwerf (2016)

3.1.3 Thema: Werkgelegenheid

Wat willen we bereiken?

Uitbreiding van werkgelegenheid en arbeidsparticipatie in de gemeente.

We bieden, binnen de wettelijke kaders, optimale ruimte voor ondernemers.

Wat gaan we daarvoor doen?

Actieve inzet op groei werkgelegenheid

We optimaliseren de samenwerking met het bestaande bedrijfsleven door de bestaande netwerken en contacten verder uit te diepen en te intensiveren. Hiervoor organiseren we zo mogelijk 2 keer per jaar ondernemersbijeenkomsten. Ook nemen wij actief deel aan de bestaande ondernemersnetwerken. Daarnaast worden er bestuurlijk en ambtelijk jaarlijks minimaal 80 bedrijfsbezoeken afgelegd. We zetten ons in om knelpunten in bedrijfsontwikkeling en fysieke omgeving zo adequaat mogelijk op te lossen. Vestiging en uitbreiding van bedrijven vindt plaats op bestaande bedrijventerreinen, waarbij we zoeken naar een maximale benutting van de beleidsruimte. De uitvoering van het Geluidsreductieplan voor bedrijventerrein Venekoten wordt verder opgepakt om bedrijven de ruimte te geven die ze nodig hebben. Op het bedrijventerrein Ecommunity Park is ruimte voor bedrijven met een specifiek, op duurzaamheid gericht karakter. We ondersteunen deze particuliere ontwikkeling in acquisitie en fondsenwerving.

We zetten ons in om samen met het bedrijfsleven de werkzoekenden uit de eigen gemeente weer in te zetten in het arbeidsproces. Daarbij besteden we meer aandacht aan de speciale doelgroepen met een achterstand op de arbeidsmarkt. We willen een bemiddelende en stimulerende rol spelen in de samenwerking tussen bedrijven onderling en onderwijsinstellingen. Bijvoorbeeld bij de vestiging van een lokaliteit voor onderwijs, startende ondernemers en zzp'ers.

In het project Venekoten-Centrum (zie thema 4.1) verbeteren we de kwaliteit van de openbare ruimte in het centrum en vergroten we de parkeervoorzieningen. Daarnaast faciliteren wij de plannen voor de structuurverbetering van de detailhandel in Oosterwolde.

Alle 'witte' gebieden breedbandaansluiting

We zien snel internet als een (economische) basisvoorziening voor de gehele gemeenschap. Daarom willen we alle 'witte' adressen in het buitengebied voorzien van een breedbandaansluiting. Dit zijn gebieden waar geen goede internetaansluiting aanwezig is. De provincie Fryslân heeft eind 2017 de aanbesteding afgerond. In 2018 verwachten we te beginnen met de uitrol.

Wat merkt de inwoner ervan?

Ondernemers hebben voldoende ontwikkelingsmogelijkheden. Inwoners hebben meer kans op een baan. De werkloosheid onder onze inwoners neemt af. Inwoners en ondernemers van de 'witte' adressen in het buitengebied beschikken over snel internet. Met deze aanpak is het mogelijk om de aansluitkosten acceptabel te houden. De inwoners van een 'wit' gebied betalen straks € 15 per maand voor de extra aanlegkosten. Deze aansluitbijdrage komt bovenop de kosten van een abonnement voor internet, tv en bellen.

Wat mag het kosten?

Het huidige budget economische aangelegenheden is € 20.000. Bij de Programmabegroting 2017-2020 is maximaal € 500.000 beschikbaar gesteld voor een breedbandvoorziening in de zogenaamde "witte" adressen in het buitengebied. Na afronding van de aanbesteding door de provincie Fryslân wordt duidelijk wat de financiële gevolgen zullen zijn voor onze gemeente.

Beleidskaders

- Visie Economie Ooststellingwerf 2008 (maart 2008)
- Plan van aanpak Visie Economie Ooststellingwerf 2008 (oktober 2008)

3.2 Thema: Openbare ruimte - Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen

Wat willen we bereiken?

Goed onderhouden en veilige openbare ruimte

- Goed onderhouden en veilige openbare ruimte voor onze inwoners en andere gebruikers;
- Verkeersveilige en aantrekkelijke routes voor fietsers voor verbetering van de veiligheid, stimuleren van het fietsgebruik en versterken van het toerisme.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aan de slag met vervoersconcepten

We hebben in 2016 een pilot zelfrijdend vervoer uitgevoerd. De kennis en ervaring die daarmee is opgedaan willen we delen met andere partijen die hiermee aan de slag willen. De evaluatie van de pilot wordt behandeld in de raadsvergadering van november 2017.

Bereikbaarheid en mobiliteit verdient bijzondere aandacht. We gaan na op welke wijze we een proeftuin kunnen zijn voor nieuwe vervoersconcepten. Hierbij betrekken we de pilot zelfrijdend vervoer en de concepten voor gehandicaptenvervoer. In 2018 komen we eventueel met voorstellen voor de begroting 2019.

Evaluëren en opstellen vernieuwd plan "Groen in de openbare ruimte"

In 2017 starten we met de evaluatie en het opstellen van een vernieuwd plan 'Groen in de openbare ruimte'. Het opstellen van een vernieuwd plan doen we voor 1 juli 2018 inclusief de budgettaire gevolgen. We betrekken hierbij de inwoners en het toeristische recreatieve bedrijfsleven.

Fietsroutes aanleggen en/of verbeteren

We zijn van plan om de volgende fietsroutes aan te leggen en/of te verbeteren:

- Boelenkamp-Duistereweg (Oosterwolde)
- De Pegge (Oosterwolde-Donkerbroek)
- Meester Lokstraat-Compagnonsveld (Ravenswoud)
- Meester van der Meistraat-Scheidingsweg (Haulerwijk)
- Meester Lokstraat-Ravenswoud (Appelscha-Ravenswoud)
- Tilgrupsweg (Appelscha)

In 2018 gaan we na of en zo ja welke fietsvoorzieningen in de route Ravenswoud-Appelscha aangebracht kunnen/moeten worden. Binnen de gelden Masterplan Regio Appelscha is geld beschikbaar voor proceskosten voor planontwikkeling. Afhankelijk van de uitkomsten worden voor de begroting van 2019 voorstellen gedaan.

Eind 2017/begin 2018 onderzoeken we welke maatregelen we kunnen nemen om de veiligheid van fietsers aan de Grindweg tussen Nijberkoop en Oldeberkoop te verbeteren. Dit in overleg met het "molen" overleg. We informeren u voor de zomer 2018. Hierbij betrekken we dan ook de budgettaire consequenties. Afhankelijk van de uitkomsten starten we in 2018 met eventuele maatregelen.

Flexibel maaibeleid continueren

Het in 2016 in werking gezette flexibel maaibeleid is in 2017 geëvalueerd: de pilot is positief verlopen. We hebben de pilot met ingang van 2017 omgezet in structureel beleid voor de komende jaren.

Onderhoud wegen en bruggen uitvoeren volgens plan

We geven uitvoering geven aan de meerjarenonderhoudsplanning (MOP) wegen 2017-2020. Op basis van de periodieke wegeninspectie vindt een tussenevaluatie plaats om eerder gemaakte keuzes opnieuw te bezien.

We stellen voor in 2018 eenmalig een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen voor alleen het aanbrengen van graskeien. Daarnaast onderzoeken we in 2018 (in overleg met de Plaatselijke Belangen) waar aanvullend graskeien en belijning gewenst zijn. Afhankelijk van de uitkomsten worden voor de begroting van 2019 voorstellen gedaan.

In 2019 is gepland de Nanningabrug (Flippobrug) in de originele bestaande kleur rood te coaten en van een antigraffiti laag te voorzien. Bij specifiek ontwerp en uitvoering, verven van de brug in regenboogkleuren, is er sprake van een mogelijke meerprijs. In 2018 ontvangt u hierover een voorstel om uitvoering te geven aan de motie.

In de winter van 2017/2018 geven we uitvoering aan de motie 'Zoutkisten in wijken en buurten' en starten we met een pilot (totaal drie stuks; een per dorp/wijk). Op basis van de resultaten van de pilot komen we voor de zomer van 2018 met een advies (inclusief budgettaire consequenties).

Onkruidbeheersing op verhardingen met heetwatertechniek

Als gevolg van gewijzigde wetgeving per 31 maart 2016 is het gebruik van chemische middelen (Round Up / Glyfosaat) om onkruid op verhardingen te bestrijden verboden. Daarom passen we een alternatieve methode toe: heetwatertechniek. Op basis van ervaringen tot op heden, vooruitlopend op het definitieve advies over de evaluatie, stellen we voor met ingang van 2018 een structureel budget te ramen van € 61.000. Hierbij is rekening gehouden met de mogelijke inzet van uren nieuwe SW medewerker(s). Met dit geld kunnen we naar verwachting het huidige onderhoudsniveau continueren.

Vooraanzicht gemeentehuis verbeteren

We maken een nieuw ontwerp voor de voortuin van het gemeentehuis. In het plantseizoen 2017-2018 wordt de voortuin opnieuw ingericht.

Wat merkt de inwoner ervan?

De inwoner merkt dat er op meerdere locaties in de openbare ruimte wordt gewerkt en dat de kwaliteit en veiligheid van de wegen en groen verbetert. Er worden goede en veilige fietspaden en fietsroutes gerealiseerd voor zowel de inwoners als voor de toeristen.

Wat mag het kosten?

- Om het MOP Wegen uit te voeren zetten we eenmalig € 1.000.000 extra in om in de periode 2017 tot en met 2020 te besteden (jaarlijks € 250.000).
- Voor het opheffen van gevaarlijke of ongewenste situaties in het verkeer stellen we een budget knelpunten van € 75.000 voor 2018 beschikbaar.
- Voor een beter vooraanzicht van het gemeentehuis besteden we met ingang van 2017 gedurende 4 jaar elk jaar € 12.500.

Beleidskaders

- Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan 2013-2018 (april 2013)
- Notitie Groenbeleid 2011 (Raad januari 2012)
- MOP wegen 2017-2020 (B&W april 2016, Mededeling Raad april 2016)

3.3.1 Thema: Milieubeleidsplan

Wat willen we bereiken

We zijn in 2030 een duurzame CO2-neutrale gemeente

Wat gaan we daarvoor doen?

Circulair inkopen

We hebben onlangs het manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) ondertekend. Het hieruit voortvloeiende plan van aanpak stellen we in de tweede helft van 2017 op. Hierbij bezien we mede in welke mate circulair inkopen vorm kan krijgen en onderdeel kan worden van ons inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Het milieubeleidsplan voeren we uit

Om in 2030 een energie neutrale gemeente te zijn vergt veel inspanning. Projecten als goed voorbeeld doet goed volgen en het koplopersproject met bedrijven zijn pas een begin. Voor de deelnemers wordt het inzichtelijk tegen welke kosten hun woning of bedrijf energie neutraal kan worden gemaakt en hoe dat eventueel kan worden gefinancierd. Samen met de deelnemers moet een lokaal energienetwerk worden opgebouwd. In een dergelijk netwerk voorzien de deelnemers elkaar van energie. Ook de gemeentelijke gebouwen moeten energie neutraal worden. Hiervoor zal een analyse worden opgesteld met bijbehorende investeringen. Ter vervanging van het huidige milieubeleidsplan zal een uitvoeringsagenda Milieu worden opgesteld in afstemming met de uitvoeringsagenda Wonen en duurzaamheid (zie woonvisie).

Instelling van een revolverend fonds Duurzaamheidslening

Het revolverend fonds Duurzaamheidslening is per 1 januari gestart. Deelnemers kunnen een lening krijgen voor duurzaamheids- en leefbaarheidsmaatregelen. De lening wordt door de deelnemers terugbetaald. Tot nu toe zijn circa 30 informatieverzoeken in behandeling. De Stichting stimuleringsfonds volkshuisvesting (SVn) beheert het fonds.

Zonneweides

Om de ambitie van een energieneutraal Ooststellingwerf in 2030 te kunnen realiseren stimuleren wij onder randvoorwaarden de aanleg van zonneweides op zowel gemeentelijk als particulier bezit.

Voor een zorgvuldige inpassing in het landschap bereiden wij een toetsingskader voor. Aspecten daarbij zijn onder andere de provinciale nota "Romte foar Sinne" en het gemeentelijk Procesboek ontwikkeling (agrarische) erven Ooststellingwerf.

Wat merkt de inwoner ervan?

Onze inwoners merken dat de leefomgeving steeds schoner wordt. Daarnaast wordt het aanbod van milieuprojecten steeds breder en laagdrempeliger. Zo krijgen de inwoners meer mogelijkheden om hun bijdrage aan een schonere leefomgeving te leveren. Ook is samen met alle Friese gemeenten een digitaal duurzaam bouwloket ingericht. Hier kunnen bedrijven en inwoners terecht met al hun vragen op het gebied van energiebesparing en duurzame energie. Sinds 2016 communiceren we hier veelvuldig over.

Wat mag het kosten?

Vanuit het Afvalfonds is tot en met 2022 extra geld beschikbaar voor het uitvoeren van projecten voor aanpak van zwerfafval. Voor 2017 is éénmalig € 50.000 beschikbaar, vanaf 2018 structureel € 100.000 (dekking opbrengsten zonnepaneelvelden). Voor het fonds Duurzaamheidslening wordt éénmalig € 300.000 beschikbaar gesteld.

Beleidskaders

- Milieubeleidsplan Ooststellingwerf 2010-2016 (mei 2010)
- Versnellingsagenda Duurzaam Ooststellingwerf 2030
- Infographic Versnellingsagenda Duurzaam Ooststellingwerf 2030

3.3.2 Thema: Afval

Wat willen we bereiken?

Uiterlijk in 2020 hergebruiken we 75% van ons afval

We sluiten ons aan bij de VANG-doelstellingen van het Rijk (VANG = Van Afval Naar Grondstof).

Wat gaan we daarvoor doen?

Aanpak zwerfafval

Voor de aanpak zwerfafval is een beleids- en uitvoeringsplan 2014-2022 opgesteld. Met dit plan zetten we vooral in op gedragsbeïnvloeding en participatie. Jaarlijks voeren we een aantal projecten met onder andere deze thema's uit. We voegen een educatief lesprogramma voor buitenschoolse opvang, basisscholen en voortgezet onderwijs toe.

Van Afval Naar Grondstof

Samen met onze afvalverwerker Omrin stellen we een plan van aanpak op om in de provincie Fryslân de VANG-doelstelling in 2020 te bereiken. We willen dat het afval nog beter gescheiden wordt ingezameld. We plaatsen daar waar gewenst ondergrondse containers. Omrin wil de Kringlopen zo veel mogelijk sluiten. En zij zullen de ver- en bewerking van het restafval steeds verder optimaliseren.

In 2016 is gestart met een provinciebrede campagne Sortibak, 'Samen halen we alles eruit'. Met de campagne wordt vooral ingezet op bewustwording om afval nog beter te scheiden, en afval te zien als grondstof voor nieuwe producten.

Wat merkt de inwoner ervan?

De genoemde projecten moeten leiden tot minder afval dat beter is gescheiden. Dit heeft een positieve doorwerking op de afvalstoffenheffing.

Wat mag het kosten?

De kosten worden verwerkt in de afvalstoffenheffing. U hebt op 20 juni 2017 (Kaderbrief 2017-2021) ingestemd om het vaste tarief afvalstoffenheffing per perceel te egaliseren en langer op een laag niveau te houden, en zo mogelijk in te zetten om de VANG (Van Afval naar Grondstof)-doelstellingen te realiseren. Hiervoor reserveren we € 828.000 in de Egalisatiereserve lastenverlichting. Het vaste tarief afvalstoffenheffing is voor 2017 vastgesteld op € 96. We stellen voor dit tarief voor 2018 niet te wijzigen. Hiervoor wendten we deze reserve deels aan. Vanuit het Afvalfonds is tot en met 2022 extra geld beschikbaar voor het uitvoeren van projecten extra aanpak zwerfafval.

Beleidskaders

- Milieubeleidsplan Ooststellingwerf 2010-2016 (mei 2010)

Verbonden Partij: Afvalsturing Friesland N.V. (Omrin)

Afvalsturing komt voort uit de Gemeenschappelijke Regeling OLAF (Openbaar Lichaam Afvalverwerking Friesland). De samenwerking is aangegaan op basis van landelijke wetgeving, waarbij het uitgangspunt was dat de bewerking van huishoudelijk afval en de storting daarvan binnen de provincie dient te blijven.

Omrin (Afvalsturing en Fryslân Miljeu) is het bedrijf van en voor gemeenten voor de reinigingstaken. Zij verwerkt het ingezamelde huishoudelijke afval en exploiteert de gemeentelijke milieustraat. Het bedrijf wil als totaaloplosser de gehele afvalketen bestrijken (van kringloop tot storten). Samen met de aandeelhouders wordt het beleid bepaald.

De risico's zijn beperkt. Op beleidsniveau is voor ons voldoende vertegenwoordiging en beslissingsbevoegdheid aanwezig. De onderneming heeft een gezonde financiële positie.

Verbonden Partij: N.V. Fryslân Miljeu

De activiteiten van Fryslân Miljeu betreffen reinigingstaken en bestaan uit:

- Inzameling huishoudelijk afval (rest, gft en papier) en Klein Chemisch Afval;
- Machinaal straatvegen;
- Reiniging putten en kolken riolering.

De risico's zijn beperkt. Op beleidsniveau is voor ons voldoende vertegenwoordiging en beslissingsbevoegdheid aanwezig. De onderneming heeft een gezonde financiële positie.

3.4.1 Thema: Bouwen en Wonen

Wat willen we bereiken?

De leefbaarheid in de dorpen behouden en ontwikkelen

Dit doen we door een goede verdeling van de maatschappelijke voorzieningen in onze gemeente, anticiperend op de demografische ontwikkelingen en de behoefte in de 4 regio's. Daarnaast versterken we de verantwoordelijkheid en zelfwerkzaamheid vanuit de lokale gemeenschappen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het platteland is aan zet

We blijven de komende periode inzetten op de gevolgen van bevolkingskrimp, ontgroening en vergrijzing. De gemeente blijft in gesprek met de vertegenwoordigers uit de 4 regio's over de 10 thema's van de regioagenda's en de wijze van uitvoering. Elk thema kent zijn eigen spelers en speelveld. We doen een beroep op de zelfwerkzaamheid vanuit de gemeenschap.

Wat merkt de inwoner ervan?

Het voorzieningenniveau en de leefbaarheid in de gebieden blijft ook in de toekomst in stand.

Wat mag het kosten?

De kosten worden gedekt uit de reguliere budgetten (€ 65.000 dorpsbudgetten (€ 40.000 structureel en € 25.000 incidenteel 2014 t/m 2017) en € 40.000 Caparis (= 1.600 uur)).

Beleidskaders

- Structuurvisie 2010-2020-2030; Ooststellingwerf (september 2009)
- Notitie “Platteland aan zet” (kaders gebiedsuitwerkingen) (januari 2012)
- Notitie “Voortgang pilot dorpsagenda’s/gebiedsagenda’s” (voorjaar 2012)

3.4.2 Thema: Volkshuisvesting

Wat willen we bereiken?

Onze inwoners wonen in een passende huur- of koopwoning

Onze inwoners wonen in een huur- of koopwoning die past bij hun financiële situatie, gezinssamenstelling of zorgbehoefte. Daarnaast een woning die energieneutraal en digitaal ontsloten is. We willen een aantrekkelijke woongemeente zijn voor onze huidige en toekomstige inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wonen in Ooststellingwerf

In mei 2017 is de nieuwe woonvisie vastgesteld. Op basis daarvan stellen we uitvoeringsagenda’s vast en actualiseren we jaarlijks de prestatieovereenkomsten met Actium en WoonFriesland. We leggen afspraken vast. Onder andere over: betaalbaarheid en beschikbaarheid, verkoop sociale huurwoningen, zorg, leefbaarheid, energie en duurzaamheid. Samen met betrokkenen gaan we de verschillende vraagstukken oppakken en tot uitvoering brengen. Hierbij gaat het niet alleen over de huurwoningen van de woningbouwcorporaties, maar ook over verduurzaming van particuliere woningen. Evenals de vraag wat er allemaal moet gebeuren om het mogelijk te maken dat onze inwoners zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen.

Wat merkt de inwoner ervan?

Er zijn voldoende geschikte woningen voor onze inwoners.

Wat mag het kosten?

In totaal is een budget van € 250.000 beschikbaar voor de uitvoeringsagenda’s van de woonvisie (in 2017 € 50.000, in 2018 € 60.000, in 2019 € 70.000 en in 2020 € 70.000).

Beleidskaders

- Structuurvisie 2010-2020-2030 Ooststellingwerf (september 2009)
- Woonplan gemeente Ooststellingwerf 2011 – 2020 (mei 2011)
- Prestatieafspraken 2017 met de corporatie Actium en huurdersbelangenverenigingen MEVM (december 2016)
- Prestatieafspraken 2017 met de corporatie WoonFriesland en de Bewonersraad (december 2016)
- Woonvisie Ooststellingwerf 2017-2022 (mei 2017)

3.4.3 Thema: Omgevingswet / Bestemmingsplannen

Wat willen we bereiken?

We willen goed voorbereid zijn op de nieuwe Omgevingswet

Wat gaan we daarvoor doen?

De nieuwe Omgevingswet biedt kansen

In 2019 wordt naar verwachting de nieuwe Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet biedt kansen om op een vernieuwende wijze een omgevingsvisie voor de gemeente op te stellen, ter vervanging van de huidige structuurvisie. De Omgevingswet biedt ook meer mogelijkheden voor gemeenten om op een praktische en flexibele manier oplossingen te vinden voor maatschappelijke opgaven (demografische krimp, voldoende woningaanbod, leegstand winkels). Voor de invoering van de Omgevingswet is een programmaplan opgesteld. We betrekken de Raad én onze inwoners en ondernemers bij de voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet.

Wat merkt de inwoner ervan?

Bij de implementatie betrekken we de inwoners en ondernemers. De vergunningsprocedures worden sneller en eenvoudiger. Inwoners en ondernemers worden meer betrokken bij de inrichting van de fysieke leefomgeving.

Wat mag het kosten?

Voor de implementatie van de nieuwe Omgevingswet heeft u € 400.000 beschikbaar gesteld voor 4 jaar (tot en met 2020). Voor projectmanagement is € 144.000 (4 jaar € 36.000) beschikbaar. De begrote lasten voor het uitvoeringsprogramma bedragen € 452.000. In totaal € 596.000. Het budget wordt overschreden met € 196.000. U hebt besloten het tekort op te vangen binnen de beschikbare middelen eenmalige begrotingsruimte 2017-2020 van € 4.734.000 (Raad 18-7-2017).

Beleidskaders

- Structuurvisie 2010-2020-2030 Ooststellingwerf (september 2009)
- Geldende Bestemmingsplannen en Beheersverordeningen

Verbonden Partij: Hûs en Hiem

De commissie Ruimtelijke Kwaliteit Hûs en Hiem, welstandadviesing en monumentenzorg heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeente te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Friesland. Betrokken gemeenten moeten op grond van de nieuwe Omgevingswet een onafhankelijke commissie benoemen die zich uitspreekt over verbouwingen, sloop of verplaatsing van rijksmonumenten. Daarnaast adviseert deze commissie ook over meer kwaliteitsvragen dan monumenten alleen. Er is echter tot op heden nog geen enkele duidelijkheid over hoe zich dat zal gaan ontwikkelen. Laat staan welke vorm dat zal krijgen binnen het nog te ontwikkelen beleid van de gemeente Ooststellingwerf.

In feite loopt de gemeente geen risico; kosten gemaakt door de commissie worden één-op-één in rekening gebracht bij de aanvrager. Daarnaast is de financiële positie van de regeling gezond. Wel is het zaak alert te blijven bij maatschappelijke ontwikkelingen. Bijvoorbeeld het teruglopen van de bouwactiviteiten in relatie tot de financiële crisis zoals we die in de afgelopen jaren hebben ervaren. Dit risico kunnen we verminderen door in te spelen en actief te reageren op ontwikkelingen en toekomstprognoses in de begroting. Zo kunnen we daar waar nodig bijsturen of zelfs maatregelen afdwingen om de kosten dekkend te maken voor de komende jaren. Dit alles conform de eisen en voorschriften zoals die zijn gesteld in de Gemeenschappelijke Regeling Hûs en Hiem.

Begroting Programma 3 - Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000

3. Ruimtelijke & economische ontwikk.	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Resultaat voor bestemming						
Lasten						
3.1 Thema Economische ontwikk.	- 1.447	- 1.056	- 599	- 342	- 342	- 342
3.2 Thema Openbare ruimte	- 3.154	- 2.823	- 2.606	- 2.550	- 2.552	- 2.279
3.3 Thema Milieu	- 5.809	- 4.530	- 4.514	- 4.577	- 4.513	- 4.512
3.4 Thema Bouwen en wonen	- 2.289	- 2.085	- 608	- 697	- 610	- 453
Totaal Lasten	- 12.699	- 10.494	- 8.327	- 8.167	- 8.016	- 7.586
Baten						
3.1 Thema Economische ontwikk.	320	296	322	322	322	322
3.2 Thema Openbare ruimte	528	68	68	68	68	68
3.3 Thema Milieu	5.795	5.454	5.810	5.873	5.809	5.808
3.4 Thema Bouwen en wonen	2.325	607	528	1.822	1.053	354
Totaal Baten	8.968	6.424	6.728	8.086	7.252	6.553
Resultaat voor bestemming	- 3.731	- 4.070	- 1.599	- 81	- 764	- 1.033
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 1.176	- 1.805	- 84	- 1.380	- 698	- 85
Onttrekkingen	2.615	5.701	1.102	655	405	-
Mutatie reserves	1.439	3.896	1.018	- 725	- 293	- 85
Resultaat na bestemming	- 2.292	- 174	- 581	- 806	- 1.057	- 1.118

Programma 4 | Strategische projecten

Er zijn 3 strategische projecten waar we ons intensief mee bezighouden. Ten eerste het project Venekoten-Centrum te Oosterwolde. We willen dat de inwoners en bezoekers van Oosterwolde een aantrekkelijk winkelgebied krijgen met voldoende parkeerruimte, waarbij het centrum ook goed bereikbaar is. Ten tweede het project Masterplan Appelscha, bedoeld om Appelscha in de top 10 van de nationale toeristische attracties te positioneren. Vanuit de nieuwe uitkijktoren is de wijde omgeving te zien. Ook worden er steeds meer activiteiten georganiseerd op of in de buurt van de Boerestreek. Tot slot het project Ecommunity Park te Oosterwolde met het Biosintrum als multifunctioneel centrum. Hier kan innovatie tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid een plek krijgen. Het Biosintrum biedt een uitgelezen kans om onderzoek te doen, stage- en afstudeeropdrachten uit te voeren en opdrachten voor en met bedrijven en de overheid uit te voeren.

4.1 Thema: Venekoten Centrum te Oosterwolde

Wat willen we bereiken?

We gaan centrum en toegang Oosterwolde revitaliseren

Een compact, mooi en goed functionerend centrum dat goed bereikbaar is langs een kwalitatieve invalsweg. En een gerevitaliseerd Venekoten Noord.

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoering projecten Venekoten Centrum

In 2014 is het Masterplan Venekoten Centrum vastgesteld, inclusief een projectenboek. Dit projectenboek omvat 29 projecten. De uitvoering is gestart in 2014 en loopt de komende jaren door. Elk project wordt samen met betrokkenen uitgewerkt en voorbereid. Per project vragen we aan u krediet. Vervolgens starten we met de uitvoering van het project. Vanuit de gemeente zetten we vooral in op investeringen in de openbare ruimte, zoals de herinrichting van het Stipeplein.

In de tweede helft van 2016 is de bijstelling van het uitvoeringsprogramma door de Raad vastgesteld. Hierdoor zetten we in op 2 projecten: Herstructurering detailhandelstructuur Oosterwolde en de Stationsstraat. In juli 2017 heeft u de projectaanvraag voor herinrichting van de Brugkampparkeerplaats en de Trambaan behandeld. Dit valt onder de Herstructurering detailhandelstructuur Oosterwolde. De Stationsstraat komt later aan bod.

De provincie realiseert een ovonde bij de kruising Venekoterweg - Ploeggang. Over de kruising Venekoterweg - Houtwal zijn we in overleg met de provincie.

Wat merkt de inwoner ervan?

De inwoners en bezoekers van Oosterwolde krijgen een aantrekkelijk winkelgebied met voldoende parkeerruimte. Het centrum is goed bereikbaar. De ontsluiting van het centrum via de Venekoterweg, Houtwal en Trambaan vormt het visitekaartje van Oosterwolde.

Wat mag het kosten?

De omvang van het Masterplan is in totaal (inclusief bijdragen van het Rijk, provincie en gemeente zelf) gesteld op € 9.550.000. U neemt afzonderlijk nog besluiten over de uitvoering van de (deel)projecten.

Beleidskaders

- Structuurvisie 2010-2020-2030 Ooststellingwerf (september 2009)
- Masterplan Oosterwolde Centrum-Venekoten Noord (januari 2014) (het plan omvat Venekoten-Noord, het centrum, het busstation, het Haerenkwartier en de Venekoterweg)

4.2 Thema: Masterplan Regio Appelscha

Wat willen we bereiken?

Appelscha Verbindt!

Ondanks de investeringen in de recreatieve infrastructuur is er de laatste jaren sprake van een lichte daling in de werkgelegenheid in deze sector. Die willen we de komende jaren ombuigen in een significante groei.

Recreatie & toerisme biedt naast werkgelegenheid een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid in tal van voorzieningen voor onze inwoners (fietspaden, zwembaden, horeca, etc.). We voeren het Masterplan Regio Appelscha (2017) uit via de 6 uitvoeringsagenda's.

Wat gaan we daarvoor doen?

Zes uitvoeringsagenda's

- Samenwerking met en tussen ondernemers: implementatie van 'plan en organisatie Appelscha-regio 3.0', ondersteuning door transitie manager. Deze agenda is in 2017 al gestart met financiering uit bestaande middelen en zetten we voort.
- Culturele dooradering: realisatie van het Mader Beelden-project en programmering Leeuwarden-Fryslân 2018. Deze agenda is in 2017 al gestart met financiering uit bestaande middelen en zetten we voort.
- Verbinding Drents Friese Wold – Fochteloerveen: uitvoering van het recreatieplan Fochteloerveen (in samenwerking met Natuurmonumenten) in de verbindingszone tussen Fochteloerveen en Appelscha. Deze agenda is in 2017 al gestart met financiering uit bestaande middelen en zetten we voort.
- Economische upgrading Turfroute: Turfroute basis op orde: het op een lijn brengen van beheer en exploitatie van de toeristische voorzieningen langs de Turfroute in onze gemeente en economische upgrading van de Turfroute in regionaal verband (cofinanciering provincie).
- Verbinding Boerestreek – Centrum: vanuit economische waarde voor recreatie & toerisme heeft deze agenda een lagere prioriteit en wordt pas na 2018 worden opgepakt.
- Verbinding Boerestreek – Buitencentrum: na evaluatie van de pilot toeristenbus (ondernemersinitiatief) bezien we of dit project in 2018 een vervolg krijgt.

Wat merkt de inwoner ervan?

Wat merkt de burger? Dat varieert per agenda:

Het meeste effect zal merkbaar zijn binnen de sector. Daar kan het verbeteren van de onderlinge samenwerking positief uitwerken op het ondernemerschap. Een sterke recreatiesector draagt bij aan het voorzieningenniveau van de inwoners.

Culturele Hoofdstad 2018 beleven de burgers van dichtbij. Ook de eigen gemeente en het eigen dorp doen mee en merkt wel iets van het evenement. De ondernemers in de branche profiteren van de grotere bezoekersaantallen. Op langere termijn meer bezoekers en bestedingen (na 2018). Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden betrekken we bij het ontwikkelingsproces. De voorzieningen langs de Turfroute zijn van goede kwaliteit en het beheer is duurzaam geborgd. Er is meer te beleven langs de Turfroute voor inwoners en bezoekers. De winkeliers en inwoners uit de omgeving worden betrokken bij de ontwikkeling van de kern Appelscha.

De bezoekers van het Buitencentrum en de Boerestreek ervaren een kleinere afstand tussen beiden. De verbinding zelf is een leuke ervaring. Staatsbosbeheer en ondernemers in Appelscha krijgen meer bezoekers en een hogere omzet.

Wat mag het kosten?

Wat merkt de burger? Dat varieert per agenda:

Het meeste effect zal merkbaar zijn binnen de recreatiesector. Daar kan het verbeteren van de onderlinge samenwerking positief uitwerken op het ondernemerschap. Een sterke sector draagt bij aan het voorzieningenniveau van de inwoners.

De Culturele Hoofdstad 2018 beleven de burgers van dichtbij. Ook Ooststellingwerf en de dorpen in Ooststellingwerf doen mee. De ondernemers in de branche profiteren van de grotere bezoekersaantallen.

Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden betrekken we bij het ontwikkelingsproces van de upgradering van de Turfroute. De voorzieningen langs de Turfroute zijn van goede kwaliteit en het beheer is duurzaam geborgd. Er is meer te beleven langs de Turfroute voor inwoners en bezoekers.

De winkeliers en inwoners uit de omgeving worden betrokken bij de ontwikkeling van de kern Appelscha.

De bezoekers van het Buitencentrum en de Boerestreek ervaren een kleinere afstand tussen beiden. De verbinding zelf is een leuke ervaring. Inwoners worden betrokken bij de ruimtelijke processen. Staatsbosbeheer en ondernemers in Appelscha krijgen meer bezoekers en een hogere omzet.

Beleidskaders

- Masterplan Regio Appelscha (2017)
- Bestuursvereenkomst Ontwikkelagenda Appelscha (2008)
- Structuurvisie 2010-2020-2030 Ooststellingwerf (september 2009)

4.3 Thema: Biosintrum te Oosterwolde

Wat willen we bereiken?

De realisatie van een multifunctioneel centrum, waarin innovatie tussen bedrijfsleven onderwijs en overheid een plek kan krijgen

Dit ter versterking van innovatie op het gebied van biobased materials. En daarnaast om kennis en educatie te verspreiden op het gebied van de biobased economy en biobased society. Hiermee willen we onderwijsinstellingen structureel aan onze regio binden. Het Biosintrum biedt een uitgelezen kans om onderzoek te doen, stage- en afstudeeropdrachten uit te voeren en opdrachten voor en met bedrijven en de overheid uit te voeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

We realiseren het Biosintrum

Zowel de provincie als gemeente hebben besloten te investeren in de realisatie van het Biosintrum te Oosterwolde. Daarnaast hebben contractueel 6 onderwijspartijen en 17 bedrijven zich verbonden aan de realisatie en invulling van het Biosintrum. In 2017 werken we aan het afronden van het definitieve ontwerp van het gebouw, waarin diverse innovatieve biobased materialen worden toegepast. Na afronding van het definitieve ontwerp starten we met de realisatie van het gebouw. We verwachten het op te leveren in het 3e / 4e kwartaal 2018. Op 26 september 2017 is een raadsvoorstel geagendeerd over de akte van oprichting van de stichting Biosintrum.

Wat merkt de inwoner ervan?

Er ontstaan hoogwaardige arbeidsplaatsen en meer dynamiek door het binden van jonge talenten. Een plek waar volwassenenonderwijs, voorlichting en educatie gegeven kan worden.

Wat mag het kosten?

Op 26 september a.s. is een raadsvoorstel geagendeerd over de akte van oprichting stichting Biosintrum en het beschikbaar stellen van het investeringskrediet van € 3,5 miljoen. De investering wordt gedekt door een bijdrage van € 1 miljoen van de provincie Fryslân, een bijdrage van €1 miljoen van de gemeente Ooststellingwerf (dekking Algemene reserve) en € 1,5 miljoen voorinvestering gemeente Ooststellingwerf. Het gebouw wordt uiteindelijk door middel van het verstrekken van een lening verkocht aan de stichting. Daarnaast is € 100.000 nodig voor communicatie en PR (dekking reserve Strategische projecten). De reserve 'Verruiming werkgelegenheid' is beschikbaar gesteld voor ondersteunende werkzaamheden.

Beleidskaders

- Structuurvisie Ecommunitypark 2012-2022 (september 2012)
- Bestemmingsplan Ecommunitypark (2014)

4.4 Thema: Overheidsparticipatie

Wat willen we bereiken?

Actieve bijdrage leveren aan onze samenleving

Voor het slagen en voortbestaan van onze democratie is het belangrijk dat zowel de overheid als inwoners een actieve bijdrage leveren aan onze samenleving. Voor de overheid is dat natuurlijk haar officiële taak. Voor onze inwoners is het een belangrijke mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de wereld om hen heen. Bovendien zorgt de inbreng van onze inwoners ervoor dat het beleid van de overheid beter op de praktijk aansluit.

Wat merkt de inwoner ervan?

Beleidsmatig en financieel ruimte creëren voor overheidsparticipatie

We kijken hoe we beleidsmatig en financieel ruimte kunnen creëren voor overheidsparticipatie (geen nieuwe nota overheidsparticipatie). Daarnaast onderzoeken en experimenteren we op welke wijze wij dit kunnen faciliteren. Financiële ondersteuning is een mogelijkheid, maar we zien vooral ook kansen in andere vormen van faciliteren:

- Materiële ondersteuning, bijvoorbeeld door materialen en vergaderruimtes beschikbaar te stellen.
- Ambtelijke ondersteuning om initiatieven verder te helpen naar projecten (meedenken);
- Schakelfunctie door partijen in contact te brengen en (beschikbare) expertise te koppelen;
- Financiële ondersteuning van projecten, zoals bij het Fonds Ooststellingwerf (waarbij we de aandachtspunten uit de evaluatie betrekken);
- Financiële ondersteuning van onder andere projectleiders/aanjagers bij de stichting DO! en Oosterwolde Promotions (centrumontwikkeling).

Fonds Ooststellingwerf

We zijn van mening dat de evaluatie van het Fonds Ooststellingwerf een aantal waardevolle verbeterpunten oplevert, waarmee we het vervolg op het fonds kunnen oppakken. Om hieraan uitvoering te geven is het van belang een nieuw budget te reserveren vanaf 2018. We stellen voor, vooruitlopend op de eindevaluatie op 26 september 2017, voor 2018 tot en met 2021 jaarlijks € 250.000 te ramen. De budgetten zijn inclusief uitvoeringskosten. Dit jaarlijkse bedrag kan gedekt worden uit de 'gefaseerde afbouw opbrengst precariogelden'.

Wat merkt de inwoner ervan?

Bij overheidsparticipatie is sprake van een omgekeerde samenwerking: de overheid participeert in bestaande initiatieven van inwoners, geeft deze de ruimte en verbindt ze waar mogelijk met elkaar. Het gaat om inwoners die al initiatief nemen in het publieke domein, maar waarbij de overheid een al dan niet faciliterende functie kan vervullen om verdere realisatie mogelijk te maken. Wij herkennen dit duidelijk in de wijze waarop onze ondernemers en inwoners het initiatief nemen om met ons in gesprek te gaan over hun eigen ideeën en projecten.

Wat mag het kosten?

Voor 2018 stellen we een budget voor van € 250.000 (aanloopjaar). Voor 2019-2021 jaarlijks een budget van € 500.000. De budgetten zijn inclusief uitvoeringskosten. Daarnaast gaan we onderzoeken in welke mate we budget vrij kunnen maken uit de reguliere budgetten, zodat het op termijn (na 2021) budgetneutraal kan worden uitgevoerd.

Programma 5 | Openbare Orde en Veiligheid

In gemeente Ooststellingwerf willen we wonen, werken en naar school gaan in een veilige en schone omgeving. Dit realiseren we samen met alle betrokken partijen. We werken samen met partners om risico's te beheersen. Samen coördineren we ook de voorbereiding op hulpverlening bij incidenten en crises.

Gemeenten zijn sinds 2013 verantwoordelijk voor het toezicht op de drank- en horecawet. Voor de gemeentelijke BOA's (Buitengewoon Opsporingsambtenaren) is dit een nieuwe taak. De komende periode oefenen we nadrukkelijker toezicht uit op de horecagelegenheden.

5.1.1 Thema: Integrale Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Een veilige en prettige woon- leefomgeving ontwikkelen

Als we aan inwoners vragen wat ze belangrijk vinden, noemen zij naast de eigen gezondheid vaak het onderwerp veiligheid. Integrale Veiligheidszorg (IVZ) is beleid dat alle velden bestrijkt, interne en externe partners bij de aanpak betreft en ook de organisatorische borging van het beleid regelt. Daarom zetten we in op samenwerking met alle betrokken partijen om een veilige en prettige woon- en leefomgeving te ontwikkelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeringskalender integrale veiligheid

De beleidskaders voor de periode 2017 – 2021 zijn bepaald. Op basis van het integraal veiligheidsbeleid stellen we jaarlijks een uitvoeringskalender op. Hierin staan voor het betreffende jaar de concrete acties en maatregelen ter uitvoering van het veiligheidsbeleid. Denk aan preventie woninginbraken en preventie overlast gevende jeugdgroepen.

Wat merkt de inwoner ervan?

De (ervaren) veiligheid neemt toe.

Wat mag het kosten?

Voor de uitvoering van het integraal veiligheidsbeleid is structureel een bedrag van € 42.000 beschikbaar.

Beleidskaders

- Integraal veiligheidsbeleid 2017–2021 (in ontwikkeling)

5.1.2 Thema: Crisisbeheersing

Wat willen we bereiken?

Risico's beheersen en hulpverlening coördineren

We werken samen met interne en externe partners om risico's te beheersen en samen met de partners coördineren we de voorbereiding op hulpverlening bij incidenten en crises. De partners binnen de crisisbeheersing zijn vooral de brandweezorg, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) en de gemeentelijke organisatie (sectie bevolkingszorg).

Wat gaan we daarvoor doen?

Gecoördineerde samenwerking met crisispartners

De gemeentelijke medewerkers die een rol hebben in de crisisbeheersing krijgen trainingen en doen oefeningen. De veiligheidsregio Fryslân heeft hierin de coördinatie. Als gemeente zorgen we ervoor dat het aanbod voor vakbekwaamheid ook aansluit bij de wensen en de behoeften van de medewerkers.

De 2 functies in de crisisbeheersing die op hard piket staan, gaan we evalueren. Hiermee zorgen we dat we als organisatie goed zijn voorbereid op crisissituaties.

Wat merkt de inwoner ervan?

In crisissituaties merken onze inwoners dat de crisisbeheersing goed en professioneel is geregeld. Onze inwoners worden goed opgevangen en de communicatie is helder.

Wat mag het kosten?

We nemen deel aan de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheids-regio Fryslân (VRF) voor de onderdelen rampenbestrijding en crisisbeheersing. Voor de crisisbeheersing is structureel een bedrag van € 35.000 beschikbaar. Dit budget zetten we in om de gemeentelijke organisatie goed voor te bereiden op crisissituaties en calamiteiten.

Beleidskaders

- Beleidsplan Crisisbeheersing 2015-2018

Verbonden Partij: Veiligheidsregio Fryslân (VRF)

Binnen VRF werken de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners samen aan brandweertzorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing. De samenwerking is aangegaan om (gezondheids)risico's zo veel mogelijk te beperken. En om het beleid van gemeenten op het gebied van gezondheid en veiligheid te bevorderen. Voor de verschillende onderdelen zijn beleidsplannen opgesteld (Brandweer, GGD en Crisisbeheersing).

Als de afspraken over de begroting niet worden gerealiseerd door de VRF, krijgen de gemeenten achteraf alsnog de rekening gepresenteerd. Dit risico beheersen we intern door periodiek de uitgaven te monitoren en bij bestuurlijk en ambtelijk overleg input te leveren. Daarnaast bespreken we de begroting van de VRF in de planning- en controlcyclus binnen de Veiligheidsregio. En gebruiken we de jaarrekening als verantwoordingsdocument.

5.2 Thema: Handhaving

Wat willen we bereiken

Toename veiligheidsgevoel en leefbare omgeving

De gemeente verleent vergunningen voor diverse evenementen en activiteiten. We zetten Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) in om toezicht te houden. Deze BOA's letten onder andere ook op het zwerfafval, de overlast van hondenpoep, het aanlijngedrag van honden en het parkeren in de blauwe zone. Daarnaast houden de BOA's toezicht op de regels vanuit de Drank- en horecawet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Zichtbare handhaving

We hebben een tweede gecertificeerde BOA aangesteld op basis van het coalitieakkoord. Hierdoor ontstaat extra capaciteit om toezicht te houden. De BOA heeft de mogelijkheid om een bestuurlijke strafbeschikking of een bestuurlijke boete uit te schrijven. We gaan de aantallen proces-verbalen en klachten goed monitoren.

Wat merkt de inwoner ervan?

De inwoner ziet vaker een BOA. Hierdoor neemt het veiligheidsgevoel toe. Het zwerfafval en aantal dumpplaatsen van tuin- en grofvuil neemt af. Beschikbaarheid van parkeerplaatsen in de blauwe zone neemt toe. Ook zal door consequente handhaving het naleefgedrag verbeteren.

Wat mag het kosten?

De hoogte van de huidige budgetten continueren we.

Beleidskaders

- Handhavingsuitvoeringsprogramma fysieke leefomgeving VTH
- Preventie en handavingsplan alcohol 2015 – 2019
- Jaarverslag 2016 en Uitvoeringsprogramma 2017 VTH fysieke leefomgeving

Verbonden Partij: Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)

Deelname aan de FUMO is wettelijk verplicht gesteld voor alle Friese gemeenten. Hiermee wordt beoogd de uitvoering van de milieuregelgeving te professionaliseren, te uniformeren en de afstemming met andere handhavingpartners (Justitie) te verbeteren. In het basistakenpakket is vastgelegd voor welke activiteiten (van bedrijven en instellingen) de FUMO haar werkzaamheden moet uitvoeren. De gemeente blijft het bevoegd gezag.

De FUMO voert voor de gemeente gedeeltelijk het omgevingsrecht uit: de vergunningverlening en het toezicht van het milieucomponent van grote en complexe bedrijven en instellingen. In 2017 of 2018 legt de FUMO het nieuwe bedrijfsplan ter goedkeuring aan de deelnemers voor. Dit naar aanleiding van de ontwikkelagenda FUMO 2.0 en het nieuwe Besluit Voorziening Toezichthandhaving (VTH).

De Gemeenschappelijke Regeling brengt een inherent risico mee: dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten. De FUMO vult een organisatie in op basis van uitgangspunten en een bedrijfsplan uit 2012. Intussen is gebleken dat die uitgangspunten niet meer actueel zijn. Dit verhoogt het risico van financiële tekorten in de aanloopfase. Diverse gemeenten, waaronder de OWO-gemeenten, hebben in een zienswijze aan de bel getrokken en dringend gevraagd om uiterst sober en zuinig te opereren.

Wij voeren toezicht op de uitvoering van de taken door de FUMO. Op bestuurlijk niveau in het Algemeen Bestuur. Op ambtelijk niveau door deelname aan de Controllersgroep en het Opdrachtgeversoverleg. We hebben enkel de wettelijk verplichte basistaken in de FUMO ondergebracht. Niet de plustaken. Daarmee zijn we niet aansprakelijk voor de risico's die met de uitvoering van plustaken gepaard gaan.

Begroting Programma 5 - Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000

5. Openbare orde en veiligheid	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Resultaat voor bestemming						
Lasten						
5.1 Thema Openbare orde en veiligheid	- 1.330	- 1.362	- 1.466	- 1.482	- 1.497	- 1.526
5.2 Thema Handhaving	- 215	- 255	- 256	- 256	- 256	- 256
Totaal Lasten	- 1.544	- 1.617	- 1.722	- 1.738	- 1.753	- 1.782
Baten						
5.1 Thema Openbare orde en veiligheid	16	-	-	-	-	-
Totaal Baten	16	-	-	-	-	-
Resultaat voor bestemming	- 1.528	- 1.617	- 1.722	- 1.738	- 1.753	- 1.782
Mutatie reserves						
Onttrekkingen	33	20	19	19	19	-
Mutatie reserves	33	20	19	19	19	-
Resultaat na bestemming	- 1.496	- 1.596	- 1.703	- 1.719	- 1.735	- 1.782

Programma 6 | Bestuur en Dienstverlening

In de tweede helft van deze collegeperiode wil het college versterkt insteken op de eigen kracht van onze samenleving. We willen dicht bij inwoners en bedrijven blijven staan. Echter niet langer primair vanuit een regierol maar meer vanuit een faciliterende rol. Het eigen initiatief en de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en instanties betekent ook 'loslaten' door de overheid. Een verantwoord vangnet blijft hier van belang. Zowel op het sociale (voorzieningen, uitkeringen) als het ruimtelijk domein (handhaving).

We verbeteren onze dienstverlening op 3 punten. Ten eerste bieden we steeds meer producten en diensten digitaal aan, naast de gebruikelijke dienstverlening die de inwoner nu al van ons gewend is. Ten tweede bieden we snellere service, waarbij we de wachttijden verkorten en de kwaliteit verbeteren. Tot slot verbeteren we de kwaliteit en de zoekfunctie op de website. Voor onze inwoners behouden we het vertrouwde persoonlijk contact en het welkomstgevoel.

6.1 Thema: Bestuur

Wat willen we bereiken?

Dicht bij inwoners en bedrijven blijven staan vanuit een faciliterende rol

In de tweede helft van deze collegeperiode wil het college versterkt insteken op de eigen kracht van onze samenleving. We willen dicht bij inwoners en bedrijven blijven staan. Echter niet langer primair vanuit een regierol maar meer vanuit een faciliterende rol. Het eigen initiatief en de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en instanties betekent ook 'loslaten' door de overheid. Een verantwoord vangnet blijft hier van belang. Zowel op het sociale (voorzieningen, uitkeringen) als het ruimtelijk domein (handhaving). Zaken als integriteit en integrale verantwoordelijkheid blijven het vertrekpunt in ons bestuurlijk handelen. Het afmaken, bestendigen en mogelijk uitbouwen van de OWO-samenwerking, met behoud van onze zelfstandigheid, is een belangrijk doel.

In het laatste deel van deze collegeperiode wil het college samen met de ambtelijke organisatie een hogere participatiegraad van burgers en bedrijven verder verkennen en uitwerken. Dit in samenhang met de verlangde transformatie op het sociaal en ruimtelijk domein. De gemeenteraad bezint zich eveneens op dit onderwerp. Hierbij onderzoeken wij ook een vernieuwde rolinvulling van ambtenaren en bestuurders: wat betekent een verschuiving van 'regie' naar 'faciliteren' voor óns doen en laten?

Wat gaan we daarvoor doen?

Insteken op de 'Eigen Kracht' van Ooststellingwerf

- We gaan regelmatig in overleg met representatieve, maatschappelijke organisaties bij beleidsvoorbereidingen;
- We gaan regelmatig op bedrijfsbezoek;
- We organiseren jaarlijks 2 ondernemingsavonden;
- We stimuleren initiatieven uit de samenleving als deze gericht zijn op innovatie (voorbeelden: zonne-energie, biobased, chauffeur loos vervoer, etc.);
- We positioneren en profileren Ooststellingwerf (voorbeeld: promotiefilms);
- We trekken waar mogelijk samen op met de OWO-partners richting externe (overheids)partners;

- We continueren de samenwerkende OWO-eenheden (Bedrijfsvoering in Wolvega, VTH in Gorredijk en Belastingen en Backoffice Sociaal Domein in Oosterwolde);
- We onderzoeken vanuit de gemeentelijke buitendienst actief de samenwerking per dorp, en geven deze met maatwerk vorm.

Beleidsindicatoren thema Bestuur

Beleidsindicatoren thema Bestuur	Eenheid	2017	2018
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	6,7	8,2
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	6,0	7,5
Peildatum 1 september 2017			

Wat merkt de inwoner ervan?

- Inwoners en organisaties betrekken we actief bij de voorbereiding en uitvoering van plannen in hun omgeving;
- Beschikbaarheid en betaalbaarheid van gemeentelijke dienstverlening.

Wat mag het kosten?

De kosten van OWO-eenheden zijn in de primitieve begroting verwerkt. Voor doorlopende en nieuwe initiatieven zijn in 2018 aanvullend incidentele middelen nodig van € 50.000.

We stellen voor vanaf 2018 een structurele fractievergoeding te begroten van € 10.100. Verder stellen we voor vanaf 2018 een structureel budget van € 7.500 te ramen voor een 'cursus politiek actief worden en scholierenprogramma lokale democratie'.

Beleidskaders

- Strategische samenwerking OWO-gemeenten (2012)
- Bestuursovereenkomst OWO (2014)
- Rapportage evaluatie OWO-samenwerking (2015)
- Visiedocument Ooststellingwerf (2016)

6.2 Thema: Organisatie Gebiedsteams

Wat willen we bereiken?

Een integrale aanpak aan de ondersteuningsvraag van de klant

Vanaf 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor meer taken in het sociale domein. De dienstverlening en uitvoering van deze taken vanuit de WMO, de Participatiewet en de Jeugdwet vindt plaats in de Gebiedsteams. De gebiedsteammedewerkers werken vanuit een integrale aanpak aan de ondersteuningsvraag van de klant op de terreinen wonen, welzijn, zorg, werk & inkomen en jeugd & gezin. Bij complexe vraagstukken bieden zij toegang tot zorg, lichte ondersteuning en regievoering (één gezin, één plan, één contactpersoon). Onze activiteiten en inspanningen zijn erop gericht de zelfredzaamheid, de participatie en het zelfbewustzijn van (jong)volwassenen te versterken en ouderen in staat te stellen zo lang mogelijk thuis te wonen. We stellen inwoners en jeugdigen in het bijzonder in staat vanuit hun eigen kracht het leven positief in te vullen. Zelfstandig en/of samen met hun omgeving. De gemeente biedt, via de gebiedsteams, een vangnet als dit niet lukt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gebiedsteams zijn “gebiedsgericht” georganiseerd

We kennen de wijk en zijn vindbaar. De gebiedsteams zijn “gebiedsgericht” georganiseerd, te weten team Haulerwijk, team Appelscha en team Oosterwolde. Zij werken integraal. In 2018 geven we vervolg aan de ontwikkelingen waarover eind 2017 is gerapporteerd. Evenals aan de daarmee samenhangende besluitvorming. We verwachten een verdere invulling te geven aan het versterken van de informele zorg en voorliggende voorzieningen. Evenals aan de doorontwikkeling van het bieden van lichte ondersteuning en hulp.

We doen onderzoek naar de mogelijkheden van Mobility mentoring. Als we een pilot starten dekken we de kosten uit de reserve Sociaal Domein. We gaan bij een nader te bepalen doelgroep een pilot ‘Omgekeerde toets’ doen. Mogelijke budgettaire consequenties voor scholing betrekken we bij de nadere analyse van het gehele Sociaal Domein.

Vergaand intern verzelfstandiging gebiedsteams

We bouwen ook in 2018 aan een vergaand intern verzelfstandigde organisatie: dicht bij de samenleving, toegerust op de maatschappelijke en wettelijke taken. De gebiedsteams werken autonoom en onafhankelijk. We zoeken de samenwerking met de afdeling Mens & Omgeving en andere maatschappelijke partners in de samenleving. We ontwikkelen toegankelijke diensten en richten onze processen slim en efficiënt in. We investeren in de benodigde capaciteit, kennis en kunde van onze gebiedsteammedewerkers. Gericht op integraal advies en duurzame passende hulp. Oplossingen vinden we samen met de inwoner, afgestemd op de behoefte en het vermogen. We leggen steeds meer en kwalitatief betere netwerkcontacten met de formele en informele organisaties en samenwerkingsverbanden in de samenleving. We richten ons nog beter op preventie. We geloven in de kracht en effectieve werking van eigen regie van inwoners en onszelf.

Wat merkt de inwoner ervan?

Ons gebiedsteam is persoonlijk toegankelijk, professioneel en op de klant gericht. Bij het eerste contact proberen we de klant verder te helpen. Lukt dit niet meteen, dan koppelen we de klant aan een eigen team en volgt een afspraak voor een persoonlijk gesprek. In dit gesprek onderzoekt de inwoner met de gebiedsteammedewerker wat er nodig is, wat de inwoner zelf kan organiseren en welke ondersteuning het gebiedsteam biedt. Dit wordt vastgelegd in een ondertekend maatwerkplan. Inwoners kunnen bij hun contacten met het gebiedsteam altijd een beroep doen op onafhankelijke cliëntondersteuning. Dit kan uit het eigen netwerk zijn of, door de gemeente

gefaciliteerd, via MEE Fryslân of Zorgbelang Fryslân. De gebiedsteammedewerker houdt regie op al de ondersteuningsvragen van de inwoner. De gebiedsteammedewerker betreft indien nodig specialistische kennis van gebiedsteamcollega's of van experts daarbuiten. Hierin gaan we zorgvuldig om met de privacy van de klant. We leggen afspraken vast en indiceren noodzakelijke voorzieningen in een beschikking.

Wat mag het kosten?

Het budget voor de organisatie van de gebiedsteams is onderbouwd door een door u vastgesteld financieel kader. Dit kader is gebaseerd op gegevens uit 2014 (onder andere zorgconsumptie) en aannames over het effect van de integrale aanpak. In 2016 heeft de Raad voor 2 jaar extra middelen beschikbaar gesteld voor de operationele uitvoer en de bouwopdracht. De jaren 2015 en 2016 geven al meer inzicht in de zorgkosten en bevestigen voor een deel de aannames uit het financieel kader. De uitwisseling van financiële gegevens met ketenpartners (SVB, SDF), de inkoopprocessen voor jeugdhulp en matig zicht op directe verwijzing blijven risicofactoren.

In 2017 zijn er incidentele middelen ingezet voor de projectorganisatie. Deze inzet loopt in 2018 nog door binnen de daarvoor beschikbaar gestelde middelen. In 2018 zal duidelijk zichtbaar worden hoe het gebiedsteam het beste ingericht en gepositioneerd kan worden. De systeemwijziging zal echter nog enige jaren van inregelen vragen, voordat het stabiliseert. De snelheid van verzelfstandigen en omvang van de verzelfstandiging moeten hierop afgestemd zijn. De komende jaren kan het gebiedsteam ook in vergaand verzelfstandigde vorm haar doelen realiseren, vooruitlopend op definitieve verzelfstandiging. Dit geeft de gemeentelijke organisatie en de ketenpartners de tijd ook te transformeren. De bouwopdracht geeft inzicht in de kosten die met de (interne) verzelfstandiging gemoeid zijn. Na 2017 is een meer helder beeld te verwachten van de totale exploitatiekosten van een vergaand intern verzelfstandigd integraal handelend gebiedsteam. De kosten voor zorg worden door de beleidsafdeling gemonitord en zijn kaderstellend voor het Gebiedsteam.

Beleidskaders

- 3D's contourennotitie Gebiedsteams (juli 2014)
- Financieel kader sociaal domein (begroting 2016-2019)
- Raadsbesluit voor de Businesscase Verzelfstandiging Gebiedsteams (november 2015)

6.3 Thema: Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

We verbeteren onze dienstverlening

We verbeteren onze dienstverlening op 3 punten. Ten eerste bieden we steeds meer producten en diensten digitaal aan, naast de gebruikelijke dienstverlening die de inwoner nu al van ons gewend is. Ten tweede bieden we snellere service, waarbij we de wachttijden verkorten en de kwaliteit verbeteren. Tot slot verbeteren we de kwaliteit en de zoekfunctie op de website. Voor onze inwoners behouden we het vertrouwde persoonlijk contact en het welkomstgevoel.

Wat gaan we daarvoor doen?

Digitalisering en nieuwe media van onze dienstverlening

- Nieuwe media: we sluiten aan bij ontwikkelingen op het gebied van nieuwe media wanneer het past binnen onze visie op dienstverlening.

- We werken aan de digitalisering van de gemeente. Zowel in dienstverlening als bedrijfsvoering. We verbeteren de gebruiksvriendelijkheid van de website. En we ondersteunen het digitale werken binnen de gemeente waarbij privacy, informatiebeveiliging en open data thema's zijn.

Lef om te experimenteren en te innoveren

De nieuwe visie van de gemeente vergt naast een andere werkwijze en investeringen in grote projecten ook lef om te experimenteren en zaken anders aan te pakken. Innovatie is niet vooraf gepland, bepaald en vastgelegd in een 4-jaren programma. We zetten in op kansen bieden en beperkt risico lopen bij de ontwikkeling van innovatieve ideeën.

We ontwikkelen de dienstverlening op kwaliteit

In 2016 heeft de gemeenteraad de herijkte visie op de dienstverlening vastgesteld. Deze visie is de basis voor de vervolgstappen.

- Online dienstverlening: we breiden onze digitale dienstverlening verder uit. Inwoners kunnen steeds meer zaken online regelen. We zorgen ervoor dat de persoonlijke gegevens goed beschermd zijn. We bieden informatie aan via mijnnooststellingwerf.nl en mijnoverheid.nl. We vragen niet naar informatie waarover de gemeente al beschikt. De website wordt aangepast aan de wensen van de gebruikers.
- Medewerkers: we faciliteren onze medewerkers om hun werk goed en snel te kunnen doen. Medewerkers volgen (interne) trainingen, werkprocessen worden regelmatig getoetst en de afdeling ICT zorgt ervoor dat systemen goed werken. De medewerkers van het team dienstverlening beschikken over voldoende informatie om de inwoners te kunnen helpen. Medewerkers weten welke informatie ze wel en niet mogen verschaffen.

Wat merkt de inwoner ervan?

Onze dienstverlening is toegankelijk, professioneel en op de klant gericht.

- Toegankelijk (open): we werken vanuit vertrouwen. We staan open voor (nieuwe) ideeën van inwoners en ondernemers. We werken vraagstukgericht en bieden waar mogelijk maatwerk.
- Professioneel (zakelijk): het is duidelijk welke normen we hanteren en we zijn hierop aanspreekbaar. De medewerkers laten ondernemend vakmanschap zien in het werk dat ze uitvoeren.
- Op de klant gericht (betrokken): de meeste vragen handelen we in het eerste contact naar tevredenheid af. We vragen aan de klant geen informatie die hij al eens heeft aangeleverd. We luisteren naar de behoefte van de klant en zijn duidelijk in de mogelijkheden die er zijn.

Wat mag het kosten?

De dekking van de activiteiten en ontwikkelingen vindt plaats uit ter beschikking gestelde middelen voor het Meerjarenonderhoud- en investeringsplan ICT/Dienstverlening. U heeft voor 2017 en 2018 € 100.000,- beschikbaar gesteld voor de digitalisering van de dienstverlening en de bedrijfsvoering. Daarnaast is de komende vier jaar € 250.000,- nodig voor ontwikkeling en aansturing van het innovatieprogramma. En voor de interne organisatie ter uitvoering van de nieuwe visie van de gemeente.

Beleidskaders

- Kwaliteitshandvest Gemeentelijke Dienstverlening (april 2013)
- Herijking Visie Dienstverlening (maart 2016)
- Meerjarenonderhoud- en investeringsplan ICT/Dienstverlening (financieel kader vastgesteld november 2013)

6.4 Thema: Financiën

Wat willen we bereiken?

Inzetten om een solide financiële koers vast te houden

De huidige financiële positie blijvend borgen en verstevigen. We houden grip op ontwikkelingen, zodat we over voldoende middelen beschikken voor de vraagstukken in het sociale en ruimtelijke domein.

Wat gaan we daarvoor doen?

Budgettaire gevolgen invoering notitie rente (BBV) per 2018

In 2016 is besloten om de voorschriften Besluit Begroting en Verantwoording te vernieuwen. Voortaan slaan we de rente om met behulp van een zogenaamd renteomslagpercentage. Deze verplichte nieuwe methode heeft voor onze gemeente een grote financiële impact voor de toe te rekenen rente en de afschrijvingslasten. Bij de Kaderbrief 2018-2021 is een nadelig resultaat-effect van €1,3 miljoen gemeld. We vangen dit nadeel op binnen de beschikbare begrotingsruimte 2018-2021 (inzet gelden voor afbouw leningenportefeuille en inzet structurele voordelen naar aanleiding van de uitkomsten van de Jaarstukken 2016). Bij de uitwerking van de effecten bij de primitieve begroting 2018-2021 komt het nadelig effect lager uit.

De begroting is op orde!

- De belastingen verhogen we daar waar nodig trendmatig; de tarieven OZB verhogen we in 2018 niet;
- We gaan verder met het structureel verminderen van de schuldpositie;
- De legestarieven voor producten houden we kostendekkend. De legestarieven van de omgevingsvergunningen stellen we voorlopig vast op 75% kostendekking;
- We presenteren een reële begroting. De jaarschijven 2018 en 2019 moeten structureel in evenwicht zijn. Het is gewenst dat de jaarschijven 2020 en 2021 ook structureel in evenwicht zijn;
- We presenteren financiële documenten en rapportages op een heldere en transparante manier.

Gefaseerde afbouw opbrengst precariobelasting

De precariobelasting op nutsbedrijven is per 1 juli 2017 gewijzigd. Tot en met 2021 heffen we nog precariobelasting op kabels en leidingen (geraamde opbrengst van €1,232 miljoen). De structurele opbrengst precariobelasting zetten we vanaf 2017 tot en met 2021 in 5 stappen om naar incidenteel geld.

Beleidsindicatoren thema Financiën

Beleidsindicatoren thema Financiën	Eenheid	2017	2018
Apparaatskosten	In euro 's per inwoner	651	687
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	6,6	5,7
Overhead	% van totale lasten	11,2	12,2
Peildatum 1 september 2017			

Wat merkt de inwoner ervan?

- Transparante financiële huishouding van de gemeente;
- Een kasboek met “zwarte cijfers”, ook op de lange termijn;
- Geen onnodige lastenverhoging;
- Betaalbare gemeentelijke producten en diensten.

Wat mag het kosten?

In 2017 heeft u besloten € 5,7 miljoen eenmalig te besteden voor de periode 2017 tot en met 2020. Dit besteden we aan lastenverlichting voor de inwoners (€ 950.000) en aan andere eenmalige bestedingen (€4,734 miljoen) die de gemeente ten goede komen. Deze bestedingen hebben een incidenteel karakter, zonder structurele kosten en verstoren niet de goede structurele financiële positie van de gemeente.

De afbouw van de structurele opbrengst precariobelasting start in 2017 met een bedrag van € 246.000. Jaarlijks vermeerderen we dit bedrag met € 246.000, oplopend naar €1,232 miljoen in 2021. In de afbouwfase is geen tariefsverhoging meer mogelijk. Deze geleidelijke afbouw kunnen we binnen ons structurele begrotingsperspectief 2017-2021 opvangen.

In de begroting zijn voorstellen opgenomen voor formatie-uitbreiding bij de organisatieonderdelen Ruimtelijke ordening, Economische ontwikkeling, Communicatie, Sociaal Domein en Interne controle & Informatiebeveiliging (zie onderdeel Begrotingspositie 2018-2021, 3.1.4 - uitwerking nieuw beleid).

Beleidskaders

- Financiële verordening – artikel 212 Gemeentewet (december 2005, gewijzigd 2008 en 2010)
- Controleverordening – artikel 213 Gemeentewet (november 2003)
- Doelmatigheidsverordening – artikel 213a Gemeentewet (november 2003)
- Treasurystatuut (februari 2008)
- Diverse belastingverordeningen
- Financiële Kaders (jaarlijkse vaststelling in de kaderbrief)

Verbonden Partij: Bank Nederlandse Gemeenten

De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven krediet te verstrekken aan of onder garantie van Nederlandse overheden. Daarmee speelt de bank een essentiële rol in de financiering van door overheden gewenste maatschappelijke investeringen. De aandeelhouders van de BNG zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. De burgemeester van Ooststellingwerf vertegenwoordigt de gemeente.

BNG vertaalt haar missie in de volgende strategische doelstellingen:

- Substantiële marktaandelen in de financiering van de Nederlandse publieke sector en het semipublieke domein;
- Een redelijk rendement voor de aandeelhouders.

De onderkende risico's voor de verbonden partij zijn minimaal. BNG publiceert op hun website het risicoprofiel. Daaruit blijkt dat door de topratings de bank in staat is tegen lage prijzen geld aan te trekken op de geld- en kapitaalmarkt. De BNG hanteert een strak kapitalisatiebeleid. De bank heeft een gezonde financiële positie.

Begroting Programma 6 - Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000

6. Bestuur & Dienstverlening	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Resultaat voor bestemming						
Lasten						
6.1 Thema Bestuur	- 1.775	- 1.733	- 1.223	- 1.215	- 1.190	- 1.190
6.2 Thema Dienstverlening	- 421	- 388	- 388	- 393	- 388	- 393
6.3 Thema Financiën	- 24.712	- 19.364	- 21.225	- 21.247	- 21.245	- 21.384
Totaal Lasten	- 26.908	- 21.485	- 22.836	- 22.856	- 22.824	- 22.967
Baten						
6.1 Thema Bestuur	57	-	-	-	-	-
6.2 Thema Dienstverlening	886	767	812	812	812	812
6.3 Thema Financiën	56.914	46.404	47.809	47.825	47.846	47.893
Totaal Baten	57.857	47.171	48.621	48.637	48.658	48.705
Resultaat voor bestemming	30.949	25.686	25.785	25.781	25.834	25.737
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 1.688	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	2.806	1.833	243	307	282	202
Mutatie reserves	1.119	1.833	243	307	282	202
Resultaat na bestemming	32.067	27.519	26.028	26.088	26.116	25.939

Paragrafen

Paragraaf 1 | Lokale heffingen

De gemeente stuurt rekeningen voor een aantal belastingen en heffingen. Denk aan de onroerendezaakbelasting, rioolheffing en reinigingsheffing. Deze lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van onze inkomsten. Deze paragraaf laat de hoogte van de inkomsten zien en geeft een overzicht van de diverse heffingen.

1.1 Algemene beleidslijn

Het fiscale beleid voeren we uit in overeenstemming met de fiscale wetgeving, de gevormde jurisprudentie en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, zoals die gelden voor het belastingrecht. Daarnaast zijn rechtvaardigheid, redelijkheid en billijkheid zowel bij de heffing als bij de invordering de bepalende elementen.

1.2 Bijzonderheden en ontwikkelingen

1.2.a Precariobelasting

Het Kabinet heeft de precariobelasting voor nutsbedrijven per 1 juli 2017 gewijzigd (dat deel voor kabels en leidingen voor de nutsbedrijven gaat onder de vrijstellingen vallen). Voor gemeenten die op 10 februari 2016 een verordening met tarief hadden vastgesteld voor precariobelasting op kabels en leidingen geldt een overgangstermijn tot 1 januari 2022. Dat geldt ook voor Ooststellingwerf. De opbrengst precariobelasting is tot en met 2021 structureel geraamd in de begroting (€ 1,232 miljoen) tegen het door u vastgestelde tarief van € 2,18 per m¹. De voorgenomen tariefsverhogingen precariogelden voor de periode 2017 tot en met 2019 van € 0,05 per jaar kunnen geen doorgang meer vinden.

1.2.b De Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ)

Voor het belastingjaar 2018 worden, zoals elk jaar, nieuwe WOZ-waarden gebruikt voor de heffing van de onroerendezaakbelasting, gebaseerd op het prijspeil 1 januari 2017. De waardepeildatum ligt steeds één jaar voor het belastingjaar en blijft daardoor actueel. Door de actualiteit van de waarde wordt deze mede voor andere doeleinden, zoals hypotheekverstrekking, successierechten en door notarissen gebruikt. Per 1 oktober 2016 is het mogelijk om als burger via de Landelijke Voorziening WOZ inzicht te krijgen in de WOZ-waarden van andere panden. Het Kadaster beheert deze Landelijke Voorziening.

1.2.c Basisregistraties

Vanaf 1 juli 2011 geldt het verplicht gebruik van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (de BAG). Deze verplichting geldt dus ook voor de uitvoering van de Wet WOZ. In de gemeentelijke WOZ processen spelen de in de BAG opgenomen gegevens over adressen, oppervlakten en bouwjaren een belangrijke rol. De koppeling tussen de WOZ en de BAG is in december 2016 gerealiseerd.

Halverwege 2016 zijn de Basisregistratie Kadaster (BRK) en de aansluiting van het Handelsregister (NHR) gerealiseerd.

Per 1 april 2016 is de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) aangesloten op de Landelijke Voorziening. Momenteel wordt de BGT gekoppeld aan het beheren van de openbare ruimte (BOR).

1.2.d Ontwikkelingen

Het kabinet is bezig met hervorming en herziening van het belastingstelsel voor lokale overheden. Er kan een verschuiving plaats vinden van rijksbelastingen naar gemeentebelastingen. Daarbij komen de 'kleine' belastingen te vervallen. Dit heeft onder andere impact (korting) op de inkomsten uit het Gemeentefonds en consequenties voor de wetgeving. Daarnaast zijn er voorstellen gedaan om het gemeentelijk belastinggebied te verruimen. Bijvoorbeeld door de invoering van een ingezeteneheffing en de wederinvoering van het gebruikersdeel OZB voor woningen.

1.2.e Omgevingswet

Het Kabinet is in 2011 begonnen met een grote stelselherziening van het omgevingsrecht. De Omgevingswet heeft ook gevolgen voor bestaande verordeningen, beleidsregels, nadere regels en besluiten. De wet dient in te gaan op 1 januari 2019. De geo-informatie moet op orde zijn, zowel van de BAG als de BGT.

1.3 Belastingsoorten

1.3.a Onroerendezaakbelasting (OZB)

De jaarlijkse macronorm stelt een maximum aan extra ozb-inkomsten die gemeenten in het komende jaar mogen ophalen. De macronorm voor 2017 is vastgesteld op maximaal 1,97% groei. Voor het eerst in jaren blijft de gemiddelde stijging van de OZB in 2017 binnen de macronorm van 1,97%. Voor 2018 is de macronorm nog niet bekend.

Het kabinet wil samen met de VNG komen tot een woonlastennorm (bericht uit 2016). Daartoe zal door de werkgroep die het evaluatierapport over de macronorm OZB heeft opgesteld, de variant van woonlastennorm verder worden uitgewerkt. Hier is tot nu toe verder niets over bekend.

1.3.b Woningwaarderingstelsel

De Tweede Kamer heeft de motie van het lid Monasch over aanpassing van het woningwaarderingstelsel per 1 oktober 2015 aangenomen. Per 1 januari 2006 was namelijk de gebruikersbeschikking WOZ voor de huurder verdwenen. Met deze aanpassing wordt dit gerepareerd en krijgen de huurders weer belang bij de verkrijging van de WOZ-waarde. Vanaf 2016 kan een huurder bezwaar maken tegen de hoogte van de WOZ-waarde. Aanpassing van de waarde kan dan doorwerken in de hoogte van de huur. De uitvoeringskosten die gemeenten moeten gaan maken voor bijvoorbeeld de bezwaarprocedure dekt het Rijk niet. In 2017 heeft één inwoner bezwaar gemaakt tegen een WOZ-beschikking.

1.3.c Rioolheffing

In maart 2015 heeft u het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019 (GRP 2015-2019) vastgesteld. In het GRP 2015-2019 is aangegeven welke kosten gemoeid zijn met de rioleringstaken van de gemeente en op welke wijze deze gedekt worden. Uit dit kostendekkingsplan is de hoogte van de rioleringsheffing voor de komende 5 jaar bepaald. In 2017 is het kostendekkingsplan geactualiseerd vanwege gewijzigde wet- en regelgeving. Er ligt een voorstel om het gebruikers- en eigenarendeel van de rioolheffing met ingang van 2018 te verlagen.

1.3.d Leges

Het onderzoek naar de kostendekkendheid van de omgevingsvergunningen is door u op 26 januari 2016 besproken. De aanbevelingen van de Rekenkamercommissie zijn hierbij meegenomen. De leges omgevingsvergunningen zijn voor de jaren 2016-2019 gebaseerd op 75% kostendekking. Hierbij is rekening gehouden met wettelijke kaders en rechtelijke uitspraken.

Overige legestarieven: de legestarieven zijn afhankelijk van de tijdsbesteding, de maximale tarieven, de loonkosten en andere directe kosten.

1.3.e Toeristenbelasting

Op advies van het recreatieschap Drenthe is het tarief van de toeristenbelasting de afgelopen jaren gefaseerd in lijn gebracht met onze omliggende Drentse gemeenten. Dit in het kader van de harmonisatie van de tarieven van de toeristenbelasting. Het voorgestelde tarief van het recreatieschap – een tariefstijging van € 0,05 per jaar voor de komende 5 jaar – heeft u niet overgenomen. Het tarief voor de toeristenbelasting voor 2013 en 2014 is op 19 oktober 2010 vastgesteld door de Raad op € 1,00 per persoon per overnachting. Dit tarief blijft gelden voor 2018.

1.3.f Forensenbelasting

Onder de naam “forensenbelasting” heffen we een belasting van personen die (voor meer dan 90 dagen per jaar) een gemeubileerde woning als bedoeld in artikel 223 van de Gemeentewet voor zichzelf en/of hun gezin beschikbaar houden. De belasting heffen we naar de heffingsmaatstaf voor de onroerendezaakbelastingen (de WOZ-waarden). Het voorstel is een trendmatige verhoging voor 2018 van 1,5%.

1.3.g Baatbelasting

Vanaf 2018 worden er geen aanslagen meer verstuurd. De verordeningen, dus ook de looptijd van invoering en aanslagopleggingen, zijn beëindigd.

1.3.h Afvalstoffenheffing

Voor het ophalen en verwerken van afval vraagt de gemeente aan inwoners een vergoeding. Dit noemen we afvalstoffenheffing. De afvalstoffenheffing bestaat uit een vast bedrag per woning (vastrecht) en een bedrag voor het aantal keren dat afval wordt aangeboden (Diftar). Het vastrecht moet altijd worden betaald, ook als er geen afval wordt aangeboden.

Het Rijk heeft per 1 april 2014 een afvalstoffenbelasting ingevoerd van € 13,- per ton restafval. Deze belasting wordt voor de helft doorgerekend. Het vaste tarief afvalstoffenheffing 2015 is verhoogd naar € 96,-. Het tarief voor het aanbieden van de gft-container is in 2015 verlaagd van € 2,75 naar € 1,-. Dit betekent voor de komende jaren een onttrekking per jaar uit de Egalisatiereserve reiniging.

1.3.i Reclamebelasting

De Raad heeft op 14 december 2010 besloten tot de invoering, per 1 januari 2011, van reclamebelasting. De reclamebelasting houdt in dat de ondernemers een vast bedrag per jaar betalen. De gemeente legt deze belasting op en stort na aftrek van 5% beheerkosten de opbrengsten in een fonds. Met deze baten kunnen de ondernemers evenementen en activiteiten ontplooiën, gericht op promotie en het zorgen voor een aantrekkelijk winkelklimaat van het centrum van Oosterwolde.

1.3.j Kwijtschelding

We voeren de kwijtschelding uit volgens de Uitvoeringsregeling van de Invorderingswet 1990. Als inkomenstoets voor de kwijtschelding wordt de 100% bijstandsnorm gehanteerd. Dit betekent dat, afgezien van vermogen cum annexis, aanvragers met een inkomen op bijstandsniveau in principe voor kwijtschelding in aanmerking komen. Kwijtschelding geldt niet voor alle belastingsoorten: onroerende zaakbelasting en toeristen- en forensenbelasting zijn hierbij uitgesloten. De kwijtschelding aan ondernemers, rekeninghoudend met de kosten voor kinderopvang en de doelgroep 65-plussers, zijn per 1 januari 2012 toegevoegd aan het beleid.

1.4 Inkomsten

1.4.a Lokale heffingen en leges

Lokale heffingen en leges	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
lokale heffingen	8.943	9.320	9.554	9.558	9.562	9.565
leges	902	795	839	839	839	839
Totaal	9.844	10.115	10.394	10.397	10.401	10.404

1.4.b Lokale heffingen

bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
3.1 Thema Economische ontwikkelingen.						
Reclamebelasting	43	43	43	43	43	43
Toeristenbelasting	260	253	253	253	253	253
Totaal 3.1	303	296	296	296	296	296
3.3 Thema Milieu						
Baatbelasting	74	0	-	-	-	-
Reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	2.009	2.032	2.249	2.248	2.248	2.247
Rioolheffing (gecombineerd)	2.898	2.799	2.921	2.921	2.921	2.921
Totaal 3.3	4.981	4.831	5.169	5.169	5.168	5.168
6.3 Thema Financiën						
Forensenbelasting	77	77	78	78	78	78
Onroerende zaakbelasting eigenaren	2.581	2.626	2.551	2.555	2.558	2.562
Onroerende zaakbelasting gebruikers	248	259	229	230	230	231
Precariobelasting	754	1.232	1.232	1.232	1.232	1.232
Totaal 6.3	3.659	4.194	4.090	4.094	4.098	4.102
Totaal Lokale heffingen	8.943	9.320	9.554	9.558	9.562	9.565

1.4.c Leges

bedragen x € 1.000

Leges	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
3.2 Thema Openbare ruimte						
Verharding	6	-	-	-	-	-
Totaal 3.2	6	-	-	-	-	-
3.4 Thema Bouwen en wonen						
Bestemmingsplannen	11	25	25	25	25	25
Mutaties voorraad bouwgrond algemeen	-	-	-	-	-	-
Totaal 3.4	11	25	25	25	25	25
6.2 Thema Dienstverlening						
Drank en horeca	5	1	-	-	-	-
Omgevingsvergunningen, baten	420	360	360	360	360	360
Burgerlijke stand / huwelijk	10	13	13	13	13	13
Rijbewijzen / reisdocumenten baten *1)	445	388	432	432	432	432
Secretarieleges/dienstverlening baten	4	6	6	6	6	6
Totaal 6.2	883	767	812	812	812	812
6.3 Thema Financiën						
IP Huisvesting en werkplek	0	3	3	3	3	3
IP Bedrijfsvoering algemeen	1	-	-	-	-	-
Totaal 6.3	1	3	3	3	3	3
Totaal leges	902	795	839	839	839	839

*1) Hogere legesopbrengsten als gevolg van de meerafgifte van reisdocumenten en vooral van rijbewijzen.

1.5 Kostendekking

1.5.a Toelichting kostendekking

In de bijlage van de begroting is een overzicht met taakvelden opgenomen. Op de taakvelden verantwoordt we alle baten en lasten die direct betrekking hebben op het taakveld, waaronder salarislasten. De lasten die we niet direct aan de taakvelden kunnen toerekenen, zijn de overheadkosten. Overhead is *'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces'*. Het gaat hier dan om onder andere personele kosten, huisvesting, ICT, etc.

Omdat alle directe kosten al rechtstreeks zijn toegerekend aan de taakvelden, passen we een opslagpercentage toe voor overhead voor taakvelden waarvoor we kostendekkende tarieven mogen berekenen. Bijvoorbeeld afval en riolering.

1.5.b Berekening van kostendekkendheid

In onderstaande tabel staan de berekeningen van kostendekkendheid van de heffingen riolering en reiniging. Zoals eerder genoemd is het uitgangspunt bij deze heffingen volledige kostendekking. Naast de baten en lasten verantwoord op het taakveld mogen we een aantal lasten toerekenen, waaronder overhead. De overhead is berekend als opslagpercentage over de directe salarislasten die op het taakveld verantwoord zijn. Daarbij is onderscheid gemaakt in een opslagpercentage voor de salarislasten van de buitendienst en van de binnendienst. Een deel van de opbrengst van de reinigingsheffing realiseren we door een onttrekking uit de reserve

Berekening van kostendekkendheid	Rioolheffing (taakveld 7.2)	Reinigingsheffing (taakveld 7.3)
Lasten		
Lasten	2.333	2.422
Baten	-29	-507
Netto lasten taakveld	2.304	1.915
Toe te rekenen lasten		
Overhead	308	109
Kwijtschelding	46	90
Rente		-1
Dubieuze debiteuren	7	10
Watergangen	25	
BTW	230	125
Totaal toe te rekenen lasten	616	333
Totale lasten	2.920	2.248
Opbrengst heffingen	-2.920	-2.248
Dekkingspercentage	100%	100%

Paragraaf 2 | Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf laat zien hoe solide onze begroting is en in hoeverre we financiële tegenvallers kunnen opvangen. Het gaat om de relatie tussen de (financiële) weerstandscapaciteit en alle risico's die de gemeente loopt die niet zijn afgedekt door reserves, voorzieningen en verzekeringen. Door het vormen van een weerstandsvermogen hoeven we bij een financiële tegenvaller in de begrotingsuitvoering niet direct tot een bezuiniging over te gaan. Het weerstandsvermogen is op dit moment voldoende om de risico's af te dekken.

2.1 Conclusie weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit is per 1 januari 2018 € 15,4 miljoen. Dit bestaat uit de Algemene reserve van € 10,2 miljoen (exclusief het bodembedrag van € 3 miljoen) en de bestemmingsreserves van € 5,2 miljoen. Het totaal van de bestemmingsreserves is € 12,3 miljoen. Voor de weerstandscapaciteit halen we hier de reserve Sociaal domein € 5,1 miljoen en de Algemene reserve grondexploitatie € 2 miljoen vanaf.

De benodigde weerstandscapaciteit is € 1,96 miljoen (zie overzicht bij kwantificeerbare risico's). Het weerstandsvermogen is voldoende om de risico's af te dekken. Naast de beschikbare weerstandscapaciteit van € 15,4 miljoen is er nog de algemene buffer van € 3 miljoen (als onderdeel van de Algemene reserve). Deze beide gecombineerd maakt dat in relatie tot de omvang van de activiteiten er voldoende buffer aanwezig is voor het opvangen van de risico's.

Risico's die zich regelmatig voordoen en die vrij goed meetbaar zijn, maken geen onderdeel uit van de risico's binnen het weerstandsvermogen. Hiervoor zijn verzekeringen afgesloten of reserves en voorzieningen gevormd. We gaan op de volgende manier om met de risico's rondom grondexploitatie, openeinde-regelingen, verbonden partijen en decentralisaties:

2.1.a Grondexploitatie

Hiervoor is de reserve grondexploitatie ingesteld. Deze reserve is bestemd voor het opvangen van verliezen (bijvoorbeeld van niet-kostendekkende complexen), planschadeclaims en verlaging van verkoopprijzen. We beoordelen ieder jaar opnieuw of de reserve toereikend is.

2.1.b Open einde regelingen

De belangrijkste openeinde-regelingen zijn de regelingen Sociaal Domein en WWB. De risico's binnen het Sociaal Domein (WMO, jeugd en participatie) zijn gedekt door de reserve Sociaal Domein. Onder de tabel met risico's staat een aparte toelichting hierover. Het risico in het kader van de WWB nemen we mee in de bepaling van de weerstandscapaciteit (risico nummer 2).

2.2 Algemene beleidslijn

2.2.a Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit stellen we vast aan de hand van een risico-inventarisatie. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet. Daarnaast zijn de financiële gevolgen van deze risico's zo veel mogelijk weergegeven.

2.2.b Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en de mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken. Het gaat dan vooral om de reservecapaciteit (algemene- en bestemmingsreserves), de onbenutte begrotingscapaciteit, de onbenutte investeringscapaciteit en de stille reserves. We bepalen de beschikbare weerstandscapaciteit aan de hand van de

algemene reserve en bestemmingsreserve. We willen een beschikbare weerstandscapaciteit met minimaal de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit.

2.2.c Risicobeheersing

Risicobeheersing is de manier waarop we risico's beheersen, inclusief de processen en systemen waarmee we dat doen. Onze organisatie heeft tal van beheersmaatregelen getroffen om de doelstellingen in de programma's te realiseren. Er is een grote verscheidenheid aan maatregelen, die we als volgt indelen:

- Juridische beheersmaatregelen (inkoopvoorwaarden, contractbepalingen, leveringsvoorwaarden, juridische kwaliteitszorg);
- Financiële beheersmaatregelen (financial control, verzekeringen, bankgaranties, treasury statuut);
- Organisatorische beheersmaatregelen (AO/IC, procedures, 4-ogen-principe, audits);
- Materiële beheersmaatregelen en informatiebeveiligingsbeheersmaatregelen (gemeentelijk informatiebeveiligingsplan).

Twee keer per jaar, als onderdeel van de P&C-cyclus, actualiseren we het overzicht met de belangrijkste risico's. Dit doen we op basis van dossieronderzoek en interviews met management en medewerkers. Na identificatie van het risico brengen we de oorzaak en het gevolg van het risico in beeld. We kwantificeren ieder risico (als dat mogelijk is). En we maken een inschatting van de kans dat het risico zich voordoet, evenals het financiële gevolg. Dit resulteert in het risicoprofiel voor onze gemeente. Vervolgens inventariseren we voor elk risico de getroffen beheersmaatregelen.

Bij de kwantificeerbare risico's staat een opsomming van de risico's. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet, evenals de financiële gevolgen. Bij deze inschattingen gebruiken we onderstaande tabel:

Categorie	Kans op voorkomen risico	Kwantitatief	Financieel gevolg risico
1	< of 1 keer per 10 jaar	10%	Geen geld gevolgen
2	1 keer per 5-10 jaren	30%	< € 25.000
3	1 keer per 2-5 jaren	50%	> € 25.000 - € 100.000
4	1 keer per 1-2 jaren	70%	> € 100.000 - € 500.000
5	1 keer per jaar of meerdere keren per jaar	90%	> €500.000

2.3 Kwantificeerbare risico's

Nr.	Risico en Beheersmaatregel	Kans voorkomen risico	Financieel gevolg	Benodigde weerstandscapaciteit
1.	Risico: afrekening achteraf re-integratie en inburgering Beheersmaatregel: we vragen leveranciers hun facturen vroegtijdig bij ons aan te leveren.	4	3	€ 44.000
Toelichting risico: nota's die achteraf (in 2018) worden ontvangen kunnen we niet altijd tijdig meenemen in de afhandeling van het Werkdeel van het Participatiebudget.				
2a.	Risico: vangnet-uitkering wordt niet toegekend Beheersmaatregel: rechtmatig uitvoeren van regelingen. Beleid en uitvoering op orde hebben. Adequaat handhavings- en sanctiebeleid.	4	4	€ 141.000
Toelichting risico: het risico dat we niet voldoen aan de voorwaarden waardoor we geen vangnetuitkering ontvangen. Bij de berekening gaan we uit van een tekort van 10% op het WWB I-deel budget. Het tekort tussen de 5% en 10% wordt gedeeld door het Rijk en de gemeente. Het risico is dan maximaal 2,5% van het WWB I-deel budget.				
2b.	Risico: afwijking op WWB I-deel budgetten waardoor beroep op algemene middelen onvermijdelijk is Beheersmaatregel: 1 keer per maand ontvangen we managementcijfers met de stand van zaken. Hierdoor kunnen we op financieel gebied bijsturen. Ook zijn er procesmaatregelen aan de poort en voor uitstroom. Beïnvloeding van de klantaantallen is niet of zeer marginaal mogelijk.	2	4	€ 8.000
Toelichting risico: het maximale risico bestaat uit een tekort van 10% van het WWB-I deel budget waarvan wij tot 7,5% moeten betalen uit eigen middelen. In de begroting is al rekening gehouden met een tekort van 9,3%. Het risico gaat over de resterende 0,7%.				

Nr.	Risico en Beheersmaatregel	Kans voorkomen risico	Financieel gevolg	Benodigde weerstandscapaciteit
3.	Risico: bijstelling algemene uitkering Gemeentefonds (AU) Beheersmaatregel: 3 keer per jaar verschijnt er een circulaire. Deze wordt beoordeeld en doorrekend.	5	4	€ 270.000
Toelichting risico: het Gemeentefonds is gekoppeld aan de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven, de zogenaamde "trap op, trap af"-systematiek. Als na afloop van een jaar blijkt dat de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven lager zijn dan gepland, wordt de algemene uitkering naar beneden aangepast. Dit vertaalt zich in een aanpassing van het accres .				
4.	Risico: terugbetaling verstrekte geldleningen Beheersmaatregel: bij eventuele achterstanden in aflossingen ondernemen we meteen actie.	1	3	€ 6.000
Toelichting risico: aan instellingen op het terrein van volkshuisvesting, veiligheid, sport en dorpshuizen zijn leningen verstrekt. Het is niet in alle gevallen duidelijk of er voldoende opstallen, installaties en dergelijke aanwezig zijn om de restantschuld te voldoen, mocht terugbetaling uitblijven.				
5.	Risico: garanties woningbouwcorporaties Beheersmaatregel: we beoordelen het door het Waarborgfonds verstrekte overzicht. Daarnaast beoordelen we bij een individuele aanvraag de situatie .	1	5	€ 50.000
Toelichting risico: het Waarborgfonds Sociale Woningbouw heeft de bestaande directe risico's op geldleningen overgenomen. De gemeente kan op basis van de 'achtervangregeling' nog worden aangesproken				
6.	Risico: Nationale Hypotheek Garantie Beheersmaatregel: we beoordelen het jaarlijks verstrekte overzicht van de hypotheekgaranties.	1	4	€ 19.000
Toelichting risico: vanaf 2011 heeft het Rijk de achtervang voor alle nieuwe hypotheekgaranties op zich genomen. De gemeente blijft echter wel garant staan voor de vóór 1 januari 2011 verleende garanties.				

Nr.	Risico en Beheersmaatregel	Kans voorkomen risico	Financieel gevolg	Benodigde weerstandscapaciteit
7.	Risico: overige garanties Beheersmaatregel: we beoordelen het overzicht garanties.	1	5	€ 50.000
Toelichting risico: er zijn garanties verleend aan instellingen op het terrein van gezondheid, volkshuisvesting en onderwijs.				
8.	Risico: leegstand in standalone schoolgebouwen en Multi Functionele Accomodaties (M.F.A.'s). Beheersmaatregel: in 2013 is de 'Visienota toekomst basisonderwijs in Ooststellingwerf' door u vastgesteld. Daarin staan de mogelijkheden voor het toekomstig onderwijslandschap. In maart 2012 is de notitie 'platteland aan zet' door u vastgesteld. Daarin zijn de kaders geschetst van het na te streven voorzieningenpeil in de 4 gebieden van de gemeente.	5	4	€ 90.000
Toelichting risico: bij (gedeeltelijke) leegstand lopen de exploitatiekosten van het gebouw door terwijl de inkomsten wegvallen. De exploitatie van de M.F.A.'s komt daarmee onder druk te staan. In 2016 is door het opheffen van obs Dalton Mst van Hasseltschool structurele leegstand ontstaan in het Multi Functionele Schoolgebouw (MFS' de Boekebeam te Waskemeer. De inkomstenderving voor de MFS bedraagt € 30.000.				
9.	Risico: diverse gerechtelijke procedures Beheersmaatregel: juridische kwaliteitszorg en inhuur van externe juristen bij lopende procedures en/of te verwachten claims.	4	5	€1.282.500
Toelichting risico: op basis van de huidige stand van zaken van lopende procedures en/of te verwachten claims/procedures is een inschatting gemaakt.				
10.	Risico: veiligheidsmaatregelen politieke ambtsdragers	-	-	PM
Toelichting risico: in rechtspositionele besluiten is uitdrukkelijk bepaald dat het betreffende bestuursorgaan verantwoordelijk is voor de bekostiging van voorzieningen voor de politieke ambtsdrager. Deze worden in het Stelsel bewaken en beveiligen aangemerkt als werkgeverskosten. In deze lijn past dat beveiliging op het werk – maar ook daarbuiten voor rekening komt van de gemeente en ook door de gemeente geregeld wordt (voor zover de beveiliging een werkgeverszorg is).				

Nr.	Risico en Beheersmaatregel	Kans voorkomen risico	Financieel gevolg	Benodigde weerstandscapaciteit
11.	Risico : Gemeenschappelijke Regelingen	-	-	PM
Toelichting risico: In de paragraaf Verbonden Partijen is een overzicht opgenomen van de Gemeenschappelijke Regelingen (GR'n). Vooral bij de Sociale Werkvoorziening (SW) Fryslân, de Veiligheidsregio Fryslân (VRF) en de Fryske Utfieringstsjinst en Omjouwing (FUMO) is sprake van een verhoogd risico. U heeft onlangs besloten tot het indienen van zienswijzen over de begrotingen 2018 en de jaarrekeningen 2016 van deze GR'n. Hierin spreekt u uw zorg uit over de financiële positie en de aangekondigde kostenstijgingen. Van belang hierbij is dat de GR'n duidelijk de (bedrijfs)risico's in kaart brengen. Met name ook de wijze waarop deze risico's worden beheerst. In de vertegenwoordigende organen binnen de GR'n vragen we hiervoor nadrukkelijk aandacht. SW (brief mei 2017): de begroting 2018 beschouwen we voornamelijk als een formaliteit. De begroting zal de komende periode substantieel wijzigen door voortschrijdende besluitvorming over de processen 'groen zelf doen' en de herstructurering van Caparis N.V. Op dit moment is nog niet bekend welke financiële consequenties dit heeft voor de deelnemende gemeenten. VRF (zienswijze juni 2017): we vinden de kostenstijgingen nog steeds een zorgelijke ontwikkeling. We stellen daarom voor de strategische keuzes van de VRF beter af te stemmen met het beschikbare budget. FUMO (zienswijze mei 2017): de financiële positie van de FUMO baart ons zorgen. In onze ogen wordt onder de basis op orde ook verstaan dat de financiële positie wordt verbeterd.				
Totaal				€ 1.960.500

Het actualiseren van deze paragraaf leidt niet tot bijstelling van de benodigde weerstandscapaciteit. De uitkomsten zijn gelijk aan de weerstandscapaciteit van de jaarstukken

2.4 Sociaal Domein

Uit de Meicirculaire van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds blijkt dat de budgetten die we van het Rijk ontvangen voor het Sociaal Domein de komende jaren ten opzichte van 2017 stapsgewijs teruglopen naar € 14,0 miljoen in 2021.

	bedragen x € 1.000				
Sociaal Domein	2017	2018	2019	2020	2021
Meicirculaire 2017					
AWBZ naar Wmo	4.103	4.163	4.116	4.134	4.128
Jeugdzorg	5.915	5.997	6.002	6.055	6.086
Participatiewet	4.486	4.176	3.991	3.806	3.743
Totaal	14.504	14.336	14.108	13.995	13.957

De daling van het budget zit vooral in Participatiewet. Hiervoor geldt dat er sprake dient te zijn van afbouw binnen de WSW. We hebben nog onvoldoende inzicht in de totale kosten voor het Sociaal Domein. Daarnaast hebben we voor 2018 een hele andere inkoopstrategie voor Jeugd. Het is daarom lastig een inschatting te maken van de te verwachten kosten Sociaal Domein voor 2018 en verdere jaren. Net als in voorgaande jaren zijn de budgetten voor jeugd en AWBZ budgettair neutraal opgenomen in de begroting 2018. In 2018 starten we met de evaluatie van het Sociale Domein. Naar verwachting beschikken we dan over genoeg (betrouwbare) historische gegevens. Bij deze evaluatie betrekken we ook de ontwikkelingen binnen het Gebiedsteam. Met behulp van deze evaluatie moeten we beter inzicht krijgen in de risico's en de financiële consequenties van de transitie en transformatie binnen het Sociale Domein.

2.4.a Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ)

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het Centraal Administratiekantoor (CAK). De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door deze systematiek heeft de wetgever in feite bepaald dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen krijgen.

2.4.b Jeugdzorg

De tendens is dat de jeugdzorg duurder wordt. De achtergronden en oorzaken zijn nog niet echt helder, maar er is een opwaartse druk op de uitgaven zichtbaar aan het worden. Een van de oorzaken ligt in een voorgenomen wetswijziging die ervoor zorgt dat het zogenaamde woonplaatsbeginsel voor jeugdigen die in een instelling verblijven wordt aangepast. Op dit moment worden de kosten "genomen" door de gemeente waarin de instelling is gehuisvest. Na de wijziging zal dit plaatsvinden door de oorspronkelijke gemeente waar de jeugdige vandaan komt.

2.4.c Participatiewet

Met de Participatiewet is de instroom in de Sociale Werkvoorziening Fryslân (SW) gestopt. De gemeenten kiezen ervoor om de Participatiewet niet gezamenlijk uit te voeren via de uitvoeringsorganisatie voor de sociale

werkvoorziening (Caparis). Dit maakt een herstructurering en verantwoorde versnelling noodzakelijk in de afbouw van Caparis. De wijze waarop dit plaatsvindt is momenteel in onderzoek. Medio 2017 is het eerste concept van het herstructureringsplan besproken.

Ook worden we geconfronteerd met oplopende kosten als gevolg van het jaarlijks oplopend verschil tussen de rijksbijdrage en de werkelijke SW-loonkosten (het zogenaamde subsidietekort van Caparis). De subsidie per arbeidsplaats (SE) loopt van € 23.819,- over 2018 terug tot € 23.095,- in 2021.

2.5 Financiële kengetallen en geprognosticeerde balans

Kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen ons helpen bij de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente. Deze kengetallen geven informatie over hoeveel (financiële) ruimte onze gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven dus inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Ook geeft het mogelijkheden om onze gemeente te vergelijken met andere gemeenten. Door de wijziging in het BBV is er vanaf 2017 ook een geprognosticeerde balans. De in deze paragraaf opgenomen kengetallen komen voort uit deze balans.

Kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Netto schuldquote	36%	48%	49%	46%	42%	39%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	27%	37%	46%	42%	38%	34%
Solvabiliteitsratio	39%	28%	33%	34%	35%	36%
Structurele exploitatieruimte	2%	-1%	0%	1%	1%	0%
Grondexploitatie	3%	6%	1%	1%	1%	0%
Belastingcapaciteit	92%	93%	91%	92%	93%	93%
EMU saldo (bedrag x € 1.000)	2.054	-1.689	-2.521	-90	-733	18

2.5.a Conclusie kengetallen

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie Het is niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen moeten we altijd in samenhang bekijken. Ze geven alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld van de financiële positie van onze gemeente. Op basis van de kengetallen concluderen we dat de financiële positie van onze gemeente goed is. Het jaren geleden ingezette financiële beleid heeft ertoe geleid dat de financiële positie is versterkt.

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote is de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en afgezet tegen de totale baten. Om inzicht te geven in hoeverre sprake is van doorlenen geven we de netto schuldquote zowel in als exclusief doorgeleende gelden weer. Zo brengen we duidelijk in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De netto schuldquote neemt af. Het verder afbouwen van de leningenportefeuille zetten we voort in de komende jaren, dit gebeurt o.a. door het zo veel mogelijk volledig benutten van de kasgeldlimiet. Hierdoor stijgt wel de kortlopende schuld.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen (reserves) als percentage van het balanstotaal. Over het algemeen dient de solvabiliteit minimaal tussen de 25% en 40% te liggen.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, door te kijken naar de structurele baten en lasten en deze te vergelijken met de totale baten.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten (exclusief mutaties reserves). De grondexploitatie kan een behoorlijke invloed hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is belangrijk, deze moeten we weer terugverdienen bij de verkoop. Ieder jaar beoordelen we of de gronden tegen een actuele waarde op de balans staan. Het kengetal neemt af. Dit komt o.a. door het overbrengen van een aantal investeringen naar de materiële vaste activa.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoeverre we een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kunnen opvangen en of er ruimte is voor nieuw beleid. De gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing) voor een gezin worden afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Na de algemene uitkering gemeentefonds zijn de belastinginkomsten de belangrijkste inkomsten voor een gemeente. Het Centrum van Onderzoek van de Lagere Overheden (Coelo) publiceert jaarlijks de Atlas van de lokale lasten. Deze publicatie is de basis voor de berekening van dit kengetal. De woonlasten in onze gemeente zijn lager dan het landelijk gemiddelde.

Economische en Monetaire Unie (EMU)-saldo

Tussen het Rijk en de decentrale overheden zijn afspraken gemaakt voor de beheersing van het EMU-saldo. Het tekort voor de totale sector overheid mag niet hoger uitkomen dan 3% van het bruto binnenlands product. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten-lastenstelsel dat de decentrale overheden hanteren. Bijvoorbeeld investeringen en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen wel door in het EMU-saldo, maar hebben geen gevolg voor de uitkomst in het baten-lastenstelsel. Dus bij een sluitende begroting kan het EMU-saldo negatief zijn.

2.5.b Gepronosticeerde balans

Vanaf 2017 maakt de geprognosticeerde balans voor het eerst onderdeel uit van de begroting. Het biedt inzicht op hoofdlijnen van de effecten van de verwachte financiële ontwikkeling van de gemeente voor de komende jaren. De balans is opgesteld op basis van bestaand beleid.

bedragen x € 1.000

Activa	31 dec 2016	31 dec 2017	31 dec 2018	31 dec 2019	31 dec 2020	31 dec 2021
Vaste Activa						
Immateriele Vaste Activa	1.622	1.597	1.556	1.514	1.473	1.431
Materiele Vaste activa	60.997	63.948	62.381	60.200	57.804	55.536
Financiële vaste activa	8.605	5.384	4.544	4.338	3.384	3.297
Totaal Vaste activa	71.223	69.332	66.925	64.538	61.188	58.833
Vlottende activa						
Vorraden	2.344	1.693	976	818	493	235
Vordering	9.164	5.106	5.106	5.106	5.106	5.106
Liquide middelen	620	-	-	-	-	-
Overlopende activa	1.075	1.075	1.075	1.075	1.075	1.075
Totaal Vlottende activa	13.204	7.875	7.158	7.000	6.675	6.417
Totaal Activa	84.428	77.206	74.082	71.538	67.862	65.250
Passiva	31 dec 2016	31 dec 2017	31 dec 2018	31 dec 2019	31 dec 2020	31 dec 2021
Vaste passiva						
Eigen vermogen	33.087	26.968	24.447	24.357	23.781	23.485
Voorzieningen	11.332	10.121	10.121	10.121	9.965	10.279
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	31.893	26.367	25.304	23.240	19.874	15.907
Totaal Vaste passiva	76.312	63.455	59.872	57.718	53.619	49.670
Vlottende passiva						
Vaste schulden met een rentetypische looptijd tot 1 jaar of korter	3.194	8.794	8.794	8.794	8.794	8.794
Overlopende passiva	4.923	4.957	5.417	5.026	5.450	6.786
Totaal Vlottende passiva	8.117	13.751	14.211	13.820	14.244	15.580
Totaal Passiva	84.428	77.206	74.082	71.538	67.863	65.250

Paragraaf 3 | Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn goederen waarvoor investeringen nodig zijn. Het gaat om zaken die daarna regelmatig onderhoud vergen. Bijvoorbeeld wegen, gebouwen, riolering en groen. Het onderhoud van kapitaalgoederen is van groot belang voor een goede kwalitatieve instandhouding van het openbare voorzieningenniveau. Dit onder meer op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. In deze paragraaf gaan we per kapitaalgoed in op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties.

3.1 Financiële consequenties

bedragen x € 1.000

Onderhoud kapitaalgoederen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
2. Welzijn & educatie						
Huisvesting onderwijs	- 2.513	- 2.265	- 1.482	- 1.442	- 1.464	- 1.437
Welzijn- en sportaccommodaties	- 1.029	- 1.074	- 815	- 815	- 814	- 814
3. Ruimtelijke & economische ontwikkelingen.						
Baatbelasting	69	-	-	-	-	-
Bruggen en oevervoorzieningen	- 130	- 63	- 63	- 63	- 63	- 63
Openbaar Groen	- 533	- 591	- 581	- 600	- 599	- 577
Rioleringen	- 2.637	- 1.841	- 1.877	- 1.877	- 1.877	- 1.877
Rioolheffing	2.781	2.742	2.864	2.864	2.864	2.864
Verhardingen	- 1.367	- 1.473	- 1.335	- 1.260	- 1.260	- 1.010
Verkeersvoorzieningen	- 290	- 348	- 338	- 338	- 338	- 338
6. Bestuur & Dienstverlening						
Automatisering	- 1.140	- 1.312	- 1.045	- 1.023	- 1.021	- 1.021
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	- 6.789	- 6.223	- 4.670	- 4.552	- 4.572	- 4.271

3.2 Wegen, kunstwerken en verlichting

3.2.a Wegen

Beleidskader

De gemeente maakt bij het beheer van haar wegen gebruik van een wegbeheersysteem dat een CROW-keurmerk voor wegbeheer heeft (CROW staat voor Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek).

De MOP (Meerjarenonderhoudsplanung) Wegen 2017-2020 is in 2016 vastgesteld. De onderhoudswerkzaamheden voor deze planperiode zijn afgestemd op het jaarlijks beschikbare budget. Ze worden uitgevoerd op basis van de zogeheten vastgestelde minimumvariant. Met deze minimumvariant wordt de levensduur van de verharding zo lang mogelijk verlengd (in afwachting van groot onderhoud), zonder dat dit leidt tot (meer) onveilige situaties en/of (terechte) aansprakelijkheidsstellingen. Periodiek inspecteren we de wegen voor het actualiseren van MOP. Het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) is in 2013 door u vastgesteld.

Financiële gevolgen in de begroting / jaarrekening

Het jaarlijks beschikbare budget besteden we aan de onderhoudswerkzaamheden. Om het MOP Wegen uit te voeren zetten we € 1 miljoen extra in om in de periode 2017-2020 te besteden (jaarlijks € 250.000) .

3.2.b Civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

De onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan de civieltechnische kunstwerken worden op basis van de MOP uitgevoerd. De MOP actualiseren we periodiek, aan de hand van inspecties. Voor het beheer van de civieltechnische kunstwerken (met name bruggen) is een beheersysteem operationeel. De gegevens die in het beheersysteem zitten, worden regelmatig geactualiseerd en aangevuld.

Financiële gevolgen in de begroting/jaarrekening

Het jaarlijks beschikbare budget besteden we aan de onderhoudswerkzaamheden.

3.2.c Openbare verlichting

Beleidskader

De onderhoud- en vervangingswerkzaamheden aan de openbare verlichting worden op basis van de MOP uitgevoerd. De MOP actualiseren we periodiek.

Voor het beheer en onderhoud van de openbare verlichting participeren we, samen met de andere Friese gemeenten en de provincie Fryslân, in de stichting 'OV Fryslân'. De stichting ondersteunt in het beheer en onderhoud van de openbare verlichting.

Financiële gevolgen in de begroting / jaarrekening

Het jaarlijks beschikbare budget besteden we aan de onderhoudswerkzaamheden.

3.3 Groen, riolering en gebouwen

3.3.a Groen

Beleidskader

Op 24 januari 2012 is de Notitie Groenbeleid 2011 door u vastgesteld. Hierin is de groenstructuur voor de 13 dorpen van onze gemeente vastgelegd. Met het groenstructuurplan is inzichtelijk gemaakt welk belangrijk groen in de leefomgeving aanwezig is. Ook is aangegeven welke grond door de gemeente kan worden afgestoten. Voor de uitvoering van het groenbeheer gebruiken we een groenbeheersysteem. Dit systeem wordt gebruikt om op basis van landelijke normen (IMAG-normen) te bepalen hoeveel uren nodig zijn en welk budget nodig is om het onderhoud aan de groenvoorzieningen uit te voeren. Het gemiddelde onderhoudsniveau in Ooststellingwerf is in overeenstemming met kwaliteitsniveau B van de Landelijke 'CROW-kwaliteitscatalogus openbare ruimte'.

Tijdens de behandeling van de Kaderbrief 2018-2021 is een motie overgenomen om het Groen Beleidsplan uit 2011 voor 1 juli 2018 te evalueren.

Financiële gevolgen in de begroting/jaarrekening

Het jaarlijks beschikbare budget besteden we aan de onderhoudswerkzaamheden.

3.3.b Riolering

Beleidskader

In maart 2015 is het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019 (GRP 2015-2019) vastgesteld. In dit plan zijn de ambities van de gemeente op het gebied van de invulling van de afvalwater-, hemelwater- en grondwaterzorgplicht vastgelegd. Evenals welke activiteiten we moeten uitvoeren om deze ambities te halen. Ook is aangegeven welke kosten hiermee gemoeid zijn en op welke wijze deze gedekt worden. De rioolheffing hoeft, buiten de inflatiecorrectie, niet te stijgen gedurende de periode 2015-2019. Samen met het GRP 2015-2019 is een besparingsnotitie voorgelegd. Daarin staat omschreven op welke wijze we (in samenwerking met Weststellingwerf en Opsterland) vormgeven aan de besparingsopgave die in het Nationaal Bestuursakkoord

Waterketen (2010) is vastgelegd. De resultaten van deze besparingsnotitie zijn verwerkt in het kostendekkingsplan dat bij het GRP 2015-2019 hoort.

Financiële gevolgen in de begroting/jaarrekening

De in het GRP 2015-2019 aangegeven kosten worden gedekt door de inkomsten van de rioolheffing. Het GRP 2015-2019 is de basis voor de gemeentelijke begroting. Op 26 september a.s. is een voorstel geagendeerd over het kostendekkingsplan rioolheffing. We stellen voor een tarief te hanteren met een korting van 7½ % ten opzichte van het GRP 2015-2019. Verder worden de inkomsten vanuit de rioolheffing gebruikt om investeringen in de vrijvervalrioleringen direct af te boeken, om de exploitatielasten te dekken en om de voorziening Riolering de komende jaren op peil te houden.

3.3.c Gymnastieklokalen

Beleidskader

Per 1 januari 2015 is het “onderhoud buitenkant” van de onderwijsgebouwen overgeheveld naar de schoolbesturen. De voorziening ‘Onderhoud onderwijsgebouwen en gymlokalen’ is daarom in 2015 opgeheven. Hiervoor is de voorziening ‘Onderhoud gymnastieklokalen’ in de plaats gekomen. De instandhouding van gymnastieklokalen blijft een gemeentelijke verantwoordelijkheid. De onderlegger hiervan is de MOP 2015-2024 Gymnastieklokalen.

Financiële gevolgen in de begroting / jaarrekening

Sinds april 2015 is de MOP 2015-2024 gereed. De MOP wordt conform planning uitgevoerd.

3.3.d Overige gebouwen

Beleidskader

Het onderhoud van gemeentelijke gebouwen is grotendeels in verschillende meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) opgenomen, of is gebaseerd op dagelijks noodzakelijk onderhoud. Het betreft de volgende gebouwen: het gemeentehuis, de gemeentewerf, het overslagstation, de Kompaan, molen ‘De Weijert’, gemeentelijke monumenten en woningen. De beheerplannen voor het gemeentehuis, de gemeentewerf Nanningaweg en het overslagstation Nanningaweg zijn begin 2016 afgerond. De gemeentelijke gebouwen worden periodiek geïnspecteerd voor het actualiseren van de MOP's.

Financiële gevolgen in de begroting/jaarrekening

De reserve ‘onderhoud gebouwen bedrijfsvoering’ is omgevormd naar een onderhoudsvoorziening op basis van de vastgestelde beheerplannen.

3.4 Sport en ICT

3.4.a Sportaccommodaties

Beleidskader

Per 2017 geldt een nieuwe exploitatieovereenkomst voor het beheer en de exploitatie van de 2 B's (sportcomplex de Boekhorst en sporthal de Bongerd) met dezelfde exploitant voor een periode van 5 jaar. Voor de andere B (= het Bosbad) is per 2017 Stichting Bosbad Appelscha (SBA) verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie. De gemeente en SBA hebben hiervoor een budgetovereenkomst getekend voor een periode van 10 jaar. SBA heeft het beheer en de exploitatie uitbesteedt aan een exploitant. Per 2018 geldt een nieuwe exploitatieovereenkomst voor het beheer en de exploitatie van de Steegdenhal voor een periode van 10 jaar.

Financiële gevolgen in de begroting/jaarrekening

Op basis van de MOP's 2017-2026 van de B's, is de jaarlijkse dotatie van € 144.000,- per 2017 in de

onderhoudsvoorziening stopgezet. De dotatie in de onderhoudsvoorziening van de Steegdenhal is verlaagd naar € 15.500,-. Het onderhoud wordt conform de MOP's uitgevoerd.

3.4.b Sportterreinen

Beleidskader

Het specialistische onderhoud aan de grasvelden van de gemeentelijke sportterreinen wordt in opdracht van ons uitgevoerd. De basis van de onderhoudswerkzaamheden zijn de kwaliteitscriteria van de KNVB. Op basis hiervan voeren we planmatig onderhoud aan de sportvelden uit. Dit is vastgelegd in de notitie 'Planmatig onderhoud grassportvelden'. Het overige onderhoud voeren de sportverenigingen zelf uit. Hier krijgen de sportverenigingen een jaarlijkse vergoeding voor. Om tot een gelijkmatige verdeling van de veldrenovaties te komen, is in 2013 een MOP 2014-2018 (renovatieplan) grassportvelden opgesteld. De raad heeft in 2016 besloten het sportcomplex Waskemeer met een wetraveld uit te breiden.

Financiële gevolgen in de begroting/jaarrekening

De aard en omvang van het planmatig onderhoud aan de grassportvelden zijn afgestemd op de beschikbare middelen. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2014-2017 is besloten vanaf 2014 jaarlijks voor de renovatie van grassportvelden (1 toplaag) € 45.000,- (incl. BTW) beschikbaar te stellen. De kosten voor het specialistisch onderhoud van het wetraveld Waskemeer is voor rekening van de gemeente.

3.4.c ICT

De afgelopen jaren zijn Rijksprogramma's zoals iNUP en dienstverleningsconcepten zoals 'Overheid geeft Antwoord' leidend geweest voor de ontwikkelingen op het gebied van digitale dienstverlening. Hieraan gerelateerde investeringen waren vooral gericht op het verbeteren van ICT-basisvoorzieningen en -registraties (de 'bouwstenen' zoals de Basisregistratie Personen en de Basisregistratie Adressen & Gebouwen) en het verbeteren van werkprocessen en ICT-systemen.

'Digitale overheid 2017' en 'Digitale Agenda 2020' zijn de nieuwe richtinggevende programma's. Deze programma's maken deel uit van het nieuwe OWO Informatiebeleidsplan 2017-2020. Dat beschrijft de verdere richting van de informatievoorziening van de gemeente(n). De verdergaande digitalisering vraagt daarnaast continue onderhoud en aandacht voor beveiliging en beschikbaarheid van systemen. Ook het borgen van het prestatieniveau van de ICT-systemen blijft zeer belangrijk voor ons. Om deze uitdagingen te kunnen waarborgen op financieel gebied, zijn in het meerjarig investeringsplan ICT/Dienstverlening onder andere de vervangingsinvesteringen opgenomen. Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland hanteren zo veel mogelijk eenzelfde schema, zodat we inkoopvoordelen kunnen halen. We onderzoeken nog hoe we tot een OWO ICT-begroting en vervangingsschema kunnen komen.

Naast het Informatiebeleidsplan werken we met een I&A Jaarplan. Hierin zijn de meer projectmatige activiteiten opgenomen, zoals het harmoniseren van het applicatielandschap van (OWO) vakafdelingen. Werkzaamheden op dit gebied worden sinds 2015 vanuit een centraal OWO-team uitgevoerd.

Financiële gevolgen in de begroting/jaarrekening

De ICT-projecten zijn afgestemd op de beschikbare middelen. De exploitatiekosten blijven onverminderd hoog, onder andere door hoge licentiekosten. Door jaarlijks eventuele overschotten over te hevelen (zoals met u is afgesproken), kunnen we tekorten in latere jaarschijven opvangen. Zo lijken de middelen vooralsnog voldoende om onze ambities te realiseren en de exploitatie te dekken. Het is nog niet duidelijk wat het effect van een gezamenlijke OWO ICT-begroting is. Eventuele tekorten (of overschotten) verantwoorden we in de Berap/Marap. Of we betrekken ze bij de Programmabegroting.

Paragraaf 4 | Financiering

De paragraaf Financiering gaat over het aantrekken, beheren en uitzetten van gelden. Ook het garanderen en verstrekken van geldleningen aan derden valt hieronder. Deze activiteiten vormen een onderdeel van de treasuryfunctie van de gemeente. Een adequate sturing op de geldstroom is noodzakelijk. In deze paragraaf gaan we in op de vraag hoe we gelden zo optimaal mogelijk beleggen dan wel aantrekken.

4.1 Algemene beleidslijn en Risicobeheer

4.1.a Algemene beleidslijn

Het treasurystatuut is in februari 2008 door u vastgesteld. Het is de vertaling van het door de gemeente Ooststellingwerf gehanteerde treasurybeleid. In dit statuut zijn de doelstellingen, richtlijnen en limieten van het beleid vastgesteld. Doel van het treasurybeleid is enerzijds op een verantwoorde wijze een zo goed (lees: hoog) mogelijk rendement te maken op belegde gelden. Anderzijds op een verantwoorde wijze gelden aan te trekken tegen een zo aantrekkelijk (lees: laag) mogelijke rente. Kort gezegd levert respectievelijk bespaart een actief en gedegen treasurybeleid de gemeente geld. Het treasurystatuut berust op de bepalingen in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Het uitgangspunt van de Wet Fido is het beheersen van risico's. Het doel is om doelmatig en doeltreffend om te gaan met de beschikbare financiële middelen.

4.1.b Risicobeheer

Risicobeheer

Op grond van de Wet Fido moeten gemeenten zich houden aan de zogenaamde kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bedraagt 8,5 % van het begrotingstotaal. De uitkomst van die berekening is het maximale bedrag dat rente typisch "kort" gefinancierd mag worden. Vanaf januari 2015 vallen de 3 D's onder de gemeente. Hierdoor wordt het begrotingstotaal een stuk hoger, wat betekent dat de gemeente meer ruimte heeft om kort te financieren. De kasgeldlimiet voor 2018 bedraagt € 5,6 miljoen (8,5 % van het begrotingstotaal 2018 van afgerond € 66,3 miljoen).

Renterisiconorm

De renterisiconorm is gesteld op 20% van het begrotingstotaal per 1 januari. Daar wordt het berekende renterisico op de vaste schuld tegen af gezet. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overtreffen. Navolgend schema (in bedragen x € 1.000) laat zien dat de renterisiconorm in de jaren 2018-2021 naar verwachting niet wordt overschreden.

bedragen x € 1.000

Rente risiconorm	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Renterisiconorm				
Lasten begroting	66.308	65.918	65.883	65.409
Percentage renterisiconorm	20%	20%	20%	20%
Totaal renterisiconorm	13.262	13.184	13.177	13.082
Aflossingen en renteherzieningen				
Reguliere aflossingen geldleningen	1.000	5.000	8.100	7.700
Geldleningen met renteherzieningen	-	-	-	-
Totaal aflossingen en renteherzieningen	1.000	5.000	8.100	7.700
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	12.262	8.184	5.077	5.382

4.2 Leningenportefeuille

4.2.a Opgenomen gelden

Opgenomen gelden

De onderstaande tabel geeft inzicht in de samenstelling, grootte en rentegevoeligheid van de opgenomen geldleningen. De leningen zijn onderverdeeld in leningen opgenomen voor onze eigen huishouding en leningen opgenomen ten behoeve van woningcorporaties. Deze leningen zijn met een renteopslag weer doorgeleend naar de corporaties (sinds 1999 zijn wij hiermee gestopt).

bedragen x € 1.000

Leningenportefeuille opgenomen gelden	Eigen leningen		Woningbouw leningen	
	Bedrag	Gemidd. rente	Bedrag	Gemidd. rente
Stand per 1 januari 2018	23.600	1,80%	2.767	3,19%
Nieuwe leningen	-		-	
Reguliere aflossingen	- 1.000		- 63	
Vervroegde aflossingen	-		-	
Stand per 31 december 2018	22.600	1,84%	2.704	3,21%

NB: het gemiddelde rentepercentage begin 2018 is als volgt berekend: rente 2018 / stand 1-1-2018. Het gemiddelde rentepercentage eind 2018: rente 2019 / stand per 31-12-2018. Voor de berekening van het gemiddelde rentepercentage is geen rekening gehouden met herfinanciering.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat we in 2018 € 1 miljoen aflossen.

De leningenportefeuille is in 2014 en 2015 geherfinancierd door middel van leningen met uitgestelde stortingen. Hiermee voldoen we aan de uitgangspunten dat de leningenportefeuille wordt afgebouwd en de totale rentelasten worden teruggedrongen.

Bij de vaststelling van de Kaderbrief 2018-2021 is besloten dat het structurele budget voor herfinanciering ad € 789.000 wordt ingezet voor de dekking van de budgettaire gevolgen van de invoering van de notitie Rente.

4.2.b Uitgezette gelden

bedragen x € 1.000

Leningenportefeuille uitgezette gelden	Bedrag
Leningen aan woningcorporaties	2.767
MFC Oldeberkoop	266
Volkskredietbank	119
Sportverenigingen	32
Dorpshuizen	31
Leningen gemeentepersoneel (fiets-privé)	6
Stand per 1 januari 2018	3.221

De gemeente loopt met betrekking tot de verstrekte geldleningen beperkt risico. Veelal zijn er opstallen, installaties en dergelijke aanwezig die naar verwachting voldoende zullen zijn, om in geval van het uitblijven van betaling, de restantschuld te voldoen. We voeren ten aanzien van overige debiteuren een actief beleid. Waar nodig nemen we tijdig de gebruikelijke invorderingsmaatregelen. Wanneer invordering niet (meer) mogelijk is, wordt de vordering onmiddellijk afgeboekt ten laste van het lopende boekjaar.

4.2.c Overig

Schatkistbankieren

Vanaf 1 januari 2014 zijn alle decentrale overheden verplicht om te schatkistbankieren. Dit betekent dat we alle overtollige liquide middelen, het saldo liquide middelen boven het drempelbedrag van 0,75% van de begroting, moeten stallen bij het Rijk.

Liquiditeitsprognose

Per kwartaal onderzoeken we aan de hand van een liquiditeitsprognose in hoeverre we de huidige leningenportefeuille de komende jaren kunnen afbouwen door het aantrekken van deels fix en/of lineaire leningen.

Renteschema

Met ingang van 2017 is het Besluit Begroting en Verantwoording gewijzigd. Eén van de onderdelen is de gewijzigde rentetoerekening en de aanbeveling om onderstaand renteschema op te nemen.

bedragen x € 1.000

Renteschema	Bedrag
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	513
b. De externe rentebaten (idem)	- 162
Saldo rentelasten en rentebaten	351
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend	- 4
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	- 88
c3. De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	90
	- 2
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	349
d1. Rente over eigen vermogen	-
d2. Rente over voorzieningen	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	349
e. De aan taakvelden toegerekende rente (rente-omslag)	- 394
Renteresultaat op het taakveld Treasury	- 45

Paragraaf 5 | Bedrijfsvoering

De gemeente Ooststellingwerf is een zelfbewuste plattelandsgemeente. We werken open, zakelijk en betrokken samen om collectieve belangen te behartigen en te realiseren voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Deze missie vraagt om een organisatie die competent en flexibel is. Zodat we kunnen inspelen op de steeds veranderende vraag uit de omgeving. Als organisatie willen we verbindend zijn, in contact staan en eigen kracht stimuleren en ondersteunen. De komende jaren willen we verder investeren in het ontwikkelen van de organisatie en het continu verbeteren van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Naar een wendbare organisatie

We zitten in een overgang van door de overheid gestuurde initiatieven naar initiatieven van inwoners, organisaties en bedrijven zelf. Dit vergt van onze bedrijfsvoering nog meer flexibiliteit om goed in te kunnen spelen op een steeds veranderende vraag uit de omgeving en eigen organisatie.

Dit vraagt om een set spelregels die enerzijds de kaders bewaken, en anderzijds meebewegen met de opgaven vanuit de samenleving.

5.1 Interbestuurlijk toezicht en Human Resource Management

5.1.a Interbestuurlijk toezicht

In 2018 blijven we uitvoering geven aan de Wet revitalisering generiek toezicht. Deze wet zorgt voor een vereenvoudiging van het toezicht tussen de verschillende bestuurslagen, het zogenoemde 'interbestuurlijk toezicht'. Het belangrijkste uitgangspunt van de wet is dat het interbestuurlijk toezicht verschuift van verticaal toezicht (provincieraad) naar horizontale verantwoording (collegeraad). De provinciale toetsing vindt plaats op de volgende domeinen: Omgevingsrecht/Wabo, Ruimtelijke Ordening, Water en Riolerings, Archief en Informatiestromen, Monumenten en Archeologie.

Om te borgen dat het interbestuurlijk toezicht de aandacht blijft krijgen die het verdient, hebben we het opgenomen in onze Monitor Juridische Kwaliteitszorg. Zo volgen we de voortgang. Elk jaar leveren we de te beoordelen stukken vóór 15 juli aan bij de provincie. Op basis hiervan kan de provincie toetsen of onze gemeente voldoet aan de wettelijke bepalingen uit voornoemde wetgeving. We informeren de Raad via een mededeling over de beoordeling van de provincie en de verantwoording van het college. De borging en uitvoering kunnen we binnen bestaande budgetten uitvoeren. Onze inwoners kunnen zo blijven vertrouwen op een goed bestuur dat toezicht houdt op een goede uitvoering van haar wettelijke verplichtingen.

5.1.b Human Resource Management

Medewerkers die goed zijn in hun vak, extern gericht zijn en lef hebben, zijn een onmisbare schakel in het realiseren van onze doelen. Het personeelsbeleid is bedoeld om kennis en kunde van medewerkers goed aan te sluiten op de organisatiedoelen. In 2017 is de visie van het college vertaald naar een startnotitie voor organisatieontwikkeling. De komende jaren werken we aan het omvormen van de organisatie naar één die meer opgavegestuurd werkt, ruimte biedt en faciliterend is. Met medewerkers die van buiten naar binnen werken. Het personeelsbeleid is een belangrijk hulpmiddel bij die transformatie. Elementen van het personeelsbeleid die daarbij passen zijn onder andere talentmanagement, trainen van facilitatoren in diverse technieken en een herijking van bestaande personeelsinstrumenten, zoals de gesprekkencyclus.

5.2 Financiën, Planning en Control & Juridische kwaliteitszorg

5.2.a Financiën, Planning & Control

De financiële functie voorziet de Raad, het college en de organisatie van actuele en volledige financiële informatie voor de ondersteuning van de gemeentelijke beleidsontwikkeling en uitvoering. Deze functie is gericht op een duurzame en gezonde financiële positie van de gemeente. Kwaliteit, snelheid en toegankelijkheid spelen in deze processen een belangrijke rol. We streven naar kwalitatief betere documenten van Planning & Control in kortere tijd. Digitaliseren is hierin een belangrijke ontwikkeling.

In 2016 is de vernieuwing van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) in werking getreden. Vergelijkbaarheid tussen gemeenten en toegankelijkheid en transparantie van informatie staan centraal in deze vernieuwing. In de begroting 2017 zijn nagenoeg alle wijzigingen opgenomen en/of verwerkt. In de begroting 2018 zijn de budgettaire gevolgen van invoering van de notitie Rente van de BBV verwerkt.

In 2018 (overigens net als vorig jaar) ligt onze focus op de online presentatie van alle P&C-producten binnen de P&C-cyclus, inclusief de onderliggende administratieve processen. Verder ligt de focus op OWO-harmonisatie van het financiële pakket, monitoring en verevening van de OWO-kosten (onder andere automatisering) en het doorontwikkelen van geïntegreerd risicomanagement.

5.2.b Juridische kwaliteitszorg

De juridische functie, zowel in de vakafdelingen als in het cluster Bestuurlijk Juridische Zaken van team Bedrijfsvoering, bevordert de juridische kwaliteit van het gemeentelijk handelen. Het ondersteunt ook het bestuur en de organisatie met juridische advisering bij beleidsontwikkeling en uitvoering. We blijven investeren in kennis en kunde (door informatieuitwisseling, casusanalyse, opleidingen en trainingen) en vroegtijdige betrokkenheid van de juridisch adviseurs van BJZ bij dossiers. We blijven de “informele aanpak” stimuleren en inzetten: eerst het goede gesprek. We zetten met goed resultaat (pre)mediation in. De jaarverslagen van de Algemene en Sociale Kamer van de commissie van advies voor de bezwaarschriften en de klachtenfunctionaris laten dit ook zien. Voor de komende periode staat een herijking van juridische kwaliteitszorg en juridische control op de agenda. Een rapportage hierover is opgesteld en wordt binnenkort in het Concern Management Team behandeld. In deze rapportage is de huidige stand van zaken op het gebied van juridische kwaliteitszorg en juridische control beschreven. Hieruit vloeit een aantal conclusies voort die tot nadere acties leiden. Vooral de aanscherping van juridische control. Verdere uitbouw van de juridische kwaliteitszorg is een ander speerpunt van het rapport.

5.3 Rechtmatigheid, Inkoop, Informatiebeveiliging en Privacy

5.3.a Rechtmatigheid

Betrouwbaarheid en aantoonbaar werken binnen wet & regelgeving is een belangrijk punt voor de gemeente. We verankeren borging van ons rechtmatig handelen in onze (inkoop)processen. De inrichting is zodanig dat afwijkingen gesignaleerd en gecorrigeerd worden. Jaarlijks leggen we in het plan Interne Controle de uitvoering van de verbijzonderde interne rechtmatigheidscontrole vast. De afgelopen jaren heeft de managementletter een sterk afnemend aantal aandachtspunten laten zien. De verklaring van de externe accountant geeft een beeld van de mate van beheersing, het “in controle zijn” van de gemeente.

5.3.b Inkoop

Op het terrein van het inkoop- en aanbestedingsbeleid hanteren we in 2018 het bestaande beleidskader. We stimuleren de toepassing hiervan. Als belangrijke speerpunten gelden hierbij onder andere de lokale en regionale inkoop, social return on investment en het verbeteren van leveranciersrelaties door toepassing van past performance. Vanuit landelijke wetgeving en programmavoering nemen we in 2018 bij de inkoop e-facturering als

aandachtsgebied op. Tot slot blijven we duurzaamheid promoten en houden we als gemeenten onze voorbeeldfunctie.

5.3.c Informatiebeveiliging en privacy

Inwoners, ondernemingen en instellingen moeten erop kunnen vertrouwen dat we zorgvuldig omgaan met (persoons)gegevens. Het is daarom van groot belang dat gegevens alleen onder strikte voorwaarden gebruikt worden en goed beveiligd zijn tegen onbevoegd gebruik. Ons meerjareninformatiebeveiligingsbeleid kent passende technische en organisatorische maatregelen om informatie te beschermen. En te waarborgen dat de gemeente voldoet aan de relevante wet- en regelgeving. De beveiligingsfunctionaris zorgt voor de coördinatie en toezicht op de naleving van beveiligingsmaatregelen en -procedures, voor elk onderdeel van het informatiebeveiligingsbeleid. Jaarlijks toetsen we door middel van zelfevaluatie en externe audits de maatregelen voor de waardedocumenten, BRP, BAG, DigiD en Suwinet.

In mei 2016 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) vastgesteld door de Europese Unie. De wet treedt per 25 mei 2018 in werking. Vanaf dat moment verscherpen de eisen waaraan verwerkingen van persoonsgegevens moeten voldoen. Burgers hebben als gevolg hiervan recht op inzage welke gegevens worden verwerkt. En het recht om gegevens uit de database te verwijderen, tenzij legitieme wettelijke vereisten dit voorkomen. Het in kaart hebben van de wettelijke grondslag van verwerking van persoonsgegevens is in dit kader van groot belang. Op basis van deze wetgeving, maar ook op basis van de huidige WBP en meldplicht datalekken, dringt gegevensbescherming en privacy door in alle processen binnen onze gemeentelijke organisatie. De AVG verplicht onze gemeente ook tot het aanstellen van de Functionaris Gegevensbescherming. Die houdt onafhankelijk toezicht op de naleving van de privacyregels. Privacy heeft een direct raakvlak met informatiebeveiliging en vraagt continue aandacht en investeringen.

5.4 Communicatie, ICT en OWO afdelingen

5.4.a Communicatie

De gemeente opereert in een sterk veranderende omgeving, waarin ook communicatie een andere invulling krijgt. Communicatieadviseurs hebben de belangrijke functies in te spelen op de belangrijke (online) trends, en een eenduidige profilering en beeld van de gemeente borgen over alle projecten en activiteiten heen. Niet alleen offline, maar ook online, in beeld en tekst. Naast uitvoerende activiteiten moeten zij zich nadrukkelijk richten op het stimuleren, coachen en ontwikkelen van communicatiebewustzijn en -vaardigheden van de organisatie om proactief in contact te zijn met de omgeving. In 2018 en verder ligt de focus op: participatie, eigen kracht en samenwerken. Daarnaast staan er veel grote projecten op stapel. Bijvoorbeeld de biobased-projecten en de Omgevingswet.

5.4.b Informatie- en communicatietechnologie

Ook 2018 staat – net als voorgaande jaren – in het teken van de verdere integratie van de ICT-systemen binnen OWO. Wij zorgen voor continuïteit en kwaliteit van de ICT-dienstverlening aan de participerende gemeenten.

De informatievoorziening draagt bij aan een toekomstbestendige, wendbare lokale overheid. Dichtbij burgers, bedrijven en recreanten. Wij creëren hiermee randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening aan burgers en bedrijven. Ook voor 2018 hebben we een budget van € 150.000,- per OWO-gemeente voor de verdere doorontwikkeling van de informatievoorziening. Dit is vastgelegd in het te verschijnen Informatisering jaarplan. Binnen ICT-beveiliging continueren we de noodzakelijke maatregelen. We volgen en analyseren actuele ontwikkelingen. Deze vertalen we in beheersingsmaatregelen.

5.4.c OWO afdelingen: het fundament van onze samenwerking

In 2017 zijn de OWO-afdelingen in de 3 gemeenten gerealiseerd:

- Belastingen & Vastgoedinformatie en Backoffice Sociaal Domein in Oosterwolde.
- Vergunningen, Toezicht en Handhaving in Gorredijk.
- Bedrijfsvoering in Wolvega.

Deze afdelingen zijn na 4 jaar bouwen onlosmakelijk verbonden met deze gemeenten. De OWO-afdelingen vormen met ruim 140 fte en een grote hoeveelheid aan werkzaamheden en diensten een substantieel deel van de gemeentelijke organisaties. Ze dragen bij aan een toekomstbestendige, wendbare lokale overheid.

Ook buiten onze gemeenten is OWO een begrip. Een bijzonder en uniek samenwerkingsverband: samen waar het kan én met behoud van eigenheid. Onverminderd zetten de afdelingen zich in voor de 4 K's: Meer Kwaliteit, vergroten van Kennis, vermindering van Kwetsbaarheid en minder (meer)Kosten.

Paragraaf 6 | Verbonden Partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente zeggenschap heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente financiële middelen beschikbaar heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de partij. De gemeente heeft ook een financieel belang als de verbonden partij haar financiële problemen kan verhalen op de gemeente. Elke verbonden partij draagt direct of indirect bij aan de beleidsdoelen van de gemeente. De verbonden partijen bestaan uit Gemeenschappelijke Regelingen, deelnemingen en overige verbonden partijen.

6.1 Algemene beleidslijn

Elke verbonden partij draagt direct of indirect bij aan de beleidsdoelen van de gemeente. In deze begroting nemen wij voor het eerst, in het kader van vernieuwing BBV, in de verschillende programma's informatie op over verbonden partijen. In de programma's wordt aangegeven op welke wijze de verbonden partij aansluit op het eigen beleid, de activiteiten en welke risico's er zijn met betrekking tot de samenwerking. Deze paragraaf is vereenvoudigd tot een totaalbeeld van participaties in verbonden partijen en van de financiële aspecten.

Verbonden partijen zijn (participaties in) Gemeenschappelijke Regelingen, stichtingen en verenigingen en vennootschappen. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft door een zetel in het bestuur of door stemrecht. Onder financieel belang verstaan we dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijtraakt in geval van faillissement van de verbonden partij. Of dat de gemeente voor een bepaald bedrag aansprakelijk wordt gesteld als de verbonden partij zijn/haar verplichtingen niet nakomt.

Deelname in een verbonden partij is een alternatief voor enerzijds het zelf uitvoeren van gemeentelijke taken of anderzijds het uitbesteden van deze taken. Het uitgangspunt is dat wij alleen deelnemen in een verbonden partij als we daarmee een publiek belang dienen. Er kunnen verschillende redenen zijn om deel te nemen in een verbonden partij, bijvoorbeeld:

- Efficiencyvoordelen: kostenvoordeel door samenwerking;
- Risicospreiding: het delen van (financiële) risico's met andere partijen;
- Kennisvoordeel: gebruik maken van elkaars kennis en expertise;
- Bestuurlijke kracht/effectiviteit: deelnemers staan samen sterker;
- Katalysatorfunctie: de gemeente als belangrijke initiërende factor.

We streven naar het efficiënt uitvoeren van gemeentelijke taken op basis van samenwerking. Waarbij de sturingselementen zoals transparantie, kaderstelling, verantwoording en controle voldoende gewaarborgd zijn.

6.2 Gemeenschappelijke regelingen

6.2.a Gemeenschappelijke Regeling Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten te Leeuwarden

Verband	Gemeenschappelijke Regeling Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten te Leeuwarden
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Alle Friese gemeenten nemen deel in deze GR. Dit betekent naast Ooststellingwerf nog 23 andere gemeenten. Er vindt ambtelijk en bestuurlijk overleg plaats tussen gemeenten over (de uitvoer van) deze regeling in het portefeuillehouders overleg.
Financieel belang	De centrumgemeente berekent de integrale kosten voor haar dienstverlening door aan gemeenten. De kosten voor de dienstverlening bestaan uit kosten voor instandhouding en voor taakuitvoering. De kosten voor instandhouding worden onder gemeenten verdeeld op basis van inwoneraantal met peildatum 1 januari van jaar t-1. De kosten voor uitvoering van taken worden verdeeld op basis van het percentuele aandeel dat een gemeente toekomt in het totaal van aantallen cliënten op basis van de Jeugdwet. De kosten bedroegen op basis van nacalculatie voor 2017 € 52.805.
Vermogen x €1.000	Het resultaat wordt verrekend met de bijdragen van de gemeente. Er is derhalve geen sprake van vermogen.
Resultaat x €1.000	€ -/- 50 (2016)

6.2.b VeiligheidsRegio Fryslân te Leeuwarden (VRF)

Verband	Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden	
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Een Gemeenschappelijke Regeling met de 24 Friese gemeenten. Zowel bestuurlijk als ambtelijk bestaan er gremia waarin (één van de) OWO-gemeente(n) vertegenwoordigd is/zijn. • Deelname in Algemeen Bestuur (AB) van de VRF (3 burgemeesters); • Deelname in Dagelijks Bestuur (DB) van de VRF (burgemeester Oosterman); • Deelname in Bestuurscommissie Veiligheid van de VRF (3 burgemeesters); • Deelname in Agendacommissie Veiligheid van de VRF (burgemeester Oosterman); • Deelname in Bestuurscommissie Gezondheid (3 portefeuillehouders); • Deelname in Agendacommissie Gezondheid (Heerenveen); • Deelname in POOK (Plenair Overleg Oranje Kolom) (3 gemeentesecretarissen); Deelname in ambtelijk regionaal overleg (zowel VRF-breed als in district Zuidoost) (3 Ambtenaren Openbare Orde en Veiligheid (AOV'ers).	
Financieel belang	Bijdrage 2018 € 2.209.487 1. OGZ € 157.559 2. Jeugdgezondheidszorg € 701.075 3. Veiligheid € 74.327 4. Brandweer € 1.276.526	
Vermogen x €1.000	Eigen vermogen: 1-1-2016 € 2.116 31-12-2016 € 2.343	Vreemd vermogen: 1-1-2016 € 52.702 31-12-2016 € 53.790
Resultaat x €1.000	€ -166 (2016)	

6.2.c Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten

Verband	Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten	
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Er nemen naast Gemeente Ooststellingwerf nog 7 gemeenten deel. Vertegenwoordiging in dagelijks en algemeen bestuur: wethouder Van Esch.	
Financieel belang	Onze bijdrage in het negatieve subsidieresultaat over 2018 is begroot op € 587.000. Het aantal begrote SE's voor 2018 is 131. De kosten per SE bedragen € 28.575 terwijl de inkomsten per SE (fictief binnen het ongedeelde Participatiebudget) € 24.100 bedragen. De definitieve afrekening over 2016 bedraagt € 67.500.	
Vermogen x €1.000	Eigen vermogen: € 0	Vreemd vermogen: 01-01-2016 € 13.527 31-12-2016 € 8.956
Resultaat x €1.000	€ 0 (2016)	

6.2.d Recreatieschap Drenthe te Diever

Verband	Recreatieschap Drenthe te Diever	
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Alle 12 Drentse gemeenten. Vertegenwoordiging in algemeen bestuur door wethouder Van de Boer.	
Financieel belang	Bijdrage 2018: € 65.243	
Vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2016 € 594 31-12-2016 € 675	Vreemd vermogen: 1-1-2016 € 502 31-12-2016 € 682
Resultaat x € 1.000	€ 16 (2016)	

6.2.e Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grouw

Verband	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grouw	
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Alle Friese gemeenten, de provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân. Vertegenwoordiging in algemeen bestuur door wethouder Van de Boer.	
Financieel belang	Bijdrage 2018 € 200.000	
Vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2016 € 1.159 31-12-2016 € 430	Vreemd vermogen: 1-1-2016 € 1.272 31-12-2016 € 1.709
Resultaat x € 1.000	€ -/- 410 (2016)	

6.2.f Hûs en Hiem te Leeuwarden

Verband	Hûs en Hiem te Leeuwarden	
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Een Gemeenschappelijke Regeling van deelnemende gemeenten op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de Provincie Fryslân. Vertegenwoordiging in het dagelijks bestuur door wethouder De Boer.	
Financieel belang	Voor de dienstverlening biedt de gemeente geen vergoeding aan deze GR. Leges die de GR - Hûs en Hiem bij de gemeente in rekening brengt worden één op één doorberekend naar de aanvrager. De Gemeenschappelijke Regeling is budgetneutraal.	
Vermogen x €1.000	Eigen vermogen: 1-1-2016 € 183 31-12-2016 € 165	Vreemd vermogen: 1-1-2016 € 77 31-12-2016 € 107
Resultaat x €1.000	€ -/- 18 (2016)	

6.3 Deelnemingen

6.3.a Caparis NV te Drachten

Verband	Caparis NV te Drachten	
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Er nemen naast Ooststellingwerf nog 7 gemeenten deel. Vertegenwoordiging in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) door wethouder Van de Boer.	
Financieel belang	Vanuit de NV verwachten we over 2017 een positief bedrijfsresultaat van € 2.813.000 (op basis van de jaarrekening 2016, pagina 46/93).	
Vermogen x € 1.000*	Eigen vermogen: 01-01-2016 € 10.131 31-12-2016 € 13.920	Vreemd vermogen: 01-01-2016 € 11.751 31-12-2016 € 9.966
Resultaat x € 1.000	€ 3.789 (op basis van de jaarrekening 2016)	
	* Cijfers 2017 nog niet beschikbaar.	

6.3.b OMRIN

Verband	Omrin: a. Afvalsturing Friesland N.V. (OMRIN) te Leeuwarden b. N.V. Fryslân Miljeu te Leeuwarden	
Invloed	Gemeente is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders door wethouder Van de Boer.	
Financieel belang	Aandelenkapitaal: a. € 54.457	Aandelenkapitaal: b. € 46.807
Vermogen x €1.000	a. Eigen vermogen: 1-1-2016 € 43.108 31-12-2016 € 44.721 a. Vreemd vermogen 1-1-2016 € 183.242 31-12-2016 € 180.871	b. Eigen vermogen: 1-1-2016 € 6.970 31-12-2016 € 7.412 b. Vreemd vermogen 1-1-2016 € 16.210 31-12-2016 € 16.871
Resultaat x €1.000	a. € 1.330 (2016)	b. € 1.116 (2016)
	Het uitbetaalde dividend over 2015 bedraagt € 3.780 (Omrin) en € 11.387 (Fryslân Miljeu).	

6.3.c Enexis (voorheen Essent) + alle BV's die zijn ontstaan uit de verkoop van Essent te Den Bosch

Verband	Enexis (voorheen Essent) + alle BV's die zijn ontstaan uit de verkoop van Essent te Den Bosch	
Financieel belang	Het uitgekeerde dividend over 2016 bedraagt € 23.352.	
Vermogen x €1.000	Eigen vermogen: 1-1-2016 € 95.843 31-12-2016 € 6.942	Vreemd vermogen: 1-1-2016 € 892.933 31-12-2016 € 356.676
Resultaat x €1.000	€ 2.610 (2016)	
	NB. de aandelen Enexis zijn verkocht per 31-12-2016.	

6.3.d N.V. Bank Nederlandse gemeenten te Den Haag

Verband	N.V. Bank Nederlandse gemeenten te Den Haag	
Financieel belang	18.720 aandelen a € 2,50 nominaal. Het dividend over 2016 is € 30.701	
Vermogen x €1.000	Eigen vermogen: 1-1-2016 € 4.163.000 31-12-2016 € 4.486.000	Vreemd vermogen: 1-1-2016 € 145.348.000 31-12-2016 € 149.514.000
Resultaat x €1.000	€ 369.000 (2016)	

6.4 Overige verbonden partijen

Verbonden partijen

6.4.a Stichting Beheer Multifunctioneel Vastgoed Oosterwolde

Verband	Stichting Beheer Multifunctioneel Vastgoed Oosterwolde	
Financieel belang	De gemeente staat garant voor een lening van € 1 miljoen.	
Vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2016: € 59	1-1-2016: € 1.446
	31-12-2016: € 52	31-12-2016: € 1.482
Resultaat x € 1.000	€ -7 (2016)	

6.4.b OWO-samenwerking

Verband	OWO-samenwerking
Deelnemers naast Ooststellingwerf	Gemeente Weststellingwerf en gemeente Opsterland
In de praktijk	Het samenvoegen van bedrijfsonderdelen uit het Procesplan is voltooid. In 2017 hebben we hebben 3 OWO-afdelingen gebouwd: elk in één van de gemeenten, waarin we activiteiten voor 80.000 inwoners samenvoegen. De afdelingen zijn Belastingen & Vastgoedinformatie en Backoffice Sociaal Domein in Oosterwolde, Vergunningen, Toezicht en Handhaving in Gorredijk en Bedrijfsvoering in Wolvega. Deze afdelingen zijn na 4 jaar bouwen onlosmakelijk verbonden met de 3 gemeenten. Op diverse beleidsterreinen vindt ambtelijke en (vaak ook) bestuurlijke afstemming plaats. Daarnaast zijn er OWO-portefeuillehoudersoverleggen. We trekken met name gezamenlijk extern op in dossiers als sociaal domein, veiligheidsregio, streekagenda en RUD/FUMO.

Paragraaf 7 | Grondbeleid

Het realiseren van gebiedsontwikkeling en volkshuisvesting vraagt om een op maat gesneden aanpak. Door de crisis op de woningmarkt en de krimp is het noodzakelijk dat we nieuwe inzichten ontwikkelen die aansluiten op deze situatie. In onze gemeente is de nieuwbouw van de sociale huur nagenoeg weggefallen. In de nieuwe aanpak gaan we kijken naar organische gebiedsontwikkeling, nieuwe verdienmodellen (pauzelandenschappen) en validiteit van de woningbouwopgave uit de Woonvisie 2017-2022. De gemeente heeft daarin nog een volkshuisvestelijke taak. De andere taak vloeit voort uit Hoofdstuk 6.4 Wro, dat het kosten verhaal bij particuliere initiatieven verplicht stelt. De voorkeur van de wetgever gaat uit naar het aangaan van een (anterieure) overeenkomst. Indien dat niet lukt dient er een exploitatieplan opgesteld te worden.

7.1 Algemene beleidslijn

7.1.a Algemene beleidslijn

De corporaties Actium en WoonFriesland hebben op korte termijn geen plannen meer om nieuwe huurwoningen te bouwen. Ook hebben ze aangegeven dat ze woningen afstoten (op beperkte schaal) en oog hebben voor verbetering van hun huurwoningen. Particuliere initiatieven voor woningbouw in het goedkope segment beginnen op kleine schaal weer te lopen. De ontwikkeling in Appelscha aan de Anne Vondelingstraat is nagenoeg afgerond. Op het Harambeterrein worden ook nog woningen gerealiseerd. In Elsloo en Langedijke liggen nog gronden op voorraad. Ook is het bestemmingsplan Donkerbroek-West door de Raad vastgesteld. In 2016 is deze locatie bouwrijp gemaakt.

De grote strategische projecten vinden ook nog doorgang. Denk hierbij aan het Masterplan Oosterwolde Centrum – Venekoten Noord en het particuliere initiatief Ecommunity. De ontwikkeling op Appelscha Hoog wordt meegenomen in het Masterplan Appelscha.

Het realiseren van gebiedsontwikkeling en volkshuisvesting vraagt in deze onzekere tijd om een onorthodoxe en op maat gesneden aanpak. De aanpak die wij in de Woonvisie 2017-2022 voorstaan, is om het beleid verder uit te werken in (flexibele) uitwerkingsagenda's. Het grondbeleid staat ook in het kader van de Woonvisie. In de toekomst hebben wij meer aandacht voor het “managen” van de gevolgen van de krimp. De komende 10 jaar zet de vergrijzing door. Nadat we eerst een periode van woningverdunding hebben, zet een daling van de bevolking in. Dit heeft gevolgen voor onze in te zetten grondposities. De grondposities kunnen we aanwenden als pauzelandenschap. Dit betekent dat we moeten nadenken over alternatieven in het gebruik. We hebben ingezet op het realiseren van zonnepaneelvelden.

7.1.b Doelstelling

Na de vaststelling van de Woonvisie op 23 mei 2017, staat ook de nieuwe Nota grondbeleid op de rol. De doelstelling voor het grondbedrijf zoals geformuleerd in de Nota Grondbeleid 2011 is niet veranderd: *“Het gemeentelijk grondbeleid heeft tot doel de bestuurlijke en maatschappelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen van de gemeente Ooststellingwerf mogelijk te maken door aankoop, exploitatie en uitgifte van gronden dan wel door medewerking te verlenen aan ontwikkeling van plannen door private personen, bedrijven en instellingen.”*

Wel is het nu zo dat de Nota grondbeleid in het kader staat van de uitvoering (instrumenteel) van de Woonvisie.

De wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd

Extern: het grondbeleid moet meer gericht zijn op:

- ruimtelijke kwaliteit;
- het stimuleren van plaatselijke economie;
- het inzetten op duurzaamheid;
- het opstellen van nieuw economisch beleid;
- het verbeteren van veiligheid en leefbaarheid;
- vraaggerichte aansluiting bij lokale initiatieven.

Intern: Het grondbeleid aanpassen aan de nieuwe trends en ontwikkelingen in de samenleving.

Na transformatie:

- richt het grondbedrijf zich primair op de volkshuisvestelijke en wettelijke taken uit de Wro;
- voldoet het grondbedrijf aan de kwaliteitscriteria van het BBV;
- heeft het grondbedrijf een interne bezetting (fte) met voldoende kennis en kunde (functies) om de regie goed uit te kunnen voeren;
- is het grondbedrijf robuust, toekomstbestendig, gericht op continuïteit en in staat om te anticiperen op conjuncturele ontwikkelingen;
- is het grondbedrijf financieel transparant en gezond (inzet op maximale terugverdiencapaciteit);
- heeft het grondbedrijf nieuwe dwarsverbanden met de leefbaarheid.

Alles is te herleiden naar de ambities die we als gemeente nastreven. De uitkomst is de uiteindelijke realisatie van de gemeentelijke ambitie. In de nieuwe aanpak gaan we kijken naar organische gebiedsontwikkeling, nieuwe verdienmodellen (pauzelandschappen) en validiteit van de woningbouwopgave uit de woonvisie.

7.2 Uitvoering

7.2.a Woningbouwopgave

De nieuwe Woonvisie geeft de (cijfermatige) onderbouwing van de woningbouwprognose. Hoewel de inschattingen op de krimp enigszins fluctueren, is de algemene trend dat Ooststellingwerf een krimpgemeente is. De Woonvisie laat zien dat tot 2020 nog ruimte voor nieuwe woningbouw is. Maar ook dat we moeten kijken naar de langeretermijnprognoses. Hierin is de verwachting (gelet op de demografische ontwikkelingen) dat er woningen zullen “overblijven” in onze gemeente. Het is noodzakelijk dat het uitvoeringsprogramma met deze inzichten rekening houdt voor de toekomst.

Bij het uitvoeringsprogramma is de inzet van nieuwe instrumenten en gedachten noodzakelijk. Inbreiding en vraaggericht maatwerk op de woningwensen is daarbij het nieuwe adagium. Het is de kunst daar nu vroegtijdig op te anticiperen.

7.2.b Complexen grondexploitatie

Actief grondbeleid wordt facilitair grondbeleid

De gemeente zal hiervoor de nadruk leggen op het facilitaire grondbeleid. Voor de lopende complexen lopen we binnen de exploitatie toch nog wel enig risico in het feit dat rentelasten verder doorlopen in een langere exploitatie. Dit ligt vooral in het afzettingtempo van de woningbouwgrond.

We zijn zeer terughoudend met de aankoop van grond (actief grondbeleid). Temeer omdat een aankoop nagenoeg gelijk wordt gevolgd door een afwaardering. De gronden die door de gemeente zijn aangekocht behouden we na afwaardering. De reden daarvoor is dat we ze gebruiken voor bovengenoemde alternatieve aanwending.

Ontwikkelingen niet-woningbouw

- Masterplan Oosterwolde Centrum - Venekoten Noord: het plan zet in op de verbetering van de openbare ruimte en het faciliteren van particulier initiatief.
- Appelscha Boerestreek: het plein aan de Boerestreek is opgeknapt.
- Masterplan Appelscha: het plan voorziet in maatregelen om recreatie en toerisme in het gebied te stimuleren.

Bedrijventerreinen

- Oosterwolde Venekoten: een strook bedrijfsterrein is ontsloten; deze grond is bijna voor de helft uitgegeven. De rest is in optie of nog vrij. Het Masterplan Oosterwolde Centrum - Venekoten Noord zet in op de revitalisering van het gebied Venekoten-Noord.
- Oosterwolde Ecommunity: dit is een particulier initiatief, gericht op de realisatie van een hoogwaardig duurzaam bedrijvenpark met een kenniscentrum.
- Haulerwijk De Turfsteker: in Haulerwijk is nog een gedeelte van het bedrijventerrein beschikbaar.

7.3 Grondexploitatie

7.3.a Winstnemingen grondexploitatie

Voor de lopende complexen lopen we geen hoog risico. In overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn de winsten die genomen konden worden (inclusief de winst bij afsluiting van de complexen) toegevoegd aan de Algemene Reserve Grondexploitatie (ARG).

Al in 2016 zijn de NIEGG (Niet In Exploitatie Genomen Gronden) overgebracht naar de materiële vaste activa (strategische gronden). Dit is gebeurd op basis van de waarde in de huidige bestemming (agrarische waarde). In 2018 wordt dit, indien nodig, nog verder aangescherpt: gronden komen ofwel in de BIE (Bouwgrond In Exploitatie) of worden toegevoegd aan de MVA (Materiële Vaste Activa).

Bij verkoop van gronden kan de gemeente ook nog geconfronteerd worden met de vennootschapsbelasting. Dit heeft geen budgettaire gevolgen voor de begroting. De vennootschapsbelasting zal worden verrekend met het betreffende complex.

7.3.b Algemene reserve grondexploitatie

Het doel van de ARG is om de winsten van de complexen toe te voegen en over deze reserve te beschikken indien een complex niet kostendekkend is (een soort vereveningsfonds). Ook renteverliezen ten gevolge van een langere looptijd van een complex komen ten laste van de reserve. Om nu en in de toekomst verzekerd te zijn van een gezonde basis voor grondexploitatie is het op peil houden van de reserve van essentieel belang. De begrote stand van de reserve is per 1-1-2018 € 1.989.000. Naast een bedrag van € 395.000 als ARG, is voor Masterplan 'Oosterwolde Centrum – Venekoten Noord' € 1.594.000 beschikbaar.

7.3.c Budget strategische aankopen

Het budget strategische aankopen is feitelijk een jaarlijks mandaat van de gemeenteraad aan het college om snel strategische aankopen te kunnen doen. Naar verwachting zullen nog zeer beperkt strategische aankopen plaatsvinden.

7.3.d Meerjarenbegroting grondexploitatie

Er komt nadruk op het faciliteren van particulier initiatief (de anterieure overeenkomsten). In de prestatieafspraken met de woningcorporaties houden we de volkshuisvestelijke taken goed in de gaten.

Paragraaf 8 | Gebiedsuitwerking

De maatschappij is altijd in beweging. De afgelopen jaren heeft de Rijksoverheid de beleidslijn ingezet van een terugtrekkende overheid naar meer initiatief voor de maatschappelijke instellingen. Deze paragraaf geeft inzicht in de veranderende maatschappelijke setting, om het voorzieningenniveau en de (fysieke en sociale) leefbaarheid ook in de toekomst in stand te houden. Inwoners krijgen en nemen steeds meer het initiatief voor de inrichting van hun eigen omgeving. Ook stimuleren we dorpen om meer samen te werken.

8.1 Algemene beleidslijn

8.1.a Blik op de toekomst

De maatschappij is altijd in beweging. De afgelopen jaren heeft de Rijksoverheid de beleidslijn ingezet van een terugtrekkende overheid naar meer initiatief voor de maatschappelijke instellingen. Het primaat van de inrichting van de maatschappij komt steeds meer bij de bewoners te liggen. De term participatiemaatschappij begint steeds meer te bekliven. Inwoners krijgen en nemen steeds meer het initiatief voor de inrichting van hun eigen omgeving. Als gevolg hiervan neemt de zeggenschap van inwoners toe.

8.1.b Coalitieakkoord 'Samen Voortbouwen'

Sinds april 2014 bestaat het Coalitieakkoord 2014/2018 'Samen Voortbouwen'. De gemeente wil samen met de vertegenwoordigers van de wijken/dorpen/gebieden bespreken wat er mogelijk is om de leefbaarheid te behouden en te verbeteren. Aandachtspunten zijn 'zelfredzaamheid' met eigen budget, met innovatieve ideeën komen en inspelen op de demografische ontwikkelingen. De dorpsbudgetten zijn met ingang van 2014 per dorp/wijk verhoogd.

8.1.c Vastgesteld beleid

In voorjaar van 2012 is de notitie 'Platteland aanzet' (Kaders gebiedsuitwerkingen) vastgesteld, met als doel het waarborgen van de leefbaarheid en de kwaliteit van de voorzieningen. Deze notitie is een uitvloeisel van de *Structuurvisie 2010-2020-2030; Ooststellingwerf, de grenzeloze toekomst*. Deze is op 15 september 2009 vastgesteld. In deze visie komen 3 relevante zaken naar voren:

- De demografische veranderingen;
- De voorzieningen voor de inwoners;
- De indeling van de gemeente in 4 overlappende gebieden.

U heeft in het voorjaar van 2012 ook kennisgenomen van de notitie "Voortgang pilot dorpsagenda's / gebiedsagenda's" en ingestemd met de gewijzigde aanpak in het vervolgtraject (= versnellen en vereenvoudigen). Doel hiervan is de toegankelijkheid en de kwaliteit van de voorzieningen te waarborgen, de samenwerking tussen de dorpen te stimuleren en het opstellen van dorps- en gebiedsagenda's in de 4 gebieden. De notitie steelt op de volgende uitgangspunten:

- Dorpsagenda's focussen op leefbaarheid op dorpsniveau;
- Notitie "Platteland aanzet" geeft gemeentelijke kaders en uitgangspunten;
- Gebiedsagenda's focussen op het delen van voorzieningen door de dorpen in een gebied;
- Het opstellen van dorpsagenda's versnellen en vereenvoudigen;

- Versneld opschalen naar gebiedsagenda's.

8.2 Gebiedsbeleid

8.2.a Gebiedsagenda's (Programma 3, Thema 3.4 Bouwen & Wonen)

In 2013 zijn in samenwerking met de 4 gebieden 4 gebiedsagenda's opgesteld.

- Oosterwolde;
- De kanaal- en wegdorpen tussen Haulerwijk en Oosterwolde (gebied Haulerwijk);
- Tussen het Drents-Friese Wold en het Fochtelooerveen (gebied Appelscha);
- Tussen de Tjonger en de Lende (gebied Oldeberkoop).

Op 10 verschillende thema's is aangegeven welke voorzieningen belangrijk zijn voor het behoud van de leefbaarheid in de dorpen:

- Woonomgeving;
- Wonen;
- Verkeer en bereikbaarheid;
- Recreatie en toerisme;
- Sport en ontspanning / voorzieningen;
- Werkgelegenheid / bedrijvigheid;
- Onderwijs;
- Zorg;
- Cultuur en historie;
- Duurzaamheid.

Door het opstellen van de gebiedsagenda's is het besef ontstaan dat niet de individuele dorpen, maar de 4 gebieden de entiteit zijn waar in de toekomst de gesprekken en de afspraken met de gemeente plaatsvinden. De gebiedsagenda's gelden daarbij als kader voor de afstemming met de gebieden over de 10 thema's. De wijze van communiceren werken wij verder uit.

De naamstelling in de regio-overleggen is gewijzigd. In april 2015 zijn tijdens het overleg van de Overkoepelende Plaatselijke Belangen Ooststellingwerf (OPBO) inhoudelijke en procedurele afspraken gemaakt over de invulling. De regio-overleggen van november 2015 zijn volgens die afspraken uitgevoerd. Vanaf 2016 is er 2 keer per jaar per regio een overleg.

8.2.b Dorpsbudgetten (Programma 1, Thema 1.3 Participatie)

Vanaf 2011 ontvangt elk dorp en de 4 wijken in Oosterwolde een eigen budget (€ 1.000,- per dorp/€ 250,- per wijk + € 1,- per inwoner). Dit is bedoeld om de sociale samenhang en de zelfredzaamheid en zelfwerkzaamheid van de dorpen en wijken te stimuleren. Maar ook voor het ondersteunen van activiteiten en projecten op het niveau van dorpen en wijken. De dorpsbudgetten voorzien in een behoefte en functioneren naar volle tevredenheid. Van 2014 tot 2017 is het totaalbudget jaarlijks met € 25.000,- verhoogd tot € 65.000,-. Dit geldt ook eenmalig voor 2018.

De dorpen/wijken zijn zelf verantwoordelijk voor de besteding, zonder tussenkomst van de gemeente. Vanaf 2012 heeft elk dorp en de 4 wijken in Oosterwolde de beschikking over 100 uren Caparis via een strippenkaart. Dit is bedoeld om de dorpen/wijken leefbaar te houden. Hiervoor is ook het Project Dorps- en Wijkbeheer gestart. Dit is een samenwerkingsverband van de buitendienst, Caparis en de dorpen/wijken. Bedoeld om de dorpen/wijken te ondersteunen met het treffen van maatregelen en voorzieningen in de openbare infrastructuur.

8.2.c Bottum-up projecten in relatie tot de Streekagenda Zuidoost

Het project Plattelânsprojecten is gestopt en vervangen door het Iepen Mienskipsfûns. De gemeentelijke cofinanciering is vervallen, maar de doelstelling is niet gewijzigd.

De Streekagenda Zuidoost is opgesteld door de 5 gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallerland en Weststellingwerf, alsmede Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân. De Streekagenda geeft focus aan de uitvoering van projecten voor de ontwikkeling van Zuidoost op regionale schaal. Het is een groeimodel voor een regionale gebiedsgerichte aanpak en samenwerking, met als doel een leefbaar platteland. Het is ook een middel om de regionale samenwerking en gebiedsgerichte aanpak verder te versterken, met als doel de regio sterker en mooier te maken. Als overheden onderling, maar ook met maatschappelijke partners.

8.2.d Aanvalsplan Aandachtsgebieden/gelden Benedictus (Programma, Thema 1.3 Participatie)

In 2011 is het project Aanvalsplan Stimuleringsregeling Aandachtsgebieden Fryslân gestart met een doorlooptijd tot 2024. Dit project is gericht op de wijken Haerenkwartier en Oosterwolde-Zuid. Het behelst een integrale aanpak van de problematiek op fysiek en sociaal terrein in deze wijken, in samenspraak met de bewoners. Het project is vanaf 2017 verlengd. De integrale aanpak passen we, wanneer nodig, ook elders in de gemeente toe.

8.3 Financiën

bedragen x € 1.000

Financiën paragraaf 8 Gebiedsuitwerking	
Eenmalig	
Dorpsbudgetten 1)	25
Aandachtsgebieden/Benedictus (restant te besteden in 2017/2018)	44
Structureel	
Dorpsbudgetten	40
Caparis (1.600 uur)	40
Cofinanciering projecten Streekagenda	36
-	-

1) wij stellen voor dit eenmalig te verlengen in 2018

Paragraaf 9 | Duurzaamheid

In september 2017 heeft u de Versnellingsagenda Duurzaam Ooststellingwerf 2030 vastgesteld. Dit is een doorstart van het Milieubeleidsplan 2010-2016. Op basis van ervaringen en resultaten zijn de doelen en ambities aangescherpt. De focus ligt op de thema's Duurzame Energie, Afval als Grondstof, Biobased Economy en Biodiversiteit. Samen met inwoners, bedrijven en instellingen stellen we per thema een uitvoeringsagenda op, waarin we de weg naar realisatie met u vastleggen. De focus van de eerste uitvoeringsagenda's ligt op de periode 2017-2020. De uitvoeringsagenda's bevatten subthema's met concrete projecten en een financiële onderbouwing die aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter besluitvorming. De voortgang wordt gerapporteerd via de PenC-cyclus. We rapporteren dan niet alleen over de (project)resultaten, maar ook waar we staan in de verschillende benchmarks zoals de gemeentelijke duurzaamheidsindex, de Governance monitor duurzame gemeenten, de Klimaatmonitor, de monitor van de Omrin (OARS) en de Milieubarometer.

9.1 Energie

Doelstelling: een duurzame, energieneutrale gemeente in 2030.

In 2030 gebruiken we niet meer energie (in TJ) dan we zelf duurzaam opwekken. We gebruiken zo spaarzaam mogelijk energie en als we energie gebruiken, doen we dat zo efficiënt mogelijk. Energie wekken we duurzaam op, met zo min mogelijk uitstoot van CO₂. Door energieneutraal te worden, verlagen we onze CO₂-uitstoot substantieel. Om onze doelstelling te behalen, moeten we flink versnellen. In het huidige tempo zijn we pas over 44 jaar energie neutraal. We blijven daarom inzetten op energiereductie en het duurzaam opwekken van energie.

Om onze ambitie te realiseren, zetten we in op grootschalige opwekking van zonne-energie, verduurzaming van de bebouwde omgeving en onderzoeken we de mogelijkheden van kleinschalige windenergie. We verbinden en onderzoeken de mogelijkheden voor lokale energienetwerken (Smart Grids) 1). Opslag van energie is daarin ook een onderwerp van groot belang. Nieuwe duurzame vormen van mobiliteit dragen bij aan onze verduurzaming en houden ons gebied ook in de toekomst voor iedereen bereikbaar. We volgen de ontwikkelingen op dit gebied en stimuleren waar mogelijk. Om inzichtelijk te krijgen welke maatregelen noodzakelijk zijn om onze ambitie voor 2030 te halen, ontwikkelen we een energietool.

1) Smart grid is een elektriciteitssysteem dat gebruikmaakt van informatie, tweerichtingsverkeer, communicatietechnologieën en computerintelligentie op een geïntegreerde manier voor elektriciteitsopwekking, -distributie en -consumptie.

9.2 Afval als grondstof

Doelstelling: een duurzaam schone leefomgeving, niet meer te verbranden restafval dan 100kg per inwoner per jaar én 75% recyclen van het ingezamelde afval in 2020.

We zetten in op meer scheiding en minder restafval. 'Diftar' en nascheiding blijven. Om te komen tot een eerlijke afrekening van de afvalstoffenheffing en om inwoners te stimuleren afval beter te scheiden, en vooral geen gft-afval meer in de 'Sortibak' te doen, gaan we afrekenen op gewicht (Diftar+) en niet meer per lediging. De 'Biobak' wordt niet gewogen; hiervoor houden we vast aan het € 1,- tarief per lediging.

We stellen voor (agenda raad 26 september a.s.) de invoering van 'Diftar+' plaats te laten vinden vanaf begin 2019. Uitgangspunt bij het berekenen van de Afvalstoffenheffing is 100% kostendekkendheid en geen kostenverhoging voor het ledigen van een 'Sortibak' bak zonder gft-afval. We gaan actief met inwoners in gesprek

over wat nodig is voor een goede invoering van 'Diftar+' en wat zij nodig hebben om deze doelstelling te halen. Versnellen is nodig om onze doelstellingen vóór 2020 te halen.

Samen met inwoners, plaatselijke belangen en buurtcommissies blijven we inzetten op een schone en veilige leefomgeving. Vooral nog worden projecten en acties met betrekking op de leefomgeving zoals aanpak zwerfafval en hondenpoep gecontinueerd. Aan de hand van resultaten van de 'Leefbaarometer'^[1] sturen we bij.

9.3 Biobased Economy

Doelstelling: ontwikkelen van een Biobased economie.

Op dit moment is de Biobased Economy wereldwijd gezien een "bewegend doel". Er bestaat geen stappenplan of handboek die voorschrijft hoe men zo'n economie ontwikkelt. Om als gemeente toch grip te krijgen op deze ontwikkeling, hebben we concrete doelstellingen geformuleerd voor 2020. Deze zijn beschreven in het 'Uitvoeringsprogramma Biobased economy'. Het programma behelst 50 projecten en 40 verschillende partners.

Inmiddels zijn de eerste projecten gestart. Deze dragen bij aan duurzame innovaties op het gebied van Agro & Food, Bouw & Materiaaltoepassingen en Recreatie & Toerisme binnen de gemeente Ooststellingwerf. Voorbeelden zijn het haalbaarheidsonderzoek naar een voedselbos waarin voedselproductie en natuur hand-in-hand gaan; het ontwikkelen van een applicatiecentrum voor bio-composieten waarin innovatieve bouwmaterialen getest worden door lokale en regionale bouwbedrijven; en het trainen van 5 tot 10 horecaondernemers om met streekproducten en seizoensgebonden producten te werken, inclusief de logistiek hieromtrent.

Naast projecten waarbij ondernemers of onderwijsinstellingen actiehouders zijn, worden er in 2017 ook projecten gestart die betrekking hebben op de interne huishouding van de gemeente. De gemeente is hier "*in the lead*" en onderzoekt hoe het thema Biobased Economy kan integreren met bestaande thema's zoals vergunningen, Omgevingswet en inkoop & aanbesteding. De Biobased Economy kan een kwaliteitsimpuls betekenen voor de werkgelegenheid binnen onze plattelandsgemeenten. In het najaar van 2018 wordt het 'kenniscentrum Biobased Economy' geopend.

9.4 Biodiversiteit

Doelstelling: overal waar mogelijk passen we beheer op biodiversiteit toe en creëren we bewustwording en draagvlak door het belang van biodiversiteit actief uit te dragen.

In de gemeente wordt het nieuwe biodiversiteitsbeheer op steeds meer plekken zichtbaar. Bijvoorbeeld door vershraling van onze bermen en aanleg van bloemrijke bermen. We willen meer samenwerken met inwoners en ondernemers om biodiversiteit onder de aandacht te brengen en te bevorderen. Ook het 'Wetterskip' is een partner; biodiversiteit is immers meer dan alleen groen. We continueren ons huidige beleid, maar zetten in op versnelling van uitvoering van projecten en acties uit het 'Biodiversiteitsplan'.

9.5 Financiën

bedragen x € 1.000

Financiën paragraaf 9 Duurzaamheid

Structureel

Milleniumdoelen en fair trade	12
Aanpak zwerfvuil - Himmelwike	5
Milieueducatie	8
Uitvoeringsplan extra aanpak zwerfafval (tot en met 2022)	30
Biobased economy	300
Structureel budget Milieu (gedekt uit financiële opbrengsten zonnepaneelvelden)	100
-	-

Begrotingspositie 2018-2021

3.1.1 Vertrekpunten programmabegroting 2018-2021

De vertrekpunten zijn vastgelegd in de Kaderbrief 2018-2021. Op 20 juni 2017 hebt u zich uitgesproken over het meerjarenperspectief 2018-2021. Daarbij zijn ook de uitkomsten van de Meicirculaire 2017 over de algemene uitkering uit het Gemeentefonds betrokken die u per brief hebt ontvangen. Ook hebt u ingestemd met de uitgangspunten, inclusief de lokale lasten.

De opzet van de programmabegroting is grotendeels gelijk aan de Programmabegroting 2017-2020.

3.1.2 Uitgangspunten op basis van bestaand beleid

De laatst verschenen circulaire van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds is de Meicirculaire 2017. De definitieve uitkomsten van de Septembercirculaire 2017 worden u voorafgaand aan de behandeling van de begroting meegedeeld.

Het uitgangspunt voor deze programmabegroting is dat de jaarschijven 2018 en 2019 structureel en reëel in evenwicht zijn. De structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Van belang hierbij is het realiteitsgehalte van de ramingen. Het is gewenst dat de jaarschijven 2020 en 2021 eveneens structureel en reëel in evenwicht zijn. Het bestaand beleid is aangepast in verband met een aantal autonome ontwikkelingen. Dit uitgangspunt is in overeenstemming met de beleidslijn die het provinciaal bestuur van de provincie Fryslân heeft meegedeeld in de Begrotingscirculaire 2018-2021. De provincie gaat er vanuit dat de Meicirculaire 2017 de basis is voor de Programmabegroting 2018-2021.

Op basis van bestaand beleid hebben we bij het samenstellen van de primitieve ramingen de hierna genoemde uitgangspunten gehanteerd:

- Het principe van bestaand beleid houdt in dat de ramingen voor de jaarschijf 2018 zijn gebaseerd op de ramingen zoals die zijn opgenomen in de meerjarenbegroting 2017-2020.
- De ramingen voor bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen hebben we gebaseerd op conceptbegrotingen 2018-2021 van deze regelingen, voor zover deze op 1 juli bekend waren.
- In de primitieve begroting zijn de begrotingswijzigingen tot eind juni 2017, de uitkomsten van de Bestuursrapportage/1e managementrapportage 2017 en de structurele uitkomsten van de 2e managementrapportage 2017 opgenomen.

Daarnaast houden we rekening met de volgende uitgangspunten zoals die door u bij de behandeling van de Kaderbrief 2018-2021 zijn vastgesteld:

Lonen en prijzen

Voor de loonontwikkeling gaan we uit van 3,25 % verhoging in 2018. Dit is 1,75 % hoger dan aangegeven is bij de kaderbrief. In de Kaderbrief 2018-2021 zijn uitgegaan van een verhoging van 1½ % voor 2018, inclusief een mogelijke premiekostenstijging van pensioenen voor de werkgever met 1% van de loonsom.

Op 4 juli jl. is het principeakkoord over de cao voor gemeenten gesloten. De vorige cao liep op 1 mei af. De nieuwe cao loopt, met terugwerkende kracht vanaf 1 mei 2017, tot 1 januari 2019. We houden op dit moment geen rekening met een stijging van de werkgeverslasten. Een mogelijke premiekostenstijging van pensioenen zal verrekend kunnen worden met lagere premies overige sociale lasten.

De budgetten ramen we reëel in relatie tot de doelstelling en/of beoogd effect. De automatische prijscompensatie uitbestede werkzaamheden en leveranties passen we niet meer toe.

Prijzontwikkeling gesubsidieerde instellingen

De subsidies en bijdragen worden in 2018 verhoogd met 1½ %.

Systematiek doorwerking lonen en prijzen in relatie tot de algemene uitkering

Voor het eerstvolgende begrotingsjaar (2018) wordt uitgegaan van lopende prijzen en daarna (2019 t/m 2021) van constante prijzen.

Leningportefeuille

De leningenportefeuille wordt verder afgebouwd met behulp van een meerjarlijks begrotingsoverschot. Het (jaarlijks) overschot wenden we aan voor een lagere herfinanciering van de bestaande leningen.

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De opbrengst OZB wordt in 2018 niet trendmatig verhoogd. Bij een algehele waardedaling c.q. waardestijging van de onroerende goederen wordt het tarief van OZB verhoogd dan wel verlaagd, om de begrote opbrengst te realiseren;

Forensenbelasting en leges

Een trendmatige verhoging van 1½ % wordt doorgevoerd. 75% kostendekking is voor de leges omgevingsvergunningen voor de periode 2016-2019 het uitgangspunt.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt is kostendekking. We stellen voor:

- het vaste tarief afvalstoffenheffing per perceel ook na 2017 te egaliseren en langer op een laag niveau te houden door het bedrag voor meerjarige lokale lastenverlichting van € 828.000 hiervoor te bestemmen;
- een Diftar gewicht/frequentie afrekensystematiek voor de Sortibak (grijze container) in te voeren per 1 januari 2019;
- de huidige Diftar gewicht/frequentie afrekensystematiek voor de Biobak niet te wijzigen.

Rioolheffing

Uitgangspunt is kostendekking. We stellen voor:

- een tarief te hanteren met een korting van 7½ % op de gehele heffing (gebruikers- en eigenarendeel) ten opzichte van het GRP 2014-2019;
- de inkomsten vanuit de rioolheffing gebruikt om investeringen in de vrijvervalrioleringen direct af te boeken, om de exploitatielasten te dekken en om de voorziening Riolering de komende jaren op peil te houden.

Toeristenbelasting

De tarieven zijn vanaf 2014 bevroren op € 1,00 per overnachting. Het tarief 2018 blijft ongewijzigd.

Precariobelasting

Het tarief € 2,18 per m¹, dat per 1 januari 2016 is bepaald, blijft van kracht. In de afbouwfase is geen tariefsverhoging meer mogelijk. Tot en met 2021 blijven we de geraamde opbrengst van € 1,232 mln. heffen.

3.1.3 Begrotingsresultaat bestaand en nieuw beleid

Begrotingsresultaat bestaand en nieuw beleid

In het begrotingsresultaat geven we inzage in het resultaat van het meerjarenperspectief op basis van bestaand beleid en structurele lasten nieuw beleid voor zowel het komende jaar als de prognosejaren daarna.

Nieuw beleid en autonome ontwikkelingen

Het nieuw beleid is de afgelopen jaren beperkt gebleven tot de zaken uit het Coalitieprogramma 2014-2018. Extra gelden voor de uitvoering van het coalitieprogramma hebben tot en met 2017 geleid eenmalige budgetuitzetting. Daarnaast hebt u bij de vaststelling van de Programmabegroting 2016-2019 besloten tot een eenmalige besteding van precariogelden van € 2 miljoen. Een bedrag van € 1 miljoen is in 2016 en 2017 besteed via het Fonds Ooststellingwerf. € 1 miljoen is gereserveerd voor de bouw van het Biosintrum te Oosterwolde.

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2017-2020 hebt u ingestemd met een eenmalige besteding van de begrotingsruimte van € 5,7 miljoen voor de periode 2017-2021. Een bedrag van € 950.000 is gereserveerd voor meerjarige lokale lastenverlichting. De besteding van deze middelen is in 2017 gestart.

We stellen voor het nieuw beleid te beperken tot het uitvoeren van wettelijke taken en het doen vervangingsinvesteringen. Verder houden we rekening met autonome ontwikkelingen.

Ten aanzien van wettelijke taken hanteert u het standpunt, dat we ons hierbij beperken tot de middelen die het Rijk hiervoor (extra) beschikbaar stelt. Bijvoorbeeld binnen het Gemeentefonds of specifieke uitkeringen. Regelingen met een open einde karakter vormen hierbij een risico. De lasten en baten van het Sociaal Domein zijn integraal en budgettair neutraal opgenomen.

Met betrekking tot de gemeentelijke kapitaalgoederen bieden de opgestelde beheersplannen en de daaraan gekoppelde budgetten voldoende duidelijkheid en zekerheid.

De gemeentelijke financiële bijdragen aan strategische projecten (Masterplan Venekoten Centrum, Masterplan Regio Appelscha, Biosintrum) zijn gedekt binnen de bestaande middelen. De structurele budgettaire consequenties zijn beperkt gebleven doordat extra uitgaven grotendeels gedekt worden door bestaande budgetten te heralloceren en/of door het inzetten van eenmalige middelen uit de diverse reserves.

Het begrotingsresultaat voor de jaren 2018 tot en met 2021 ziet er als volgt uit:

Begrotingsresultaat	bedragen x € 1.000			
	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Begrotingsresultaat				
Saldo bestaand beleid	860	690	440	261
Saldo nieuw beleid	- 514	- 421	- 421	- 421
Totaal begrotingsresultaat	346	269	19	- 160

Na verwerking van bestaand beleid (inclusief autonome ontwikkelingen) en het nieuw beleid is het begrotingsperspectief 2018-2021 positief. Het positieve begrotingsperspectief geeft ons geen aanleiding om te komen met nadere dekkingsvoorstellen.

3.1.4 Uitwerking nieuw beleid

Financiële tabel nieuw beleid

bedragen x € 1.000

	Incidenteel/ Structureel	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Programma 1. Sociaal Domein					
Huishoudelijke hulp	I				- 269
Dekking reserve Sociaal Domein	I				269
Dorpsbudgetten	I	- 25			
Totaal programma 1		- 25	-	-	-
Programma 2. Welzijn en Educatie					
Subsidie stichting Kunstwerf	S	- 10	- 10	- 10	- 10
Totaal programma 2		- 10	- 10	- 10	- 10
Programma 3. Ruimtelijke en economische ontwikkeling					
Aanbrengen van graskeien	I	- 50			
Onkruidbeheersing op (half)verhardingen	S	- 61	- 61	- 61	- 61
Totaal programma 3		- 111	- 61	- 61	- 61
Programma 4. Strategische projecten					
Overheidsparticipatie	I	- 250	- 500	- 500	- 500
Dekking gefaseerde afbouw opbrengst precariogelden	I	250	500	500	500
Fonds Ooststellingwerf	I	- 250	- 250	- 250	- 250
Dekking gefaseerde afbouw opbrengst precariogelden	I	250	250	250	250
Totaal programma 4		-	-	-	-
Programma 6. Bestuur en Dienstverlening					
Cursus politiek actief worden (motie 29 - Kaderbrief)	S	- 8	- 8	- 8	- 8
Fractievergoeding (motie 31- Kaderbrief)	S	- 10	- 10	- 10	- 10
Samenwerking Oost- en Weststellingwerf en Opsterland	I	- 50			
Formatie Interne controle (IC)	S	- 78	- 78	- 78	- 78
Dekking reeds beschikbaargesteld eenmalig budget 2018	I	32			
Formatie Communicatie	S	- 88	- 88	- 88	- 88
Formatie Ruimtelijke ordening (RO)	S	- 118	- 118	- 118	- 118
Formatie Samenleving, Sociaal Domein	S	- 147	- 147	- 147	- 147
Dekking reserve Sociaal Domein	I	147	147		
Dekking budgettaire neutraliteit sociaal domein	S			147	147
Formatie Economische ontwikkeling	S	- 49	- 49	- 49	- 49
Totaal programma 6		- 368	- 350	- 350	- 350
Totaal nieuw beleid		- 514	- 421	- 421	- 421

Programma 1: Sociaal Domein

Wet maatschappelijke ondersteuning: Huishoudelijke hulp

Vanaf 2017 ramen we jaarlijks € 1,4 miljoen voor Hulp bij Huishouden (HH). Bij de Programmabegroting 2017-2020 is besloten het HH budget van € 1.131.000 te verhogen met € 269.000 (dit bedrag heeft het Rijk ons gekort) voor de jaren 2017 tot en met 2020. Deze verhoging is gedekt uit de reserve Sociaal Domein. Het jaarbudget van € 1,4 miljoen staat dan gelijk aan het oorspronkelijk jaarbudget HH voor de korting van het Rijk. We stellen voor het budget HH ook voor 2021 te verhogen met € 269.000 ten laste van de reserve Sociaal Domein. In 2019 evalueren we het Sociaal Domein inclusief de reserve SD en komen we met een geactualiseerd voorstel.

Dorpsbudgetten (motie 5 - Kaderbrief)

Voor de coalitieperiode 2014-2018 is besloten de dorpsbudgetten voor 4 jaar (tot en met 2017) incidenteel te verhogen met € 25.000. Het jaarbudget kwam daarmee uit op totaal € 65.000. De dorpsbudgetten worden evenredig verdeeld over alle plaatselijke belangen en de vier bewonerscommissies. We stellen voor het reguliere jaarlijkse budget van € 40.000 eenmalig in 2018 te verhogen met € 25.000. In totaal is in 2018 dan € 65.000 beschikbaar.

Programma 2: Welzijn en Educatie

Kunst & Cultuur: Subsidie Stichting Kunstwerk (motie 4 - Kaderbrief)

In 2014 is besloten de subsidie voor de Stichting Kunstwerk voor de periode 2015 tot en met 2017 te verhogen van € 12.400 tot € 22.400. We stellen voor de subsidie voor de Stichting Kunstwerk te verlengen tot en met 2021. De incidentele lasten bedragen € 10.000 per jaar.

Programma 3: Ruimtelijke en economische ontwikkelingen

Openbare Ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen en Groen: aanbrengen van graskeien (motie 11 - Kaderbrief)

De afgelopen jaren is als pilot een aantal bermen voorzien van graskeien. Het aanbrengen van graskeien heeft geleid tot grote verbetering en meer veiligheid. Op basis van de behaalde resultaten stellen we voor in 2018 eenmalig € 50.000 beschikbaar te stellen voor het aanbrengen van graskeien.

Openbare Ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen en Groen: onkruidbeheersing op (half)verhardingen

Door een wettelijk verbod per 1 januari 2016 op het gebruik van chemische middelen op (half)verharding zijn we genoodzaakt een andere methode van onkruidbeheersing toe te gaan passen. In 2016 en 2017 heeft dit voorlopig geleid tot een eenmalige budgetuitzetting van resp. € 52.000 en € 50.000. Op basis van ervaringen tot op heden, vooruitlopend op het definitieve advies over de evaluatie, stellen we voor met ingang van 2018 een structureel budget te ramen van € 61.000. Hierbij is rekening gehouden met de mogelijke inzet van uren nieuwe SW medewerker(s).

Programma 4: Strategische projecten

Bestuur: Overheidsparticipatie

In het coalitieakkoord staat dat burgerparticipatie een belangrijk uitgangspunt is. Inmiddels willen we nog een stap verder gaan door actief in te zetten op overheidsparticipatie. Voor 2018 stellen we een budget voor van € 250.000 (aanloopjaar). Voor 2019-2021 jaarlijks een budget van € 500.000. De budgetten zijn inclusief uitvoeringskosten. We stellen voor budgetten tot en met 2021 te dekken uit de 'gefaseerde afbouw opbrengst precariogelden'. Daarnaast gaan we onderzoeken in welke mate we budget vrij kunnen maken uit de reguliere budgetten, zodat het op termijn budgettair neutraal kan worden uitgevoerd.

Bestuur: Fonds Ooststellingwerf

We zijn van mening dat de evaluatie van het Fonds Ooststellingwerf 2016 een aantal waardevolle verbeterpunten oplevert, waarmee we het vervolg op het Fonds Ooststellingwerf kunnen oppakken. Om hieraan uitvoering te geven is het van belang een nieuw budget te reserveren vanaf 2018. We stellen voor, vooruitlopend op de eindevaluatie op 26 september 2017, voor 2018 tot en met 2021 jaarlijks € 250.000 te ramen. De budgetten zijn inclusief uitvoeringskosten. Dit jaarlijkse bedrag kan gedekt worden uit de 'gefaseerde afbouw opbrengst precariogelden'.

Programma 6: Bestuur en Dienstverlening

Bestuur: cursus politiek actief worden en scholierenprogramma lokale democratie (motie 29 - Kaderbrief)

In 2016 hebt u besloten eenmalig € 5.000 op te nemen in de begroting 2017 te ramen voor een 'Cursus politiek actief worden'. In de motie 'cursus politiek actief worden en scholierenprogramma lokale democratie' stelt u voor hieraan een vervolg te geven. We stellen voor vanaf 2018 hiervoor jaarlijks € 7.500 te ramen.

Bestuur: fractievergoeding (motie 31- Kaderbrief)

Op grond van de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning gemeente Ooststellingwerf 2010 is het mogelijk dat de raadsfracties een bijdrage kunnen ontvangen voor fractieondersteuning, te weten € 1.000 per fractie en € 100,00 per raadszetel. We stellen voor vanaf 2018 een structurele fractievergoeding te begroten van € 10.100.

Bestuur: Samenwerking Oost- en Weststellingwerf en Opsterland

De afgelopen jaren is jaarlijks een eenmalig bedrag van € 75.000 opgenomen voor de OWO-samenwerking. Vanaf 2018 is nog niets opgenomen in de begroting. De uitvoering van de bestuursovereenkomst OWO loopt gewoon door. De bouw van de OWO-entiteiten is met de bouw van de OWO-backoffice Sociaal Domein medio 2017 afgerond. De OWO Directie dienen te beschikken over een budget voor ondersteuning en sturing, o.a. OWO-directie-secretaris. Verlenging van het jaarlijkse budget voor de OWO samenwerking in 2018 is noodzakelijk. We stellen voor eenmalig € 50.000 te ramen

Personeel en organisatie

Formatie Interne controle (IC)

Bij de begroting 2017 heeft u besloten voor 2017 en 2018 eenmalig € 32.000 te ramen ter ondersteuning in de uitvoer van het IC werkprogramma. Door extra (wettelijke) veranderingen / aanscherpingen (rol van informatiebeveiligingsfunctionaris; verscherpte eisen verbijzonderende interne controle en uitbreiding taken IC Sociaal Domein) is het noodzakelijk dat formatie met ingang van 2018 structureel wordt uitgebreid met 1,17 fte, lasten € 77.500. Het eenmalig budget van € 32.000 voor 2018 wordt in 2018 incidenteel ingezet ter dekking.

Formatie Communicatie

Naast de extra inzet in de (strategische) projecten, vraagt de toename van het gebruik van social media steeds meer capaciteit. De ondersteuning van het college wordt daarmee ook steeds belangrijker en vraagt realtime meer tijd en aandacht. De gemeentelijke website wordt doorontwikkeld naar een interactief medium. Van belang is dat het cluster Communicatie kan blijven voldoen aan de kwantitatieve en kwalitatieve vraag bij de verschillende projecten, sociale media en gemeentelijke website. Daarom stellen we voor de formatie vanaf 2018 structureel uit te breiden met 1½ fte, lasten € 88.000.

Formatie Ruimtelijke ordening (RO)

Naast de werkzaamheden voor de uitgebreide omgevingsvergunningen is de huidige structurele capaciteit voor RO-werkzaamheden ontoereikend. Door het aantrekken van de markt komen er meer bestemmingsplanwijzigingen. De projecten zijn complexer en vragen meer tijd en capaciteit. Het gaat dan om complexe en tijdrovende dossiers zoals onder meer Prikkedam, het bestemmingsplan Zonnepaneelvelden, de introductie van de Omgevingswet, het (toekomstige) Veegplan voor het Buitengebied 2016, de herontwikkeling van het Miniatuurpark, De Blughut, ontwikkelingen Venekoten. We stellen voor de formatie vanaf 2018 structureel uit te breiden met 1,6 fte, lasten € 118.000.

Formatie Samenleving, Sociaal Domein

In 2015 is de capaciteit bij Samenleving incidenteel uitgebreid met 36 uur per week (1 fte) voor een beleidsmedewerker Jeugd voor een periode van 2 jaar. Deze twee jaar zijn voorbij en inmiddels is duidelijk geworden dat deze capaciteit niet gemist kan worden en structureel moet worden voortgezet. Verder is in 2016 besloten om voor een periode van twee jaar voor 36 uur per week (1 fte) een beleidsmedewerker Relatie- en contractbeheer Sociaal Domein aan te stellen. Relatie- en contractbeheer zijn een structurele verantwoordelijkheid van de gemeente. Destijds is gekozen voor een tijdelijke aanstelling omdat nog niet helder was welke capaciteit benodigd was. Inmiddels is duidelijk geworden dat de capaciteit voldoende is en dat de nodige expertise is opgebouwd. Het structureel maken van deze formatie borgt de consistentie. We stellen voor de formatie vanaf 2018 structureel uit te breiden met 2 fte, lasten € 147.000. We stellen voor de lasten in 2018 en 2019 ten laste te brengen van de reserve Sociaal Domein. Vanaf 2020 ev. komen de lasten ten laste van het budget Sociaal Domein, waarbij, conform het huidige uitgangspunt, de lasten en baten budgettair neutraal in de begroting geraamd worden.

Formatie Economische ontwikkeling

Voor de economische ontwikkeling van de recreatieve sector in onze gemeente en de realisatie van het Masterplan Regio Appelscha is het van belang dat de beleidscapaciteit wordt uitgebreid met 0,67 fte, lasten € 49.000. We stellen voor de formatie vanaf 2018 structureel uit te breiden.

Financieel meerjarenperspectief

3.2.1 Budgetten per programma

Budgetten per programma

In bijgaand overzicht treft u de budgetten per begrotingsprogramma aan op basis van bestaand beleid. Elk programma is onderverdeeld naar lasten en baten. Per jaarschijf kunt u het resultaat voor en na bestemming aflezen. In de bijlage 'Overzicht reserves en voorzieningen 2016 - 2021' vindt u een gespecificeerd meerjarenoverzicht per reserve en per voorziening. Het totaaloverzicht Programmabegroting 2018-2021 geeft, in het kader van de dualisering, het autorisatieniveau van de raad aan. Dit gebeurt namelijk op programmaniveau. Binnen deze budgetten is het college geautoriseerd de begroting uit te voeren. Dit is dus ook het niveau waarop u wordt geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van het nieuwe beleid. De documenten voor de planning en controlcyclus worden op dit niveau afgestemd.

Noodzakelijke mutaties op programmaniveau in de loop van het dienstjaar leggen wij door middel van een begrotingswijzing aan u voor. De programmabegroting is de basis voor de productenbegroting en de leidraad voor het uitvoeren van het geformuleerde beleid.

bedragen x € 1.000

Programmabegroting	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	MJB 2019	MJB 2020	MJB 2021
Resultaat voor bestemming						
Lasten						
1. Sociale Domein	- 25.890	- 27.536	- 27.234	- 27.208	- 27.312	- 27.127
2. Welzijn & educatie	- 8.261	- 7.908	- 6.189	- 5.949	- 5.977	- 5.946
3. Ruimtelijke & economische ontwikk.	- 12.699	- 10.494	- 8.327	- 8.167	- 8.016	- 7.586
5. Openbare orde en veiligheid	- 1.544	- 1.617	- 1.722	- 1.738	- 1.753	- 1.782
6. Bestuur & Dienstverlening	- 26.908	- 21.485	- 22.836	- 22.856	- 22.824	- 22.967
Totaal Lasten	- 75.302	- 69.040	- 66.308	- 65.918	- 65.883	- 65.409
Baten						
1. Sociale Domein	9.385	9.173	9.401	9.467	9.587	9.796
2. Welzijn & educatie	531	538	531	500	500	500
3. Ruimtelijke & economische ontwikk.	8.968	6.424	6.728	8.086	7.252	6.553
5. Openbare orde en veiligheid	16	-	-	-	-	-
6. Bestuur & Dienstverlening	57.857	47.171	48.621	48.637	48.658	48.705
Totaal Baten	76.758	63.305	65.281	66.688	65.997	65.553
Resultaat voor bestemming	1.456	- 5.735	- 1.027	770	114	144
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 5.650	- 1.841	- 84	- 1.380	- 698	- 85
Onttrekkingen	6.856	9.069	1.971	1.300	1.024	202
Mutatie reserves	1.206	7.228	1.887	- 80	326	117
Resultaat na bestemming	2.662	1.494	860	690	440	261

3.2.2 Financiële positie

Voor het beoordelen van de financiële positie is het van belang inzicht te hebben in het gemeentelijke financiële beleid, de mogelijke (financiële) risico's en het (eigen) vermogen van de gemeente. Gekeken wordt naar het begrotingsperspectief, het weerstandsvermogen, de belastingcapaciteit, de grondexploitatie en de reserves en voorzieningen.

De punten, voor het beoordelen van de financiële positie, zijn nader toegelicht in de volgende zeven onderdelen:

- de budgettaire positie in 2018 tot en met 2021;
- het weerstandsvermogen;
- de beheersplannen;
- de grondexploitatie;
- de belastingcapaciteit;
- de reserves en voorzieningen

Financiële positie voor de komende begrotingsperiode samengevat

Samenvatting

- Het positieve begrotingsperspectief geeft ons geen aanleiding om te komen met nadere dekkingsvoorstellen.
- De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 1,961 miljoen. Het beschikbare weerstandsvermogen (algemene reserve en bestemmingsreserves) is voldoende om risico's af te dekken.
- Met ingang van het begrotingsjaar 2016 schrijft het Rijk een vijftal financiële kengetallen voor, die verplicht zijn opgenomen in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing'. Op basis van deze kengetallen kunnen we concluderen dat de financiële positie van onze gemeente goed is te noemen. Het jaren geleden ingezette financiële beleid heeft ertoe geleid dat de financiële positie is versterkt.
- Het niveau van het onderhoud kapitaalgoederen is gebaseerd op actuele onderhoudsplannen en is afgestemd op het gewenste onderhoudsniveau. Om het MOP Wegen goed uit te voeren zetten we eenmalig € 1.000.000 in om in de periode 2017 tot en met 2020 te besteden (jaarlijks € 250.000).
- In de Algemene reserve grondexploitatie is een bedrag opgenomen voor mogelijke risico's. Om nu en in de toekomst verzekerd te zijn van een gezonde basis voor grondexploitatie, is het op peil houden van deze reserve van essentieel belang.
- De belastingdruk neemt de komende jaren verder af. De opbrengst OZB wordt in 2018 niet trendmatig verhoogd. Vanaf 2017 is € 950.000 gereserveerd om de belastingtarieven van afval en riolering te verlagen. Belastingen verhogen we daar waar nodig trendmatig. Bij de bestemmingsheffingen, zoals de afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges (retributies) is het uitgangspunt volledige kostendeckering; de burger betaalt gemiddeld niet meer dan de kostprijs voor het afnemen van deze gemeentelijke producten en diensten. De leges omgevingsvergunningen zijn gebaseerd op 75% kostendeckering.

- De onroerende zaak belastingen, forensenbelasting en de toeristenbelasting zijn algemene belastingen en hebben het karakter van algemeen dekkingsmiddel en vloeien als zodanig in de algemene middelen van de gemeente. Vanaf 2015 ontvangen we jaarlijks € 1,232 miljoen structurele opbrengst precariobelasting. Dit bedrag wordt ingezet als dekkingsmiddel. Door gewijzigde wetgeving kan tot en met 2021 precariobelasting voor kabels en leidingen voor de nutsbedrijven worden geheven. Als gevolg hiervan zetten we de structurele opbrengst vanaf 2017 tot en met 2021 in vijf stappen om naar incidenteel geld.
- Onze reservepositie is op dit moment toereikend voor het realiseren van de doelen waarvoor de reserves zijn gevormd. Voor diverse risico's hebben we voorzieningen gevormd.

Voor u is het van belang vast te stellen in hoeverre meerjarig voldoende middelen beschikbaar zijn voor het uitvoeren van de taken waarvoor de gemeente zich moet inzetten en voor het continueren van de bedrijfsvoering. Daarbij is het van belang inzicht te hebben in het vermogen van de gemeente en inzicht in de mogelijke risico's die kunnen worden gelopen. Dit houdt in dat:

- in de begroting alle lasten en baten zijn geraamd op basis van het bestaand beleid;
- de mogelijke risico's zijn aangegeven;
- de meerjarenbegroting een reëel beeld geeft van de financiële positie op middellange termijn.

1. Budgettaire positie in 2018-2021

In de begroting geven we per programma aan wat de kaders zijn voor het bestaande beleid. De baten en lasten ramen we op basis van de begroting van het voorgaande jaar inclusief de inmiddels vastgestelde begrotingswijzigingen. Hierbij houden wij rekening met de door de raad vastgestelde uitgangspunten. Daarnaast wijken we, als blijkt dat externe factoren hiervoor aanleiding geven, in voorkomende gevallen af van het door de raad vastgestelde percentage voor prijsstijgingen en dergelijke.

Het begrotingsperspectief 2017-2020 is behoorlijk minder positief dan was aangekondigd bij de Kaderbrief 2018-2021. De begrotingsresultaten per jaarschijf zijn gemiddeld € 380.000 lager dan eerder was begroot. Toch is het begrotingsperspectief voor de komende planperiode van vier jaar structureel en reëel in evenwicht. Het positieve meerjarige begrotingsresultaat geeft ons aanleiding te komen met nadere dekkingsvoorstellen. De economische vooruitzichten voor 2018 en volgende jaren zijn positief. We verwachten dat deze tendens ook gaat doorwerken in de lokale economie van Ooststellingwerf. Het consistent uitvoeren van het financiële beleid en een verantwoorde beheersing van de financiële huishouding blijft ook de komende jaren van belang.

In de begroting is voor de jaren 2018-2021 in totaal € 3,67 miljoen aan incidentele lasten en € 3,611 miljoen (vooral onttrekkingen aan reserves) aan incidentele baten geraamd. De omvang van het incidentele saldo is met € 59.000 beperkt. In de bijlage 'Overzicht incidentele lasten en baten' vindt u een specificatie.

2. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen om tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit in gevaar komt. De weerstandscapaciteit bestaat uit de potentieel in te zetten middelen om de tegenvallers op te vangen. In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing' wordt hierop uitgebreid ingegaan. De beschikbare weerstandscapaciteit (reserves, onbenutte investeringscapaciteit, stille reserves en eventuele ruimte in de begroting inclusief onvoorzien) bedraagt 1 januari 2018 € 15,4 miljoen.

Dit bedrag kan als volgt gespecificeerd worden:

- algemene reserve € 10,2 miljoen (exclusief bodembedrag van € 3 miljoen);
- bestemmingsreserves € 5,2 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt vastgesteld aan de hand van een risico-inventarisatie. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet. De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 1,961 miljoen. De huidige aanwezige weerstandscapaciteit is van voldoende niveau (omvang). De mogelijke risico's zijn beheersbaar te noemen. Op het moment dat een risico zich voordoet, is er voldoende weerstandscapaciteit om het risico op te kunnen vangen.

3. Beheersplannen: onderhoud van kapitaalgoederen

Voor elk kapitaalgoed is een (actueel) beleidsplan aanwezig. In de meerjarenbegroting zijn de budgetten opgenomen die afgestemd zijn op het gewenste onderhoudsniveau. Verder zijn, daar waar noodzakelijk, vervangingsinvesteringen opgenomen. Het betreft: wegen, riolering, openbare verlichting, verkeersvoorzieningen, civiel technische kunstwerken, sportaccommodaties, sportterreinen, gebouwen, ICT en groen. In de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' wordt per kapitaalgoed kort ingegaan op het beleidskader en de financiële gevolgen (vooral onderhoud) in de begroting.

Jaarlijks wordt bij de behandeling van de jaarrekening de reserves en voorzieningen geactualiseerd. De meerjarige onderhoudsbehoefte van de kapitaalgoederen is in beeld. De omvang van de reserves en voorzieningen is afgestemd op de meerjarige onderhoudsbehoefte. Ten aanzien van de overige kapitaalgoederen hebben we hiervoor gelden gereserveerd in de onderhoudsbegroting. Het niveau van het onderhoud is gebaseerd op actuele onderhoudsplannen en is afgestemd op het gewenste onderhoudsniveau.

4. Grondexploitatie

De grondexploitatie is een onderdeel van de totale exploitatie van de gemeente. Gelet op de risico's in relatie tot de omvang van de bedragen is een afzonderlijke paragraaf over het grondbeleid verplicht gesteld (zie paragraaf 'Grondbeleid'). Na de vaststelling van de Woonvisie op 23 mei 2017, staat ook de nieuwe Nota grondbeleid op de rol. De doelstelling voor het grondbedrijf zoals geformuleerd in de Nota Grondbeleid 2011 is niet veranderd: *"Het gemeentelijk grondbeleid heeft tot doel de bestuurlijke en maatschappelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen van de gemeente Ooststellingwerf mogelijk te maken door aankoop, exploitatie en uitgifte van gronden dan wel door medewerking te verlenen aan ontwikkeling van plannen door private personen, bedrijven en instellingen."*

Bij de ontwikkeling van ruimtelijke projecten is het uitgangspunt minimaal een sluitende exploitatie. In bepaalde gevallen, zoals bv. bij bedrijfsterreinen en inbreidingslocaties, wordt een niet sluitende exploitatie geaccepteerd. Wel wordt in deze gevallen getracht om met maatregelen binnen het plan wel tot dekking van de kosten te komen. Ook in andere gevallen is het uitgangspunt dat er dekking van het tekort moet zijn voordat de exploitatie kan worden vastgesteld. U stelt de exploitatieopzet vast. Door de jaren heen heeft dit geleid tot een saldo in de grondexploitatie. Dit saldo is verwerkt in een reserve: de Algemene reserve grondexploitatie. De begrote stand van de reserve is per 1-1-2018 ruim € 1,989 miljoen. Naast een bedrag van € 395.000 als algemene reserve grondexploitatie, is voor Masterplan 'Oosterwolde Centrum – Venekoten Noord' € 1,594 miljoen beschikbaar.

Bij de bepaling van de omvang van deze reserve wordt een minimumniveau aangehouden. Besloten is de hoogte van de reserve te baseren op een bedrag voor mogelijke risico's en een bedrag voor grondaankopen. Dit niveau wordt bij de jaarlijkse actualisatie van de reserves en voorzieningen bijgesteld.

5. De (onbenutte) Belastingcapaciteit

In het Coalitieakkoord 2014-2018 staat vermeld dat de onroerende zaak belastingen (zo nodig) in de periode 2014-2018 trendmatig worden verhoogd. De OZB wordt niet ingezet als middel om de begroting sluitend te maken. Bij de uitwerking van deze begroting is hiermee rekening gehouden. De belastingdruk neemt de komende jaren af. Besloten is de opbrengst OZB voor het jaar 2018 niet trendmatig te verhogen. Vanaf 2017 hebben we € 950.000 vrij gemaakt om de belastingtarieven van afval en riolering te verlagen. Belastingen verhogen we daar waar nodig trendmatig.

Het Kabinet heeft de precariobelasting voor nutsbedrijven per 1 juli 2017 gewijzigd. Er geldt een tot 1 januari 2022. De opbrengst precariobelasting is tot en met 2021 structureel geraamd in de begroting (€ 1,232 miljoen). Het besluit tot wijziging heeft verstrekkende gevolgen voor het begrotingsperspectief vanaf 2022. Door een jaarlijkse stapsgewijze afbouw van de structurele opbrengst precariobelasting anticiperen we tijdig.

Vanaf 2008 is de limitering van de onroerende zaak belastingen (OZB) vervallen. Wel heeft de regering een macronorm ingesteld voor de verhoging van de OZB. De macronorm OZB volgens de Meicirculaire 2017 voor het begrotingsjaar 2018 is 3,1% (2017: 1,97%). Bij overschrijding van de norm kan het Rijk eventueel ingrijpen via een correctie van het volume van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds.

In overeenstemming met het bestaande beleid hebben we bij de berekening van een aantal tarieven voor de gemeentelijke belastingen en rechten rekening gehouden met een trendmatige stijging van 1½ %. Voor de afvalstoffenheffing is kostendekking het uitgangspunt, waarbij de egalisatiereserve Reiniging ingezet wordt om de tarieven te egaliseren. Door u is besloten € 828.000 toe te voegen aan deze reserve. Het doel is het vaste tarief afvalstoffenheffing per perceel de komende jaren op een laag niveau te houden, en zo mogelijk in te zetten om de VANG-doelstellingen te realiseren.

In de raadsvergadering van 26 september a.s. is een voorstel geagendeerd over het kostendekkingsplan rioolheffing met twee opties. Met ingang van 2018 moeten we een omslagrente (nieuwe methode) toerekenen aan onze (riolerings)investeringen. Deze rentelasten dalen sterk ten opzichte van 2017. Hierdoor kunnen de tarieven rioolrecht naar beneden. We stellen voor een tarief te hanteren op het gebruikers- en eigenarendeel van de rioolheffing met een korting van 7½ % ten opzichte van het GRP 2014-2019. Verder worden de inkomsten vanuit de rioolheffing gebruikt om de voorziening Riolering de komende jaren op peil te houden.

Uit het kengetal belastingcapaciteit kan afgeleid worden dat de woonlastendruk van Ooststellingwerf lager is dan het landelijk gemiddelde. De gemiddelde woonlasten (ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing) voor een gezin worden afgezet tegen het landelijk gemiddelde.

6. Reserves en voorzieningen

Jaarlijks worden de reserves en voorzieningen geactualiseerd bij het opmaken van de jaarstukken. De actualisatie is opgesteld op basis van uitgangspunten die door het college in januari 2008 zijn vastgesteld.

Onze reservepositie is gezond en is toereikend voor het realiseren van de doelen waarvoor de (bestemmings)reserves zijn gevormd. Voor diverse risico's hebben we voorzieningen gevormd. De uitkomsten van de actualisatie 2016-2021 zijn in deze programmabegroting meegenomen. We stellen vast dat de jaarlijkse actualisatie een goed inzicht oplevert in de samenhang tussen de exploitatie enerzijds en de reserves en voorzieningen anderzijds. Het verschil tussen resultaat voor en na bestemming wijkt jaar op jaar minder af. Dit is ook af te leiden uit het kengetal structurele exploitatieruimte. Uiteindelijk is het belangrijk dat de omvang van de reservepositie die aangehouden wordt, past bij de risico's, schaalgrootte en ambitieniveau van de gemeente.

Bij de behandeling van deze programmabegroting worden wensen en prioriteiten afgezet tegen eventuele overschotten binnen het eigen vermogen (reserves). Incidenteel kan een reserve aangewend worden voor incidentele uitgaven ofwel om een tekort van een jaarschijf tijdelijk te dekken. Er wordt een meerjarig beslag (2018–2021) gelegd op de algemene reserve van totaal € 2,736 miljoen (€ 2,077 miljoen nieuw beleid 2017, verhoging budget rekenkamer € 4.200, € 5.000 ter dekking van niet gerealiseerd opbrengsten snippergroen, onttrekking voor afschrijvingen investeringen maatschappelijk nut € 628.000 en € 22.000 onttrekking vergoeding N381).

bedragen x € 1.000

Minimale niveau Algemene reserve	Begroting 2018
Bodembedrag	3.000
Benodigde weerstandscapaciteit	1.961
Specifieke bestemming herstructurering Caparis	453
Meerjarig beslag 2018-2021	2.736
Minimale niveau algemene reserve	8.150
Algemene reserve per ultimo 2017	13.189
Vrij aanwendbaar	5.039

Rekening houdende met het bodembedrag van € 3 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit van bijna € 2 miljoen, de specifieke bestemming voor herstructurering Caparis € 453.000 en het meerjarig beslag 2018–2021 (inclusief de voorgestelde dekking van de eenmalige besteding van precariogelden) van € 2,736 miljoen, is een bedrag van € 5 miljoen vrij aanwendbaar. Het vrij besteedbare deel van de reserve Strategische projecten bedraagt bijna € 3,2 miljoen.

bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Saldo ultimo 2016	Saldo ultimo 2017	Saldo ultimo 2018	Saldo ultimo 2019	Saldo ultimo 2020	Saldo ultimo 2021
Reserves						
Algemene reserve	15.658	13.189	12.068	11.361	10.655	10.453
Bestemmingsreserves	14.767	12.285	11.519	12.306	12.686	12.771
Totaal Reserves	30.425	25.474	23.587	23.667	23.341	23.224
Voorzieningen						
Voorziening bestaande risico's (art 44. 1b)	1.054	1.054	1.054	1.054	1.054	1.054
Voorz.tbv gelijkm. verd.lst (art 44. 1c)	2.801	2.344	2.081	1.852	1.444	1.506
Voorz. Van derden verkregen middelen (art 44.2)	5.789	5.010	5.248	5.453	5.680	5.907
Voorz.arb.kst genel.verpl. ongel.verl.	2.742	2.767	2.792	2.817	2.842	2.867
Totaal Voorzieningen	12.386	11.175	11.175	11.175	11.019	11.333
Totaal	42.811	36.649	34.762	34.842	34.360	34.557

In bovenstaande tabel is een overzicht opgenomen van de reserves en voorzieningen 2016-2021. In de bijlage vindt u een gespecificeerd meerjarenoverzicht per reserve en per voorziening.

Bijlagen

A. Kerngegevens

Fysieke kerngegevens

Fysieke kerngegevens	Rekening 2014	Rekening 2015	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Sociale structuur					
Aantal inwoners *1)	25.672	25.617	25.571	25.521	25.493
<i>van 0 - 19 jaar</i>	5.702	5.599	5.573	5.522	5.408
<i>van 20 - 64 jaar</i>	14.586	14.461	14.310	14.168	14.143
<i>van 65 jaar en ouder</i>	5.384	5.557	5.688	5.831	5.942
Aantal periodiek bijstandsgerechtigden	540	575	606	619	643
WVB	502	525	547	559	585
IOAW/IOAZ	38	50	59	60	58
Fysieke structuur					
Oppervlakte (in ha.)	22.611	22.611	22.611	22.611	22.611
<i>binnenwater</i>	214	214	260	214	260
<i>land</i>	22.397	22.397	22.351	22.397	22.351
Aantal woonruimten (voor de algemene uitkering) *2)	12.093	11.721	11.740	11.760	11.806
Lengte van wegen (in km.) *3)	381	381	387	387	387
<i>binnen de bebouwde kom</i>	132	132	132	132	132
<i>buiten de bebouwde kom</i>	249	249	255	255	255
Lengte recreatieve fiets-, ruiter- en wandelpaden (in km.)	76	76	79	78	79
Lengte van waterwegen (in km.)	32	32	32	32	32
Openbaar groen (in ha.) *3)					
<i>beplanting</i>	88	88	88	88	89
<i>gras</i>	198	197	207	207	204
Aantal bomen langs wegen en openbaar groen	35.742	35.742	36.011	36.300	36.000
Aantal rioolaansluitingen voor rioolheffingen	12.127	12.166	12.182	12.179	12.271

Peildatum gegevens: 1 januari van het begrotings- en rekeningjaar

*1) Vanaf begroting 2014 worden de aantallen inwoners conform de maatstaven van de algemene uitkering gepresenteerd

*2) Per 2015 gelden nieuwe aantallen voor de woonruimten voor de berekening van de algemene uitkering als gevolg van wet BAG. De negatieve aanpassing zit in de bijzondere woongebouwen (o.a. verzorgingstehuizen).

*3) Per 1-1-2016 wordt het traject van de N381 tussen Donkerbroek-Oosterwolde overgedragen aan de gemeente.

Financiële kerngegevens

bedragen x € 1.000

Financiële kerngegevens	Rekening 2014	Rekening 2015	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Exploitatie					
Exploitielasten *1)	64.368	72.371	75.402	70.069	66.308
Opbrengst belastingen	4.926	4.424	4.036	4.414	4.385
Opbrengst onroerendezaakbelasting	2.678	2.779	2.829	2.780	2.780
Algemene uitkering gemeentefonds *2)	27.387	25.167	26.225	25.086	26.834
Boekwaarde vaste activa	72.861	69.795	71.451	69.509	68.767
Balans					
Vaste schuld	35.663	35.111	33.552	31.893	26.367
Eigen financieringsmiddelen	44.054	44.038	41.161	34.206	36.649
Reserves	35.843	29.686	28.435	23.276	25.474
Voorzieningen	8.211	14.352	12.726	11.091	11.175
Overig					
Loonkosten	10.659	10.306	10.738	10.953	13.935
Bijdragen en subsidies *3)	2.994	6.865	4.193	4.601	3.498

*1) De toename van de exploitatielasten is het gevolg van het opnemen van de lasten als gevolg van de decentralisatie 3D's.

*2) Exclusief integratie-uitkering Sociaal Domein.

*3) Subsidies als gevolg van het Sociaal Domein zijn nu ook opgenomen.

Financiële kerngegevens per inwoner

bedragen in euro's

Financiële kerngegevens per inwoner	Rekening 2014	Rekening 2015	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Exploitatie					
Exploitielasten	2.510	2.830	2.950	2.750	2.600
Opbrengst belastingen	190	170	160	170	170
Opbrengst onroerendezaakbelasting	100	110	110	110	110
Algemene uitkering gemeentefonds	1.070	980	1.030	980	1.050
Boekwaarde vaste activa	2.840	2.720	2.790	2.720	2.700
Balans					
Vaste schuld	1.390	1.370	1.310	1.250	1.030
Eigen financieringsmiddelen	1.720	1.720	1.610	1.340	1.440
Reserves	1.400	1.160	1.110	910	1.000
Voorzieningen	320	560	500	430	440
Overig					
Loonkosten	420	400	420	430	550
Bijdragen en subsidies	120	270	160	180	140

B. Reserves en voorzieningen 2016-2021

Overzicht reserves 2016-2021

bedragen x € 1.000

Reserves	Saldo ultimo 2016	Saldo ultimo 2017	Saldo ultimo 2018	Saldo ultimo 2019	Saldo ultimo 2020	Saldo ultimo 2021
Algemene reserve						
Algemene reserve vrij aanwendbaar	15.658	13.189	12.068	11.361	10.655	10.453
Totaal Algemene reserve	15.658	13.189	12.068	11.361	10.655	10.453
Bestemmingsreserves						
Algemene reserve grondexploitatie	3.230	1.989	2.073	3.453	4.150	4.235
Reserve lastenverlichting	500	1.115	1.115	1.115	1.115	1.115
Reserve overheveling kredieten	577	-	-	-	-	-
Reserve dorpsvernieuwing	71	-	-	-	-	-
Reserve streekagenda	65	16	16	16	16	16
Reserve strategische projecten	3.388	3.659	3.409	3.159	3.159	3.159
Reserve verruiming werkgelegenheid	28	-0	-0	-0	-0	-0
Rioleringsreserve	85	85	85	85	85	85
Reserve organisatieontwikkelingen	314	200	88	33	3	3
Reserve monumenten	73	73	73	73	73	73
Reserve sociaal domein	6.348	5.082	4.613	4.344	4.075	4.075
Reserve inbraakpreventie	88	67	48	29	11	11
Totaal Bestemmingsreserves	14.767	12.285	11.519	12.306	12.686	12.771
Totaal reserves	30.425	25.474	23.587	23.667	23.341	23.224

Overzicht voorzieningen 2016-2021

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo ultimo 2016	Saldo ultimo 2017	Saldo ultimo 2018	Saldo ultimo 2019	Saldo ultimo 2020	Saldo ultimo 2021
Voorzieningen bestaande risico's (art 44 1b)						
Voorziening oninbare debiteuren	424	424	424	424	424	424
Voorziening oninbare debiteuren SoZaWe	630	630	630	630	630	630
Totaal Voorzieningen bestaande risicos (art 44 1b)	1.054	1.054	1.054	1.054	1.054	1.054
Voorzieningen bestaande risico's (art 44 1c)						
Voorziening onderhoud gymzalen	249	238	246	259	139	144
Voorziening onderhoud gelden de Kompaan	127	119	134	148	67	81
Voorziening onderhoud gelden Steegdenhal	109	16	12	22	18	26
Voorziening onderhoud sportaccommodaties 3 B's	1.785	1.419	1.159	1.083	848	830
Voorziening onderhoud gebouwen	532	552	530	341	372	426
Totaal Voorzieningen bestaande risicos (art 44 1c)	2.801	2.344	2.081	1.852	1.444	1.506
Voorzieningen derden verkregen middelen (art 44.2)						
Voorziening riolering	5.789	5.010	5.248	5.453	5.680	5.907
Totaal Voorzieningen derden verkregen middelen (art 44.2)	5.789	5.010	5.248	5.453	5.680	5.907
Voorziening arbeidskst gerelateerde verplichtingen						
Voorziening lopende pensioen bestuurders	712	687	662	637	612	587
Voorziening pensioen vm / huid. wethouders	2.030	2.080	2.130	2.180	2.230	2.280
Totaal Voorziening arbeidskst gerelateerde verplichtingen	2.742	2.767	2.792	2.817	2.842	2.867
Totaal voorzieningen	12.386	11.175	11.175	11.175	11.019	11.333

C. Overzicht incidentele lasten en baten

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten en baten	Lasten				Baten			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
1 Sociaal Domein								
1.2 Thema Wet maatschappelijke ondersteuning (inclusief AWBZ)								
Ondersteuning zorg economie, <u>dekking</u> algemene reserve	- 50	- 50	- 50		50	50	50	
Tekort Huishoudelijke hulp bij huishouden, <u>dekking</u> reserve sociaal domein	- 269	- 269	- 269		269	269	269	
1.3 Thema Participatie								
Re-integratiegelden, <u>dekking</u> reserve sociaal domein	- 200				200			
2 Welzijn en Educatie								
2.1 Thema Kunst & Cultuur								
Project Mader, <u>dekking</u> algemene reserve	- 75				75			
2.3 Thema Sport								
Buurtportcoaches, <u>dekking</u> algemene reserve	- 13				13			
3 Ruimtelijke & Economische ontwikkelingen								
3.1 Thema Economische ontwikkelingen								
Biobased Economy, <u>dekking</u> algemene reserve	- 300				300			
3.2 Thema Openbare ruimte								
Verkoop overhoeken/snippergroen, <u>dekking</u> algemene reserve					5			
MOP Wegen, <u>dekking</u> algemene reserve	- 250	- 250	- 250		250	250	250	
Vooraanzicht gemeentehuis, <u>dekking</u> algemene reserve	- 13	- 13	- 13		13	13	13	
Knelpunt wegen, <u>dekking</u> algemene reserve	- 75				75			
Vergoeding overdracht N381 via algemene reserve					22			
3.4 Thema Bouwen en wonen								
Uitvoeringsagenda woonvisie, <u>dekking</u> algemene reserve	- 60	- 70	- 70		60	70	70	
Omgevingswet, <u>dekking</u> algemene reserve	- 128	- 72	- 72		128	72	72	
4 Strategische projecten								
4.2 Thema Masterplan Appelscha								
Masterplan Appelscha, <u>dekking</u> reserve strategische projecten	- 250	- 250			250	250		
6 Bestuur en Dienstverlening								
6.1 Bestuur								
Verstrekking Ipads algemeen bestuur na verkiezingen	- 19							
Verplichting voormalig wethouder	- 10							
Verkiezingen, in 2019 zijn er twee verkiezingen gepland		- 25						
6.2 Dienstverlening								
Digitalisering en bedrijfsvoering, <u>dekking</u> algemene reserve	- 30				30			
Ondersteuning werkgelegenheid en leefbaarheid	- 75	- 50	- 50		75	50	50	
Innovatieprogramma <u>dekking</u> algemene reserve								
6.3 Financiën								
Formatie Bedrijfsvoering - interne controle (IC)	- 32							
Totaal incidentele lasten en baten	- 1.848	- 1.049	- 774	-	1.814	1.024	774	-
Saldo incidentele lasten en baten	- 34	- 25						

Overzicht is exclusief lasten en baten nieuw beleid en dekkingsplan. Bedragen > € 5.000

D. Overzicht amendementen en moties eenmalige bestedingen Kaderbrief 2018-2021

Nr.	Amendementen en moties	Besluit raad Kaderbrief 20-6-2017	Toelichting
	Amendementen		
1	Tarieven OZB handhaven	Aangenomen	Zie thema 6.4 - Financiën: De trendmatige verhoging opbrengst OZB van 1½ % (€ 41.700) is niet primitief verwerkt in de Programmabegroting 2018-2021 conform amendement.
2	Beide opties uitwerken in GRP	Aangenomen	De beide scenario's zijn uitgewerkt en zijn in september 2017 ter besluitvorming aangeboden aan de raad (raad 26-9-2017).
	Moties		
1	Mobility Mentoring	Overgenomen	Zie thema 6.2 - Organisatie Gebiedsteams: We doen onderzoek naar de mogelijkheden van Mobility mentoring. Als we een pilot starten dekken we de kosten uit de reserve Sociaal Domein.
2	Invoeren "Omgekeerde toets" in het Sociaal Domein	Aangepast overgenomen	Zie thema 6.2 - Organisatie Gebiedsteams: We gaan bij een nader te bepalen doelgroep een pilot doen. Mogelijke budgettaire consequenties voor scholing betrekken we bij de nadere analyse van het gehele Sociaal Domein.
3	Kosten verhuizing voedselbank	Overgenomen	Zie thema 1.4 - Inkomensverstrekking: In overleg met de Voedselbank is een voorschot van € 20.000 overgemaakt en kennen we subsidie toe op basis van werkelijk gemaakte kosten. Dekking vindt plaats uit het budget armoedebeleid 2017.
4	Subsidie Stichting Kunstwerf	Overgenomen	Zie thema 2.1 - Kunst & Cultuur: De subsidie van Kunstwerf 2018 tot en met 2021 vaststellen op € 22.400. Een verhoging van € 10.000 per jaar.
5	Dorpsbudgetten	Overgenomen	Zie deelthema 1.3.3 - Dorpsbudgetten: Het extra budget dorpsbudgetten eenmalig verlengen. Voor 2018 begroten we € 25.000 voor het dorpswerk' t.b.v. de leefbaarheid en de zelfredzaamheid in de dorpen / wijken. Voor een vervolg van het extra budget na 2018 zijn nieuwe afspraken nodig. Met de dorpen blijven we in overleg over de behoeften en de manier waarop deze middelen het beste tot hun recht komen.

Nr. Amendementen en moties	Besluit raad Kaderbrief 20-6-2017	Toelichting
6	Bewustwordingscampagne cyberpesten/ social media	Overgenomen Zie deelt thema 2.2.1 - Onderwijs algemeen: In overleg met de betrokken samenwerkingspartners kijken we wat al gebeurt in de landelijke campagne. Zo nodig komen we met voorstel voor aanvullende activiteiten.
7	Bijdrage Alzheimer café	Overgenomen Zie thema 2.4 - Volksgezondheid: We doen onderzoek naar mogelijkheden voor het verstrekken van een jaarlijkse bijdrage aan Alzheimer Café Ooststellingwerf. In overleg met het Alzheimercafé bepalen we het doel en de voorwaarden.
8	Uitbreiding uren opbouwwerk	Aangenomen Zie thema 1.2 - WMO: In overleg met de Stichting Scala, het Gebiedsteam en woningbouwvereniging Actium geven we hieraan invulling. Dekking: binnen 'aandachtsgebieden; blok aanpak' is hiervoor een budget van € 26.000 beschikbaar.
10	Mobiliteit, bereikbaarheid en vervoersconcepten	Overgenomen Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: Proeftuin voor nieuwe vervoersconcepten. Hierbij betrekken we de pilot zelfrijdend vervoer en de concepten voor gehandicaptenvervoer. In 2018 komen we eventueel met voorstellen voor de begroting 2019.
11	Toepassen graskeien en wegbelijning	Aangenomen Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: Binnen de huidige budgetten voor het wegenonderhoud zijn geen middelen aanwezig om extra graskeien en wegbelijning aan te brengen. Om invulling aan deze motie te kunnen geven stellen we voor hiervoor in 2018 eerst eenmalig een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen voor alleen het aanbrengen van graskeien. Daarnaast onderzoeken we in 2018 (i.o.m. de Plaatselijke Belangen) waar aanvullend graskeien en belijning gewenst zijn. Afhankelijk van de uitkomsten worden voor de begroting van 2019 voorstellen gedaan.
15	Fietsvoorziening Ravenswoud-Appelscha	Aangenomen Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: In 2018 gaan we na of en zo ja welke fietsvoorzieningen in de route Ravenswoud-Appelscha aangebracht kunnen/moeten worden. Binnen de gelden Masterplan Regio Appelscha (Programmabegroting 2017-2020) is geld beschikbaar voor proceskosten voor planontwikkeling. Afhankelijk van de uitkomsten worden voor de begroting van 2019 voorstellen gedaan. Mogelijkheden voor cofinanciering worden daarbij betrokken.

Nr.	Amendementen en moties	Besluit raad Kaderbrief 20-6-2017	Toelichting
16	Veiligheid fietsers Grindweg Nijeberkoop-Oldeberkoop	Aangenomen	Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: Het is niet haalbaar om voor november 2017 eventuele maatregelen te nemen. Eind 2017/begin2018 onderzoeken we welke maatregelen we kunnen nemen. Dit in overleg met het “molen” overleg. We informeren u voor de zomer 2018. Hierbij betrekken we dan ook de budgettaire consequenties (mogelijkheden voor cofinanciering worden daarbij betrokken). Afhankelijk van de uitkomsten starten we in 2018 met eventuele maatregelen.
17	Nanningabrug (Flippobrug)	Aangenomen	Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: In 2019 (niet in 2018 i.v.m. noodzakelijk onderhoud aan overige bruggen) is gepland de Nanningabrug in de originele bestaande kleur rood te coaten en van een antigraffiti laag te voorzien. Bij specifiek ontwerp en uitvoering, verven van de brug in regenboogkleuren, is er sprake van een mogelijke meerprijs. In 2018 ontvangt u hierover een voorstel om uitvoering te geven aan de motie.
18	Zoutkisten in wijken en buurten	Aangenomen	Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: In de winter 2017/2018 geven we uitvoering aan de motie en starten we met een pilot. Een aandachtspunt hierbij is het bepalen of laten bepalen van de locaties van de zoutkisten (totaal 3 stuks; 1 per dorp/wijk). Op basis van de resultaten van de pilot komen we voor de zomer van 2018 met een advies (inclusief budgettaire consequenties). De pilot betalen we uit de reguliere onderhoudsbegroting (gladheidsbestrijding).
19	Verbetering openbaar groen	Aangepast overgenomen	Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: Het evalueren van het huidige Groenbeleidsplan en het opstellen van een vernieuwd plan ‘Groen in de openbare ruimte’ doen we voor 1 juli 2018 inclusief de budgettaire gevolgen. In 2017 starten we met de evaluatie en het opstellen van een vernieuwd plan ‘Groen in de openbare ruimte’. In de tweede managementrapportage 2017 is hiervoor € 30.000 geraamd. We betrekken hierbij de inwoners en het toeristische recreatieve bedrijfsleven.

Nr.	Amendementen en moties	Besluit raad Kaderbrief 20-6-2017	Toelichting
20	Onderhoud groen, stoepen en parkeerplaatsen in dorpskernen	Aangenomen	Zie thema 3.2 - Openbare ruimte: Verkeer & Vervoer, Wegen & Groen: We stellen voor met ingang van 2018 structureel € 61.000 extra beschikbaar te stellen voor onkruidbestrijding op verhardingen. Dit in verband met de overstap van chemische naar niet chemische bestrijding (als gevolg van een wetswijziging in 2016). Met dit geld kunnen we naar verwachting het huidige onderhoudsniveau continueren. Hiermee geven we invulling aan de motie.
23	Duurzaamheid	Aangenomen	Zie deelthema 3.3.1 - Milieubeleidsplan: We verwijzen hierbij naar de Versnellingsagenda Duurzaam Ooststellingwerf 2030 (doorstart van het Milieubeleidsplan 2010-2016, raad 26-9-2017) en Woonvisie 2017-2022 (raad 23-5-2017).
24	Circulair inkopen	Overgenomen	Zie deelthema 3.3.1 - Milieubeleidsplan: Het college heeft onlangs het manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) ondertekend. Het hieruit voortvloeiende plan van aanpak stellen we in de tweede helft van 2017 op. Hierbij bezien we mede in welke mate circulair inkopen vorm kan krijgen en onderdeel kan worden van ons inkoop- en aanbestedingsbeleid.
29	Cursus politiek actief en scholierenprogramma lokale democratie	Aangenomen	Zie thema 6.1 - Bestuur: In samenwerking met de Griffie en de leden van de raad (werkgroep) gaan we activiteiten organiseren. We stellen voor in de Programmabegroting 2018-2021 een structureel budget te ramen van € 7.500.
31	Fractiebudget	Aangenomen	Zie thema 6.1 - Bestuur: Vanaf 2018 begroten we jaarlijks een fractiebudget van € 10.100. NB: naar aanleiding de uitkomsten gemeenteraadsverkiezingen in 2018 kan de hoogte van dit budget wijzigen.

E. Overzicht taakvelden

Taakvelden	bedragen x € 1.000		
	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	-1.190	0	-1.190
0.10 Mutaties reserves	-84	1.971	1.887
0.2 Burgerzaken	-634	452	-183
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-25	1	-24
0.4 Overhead	-10.257	2.151	-8.106
0.5 Treasury	-146	78	-68
0.61 OZB woningen	-172	2.252	2.080
0.62 OZB niet-woningen	-156	632	475
0.64 Belastingen Overig	-25	1.315	1.289
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	41.170	41.170
0.8 Overige baten en lasten	-902	9	-893
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.446	0	-1.446
1.2 Openbare orde en veiligheid	-526	0	-526
2.1 Verkeer en vervoer	-2.750	28	-2.722
2.4 Economische havens en waterwegen	-10	0	-10
3.1 Economische ontwikkeling	-29	0	-29
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-53	148	95
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-183	0	-183
3.4 Economische promotie	-147	331	184
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.684	21	-1.663
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.192	148	-1.044
5.1 Sportbeleid en activering	-186	0	-186
5.2 Sportaccommodaties	-1.080	126	-954
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-485	0	-485
5.5 Cultureel erfgoed	-72	4	-69
5.6 Media	-550	21	-529
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.125	67	-2.058
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-1.462	216	-1.246
6.2 Wijkteams	-1.706	0	-1.706
6.3 Inkomensregelingen	-10.992	8.974	-2.018
6.4 Begeleide participatie	-4.359	0	-4.359
6.5 Arbeidsparticipatie	-845	2	-843
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-582	0	-582
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-6.012	400	-5.612
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-4.255	0	-4.255
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-72	25	-47
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-1.006	0	-1.006
7.1 Volksgezondheid	-979	0	-979
7.2 Riolering	-2.337	2.954	616
7.3 Afval	-2.422	2.755	333
7.4 Milieubeheer	-558	101	-458
8.1 Ruimtelijke ordening	-1.202	122	-1.080
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-240	256	15
8.3 Wonen en bouwen	-1.249	524	-725
Resultaat na bestemming	-66.392	67.252	860

F. Beleidsindicatoren

Vanaf 2017 is het voor gemeenten verplicht een vaste lijst van beleidsindicatoren op te nemen in de begroting. Het besluit om beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en programmaverantwoording, om zo een betere financiële vergelijkbaarheid mogelijk te maken, komt onder andere voort uit het traject van de commissie Vernieuwing en Verantwoording BBV.

Als bijlagen voor deze begroting zijn 2 overzichten opgenomen waarin de prestaties van de gemeente Ooststellingwerf worden vergeleken met het landelijk gemiddelde respectievelijk alle Friese gemeenten:

- Vergelijking beleidsindicatoren gemeente Ooststellingwerf vs Nederland
- Vergelijking beleidsindicatoren gemeente Ooststellingwerf vs Friese gemeenten

Deze cijfers zijn afkomstig van de website waarstaatjegemeente.nl en hebben als peildatum 12 september 2017.

Op de website waarstaatjegemeente.nl vindt u meer uitleg over deze indicatoren en kan desgewenst met elke gemeente in Nederland een vergelijking gemaakt worden.

In programma 6 Bestuur en Dienstverlening zijn een 5-tal beleidsindicatoren opgenomen die op basis van eigen informatie zijn berekend.

Besluit Begroting en Verantwoording

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen vanaf dit jaar een basisset beleidsindicatoren op in de begroting en het jaarverslag. Zo kunnen raadsleden en anderen een helder beeld vormen over de beleidsresultaten van de gemeente en gemeenten onderling vergelijken.

Woonlasten éénpersoonshuishouden

489 Ooststellingwerf
644 Nederland

Woonlasten meerpersoonshuishouden

655 Ooststellingwerf
723 Nederland

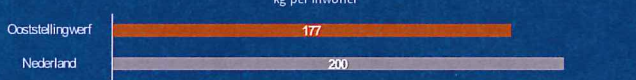
WOZ-waarde woningen

Nieuwbouw woningen

1,8 Ooststellingwerf
6,0 Nederland

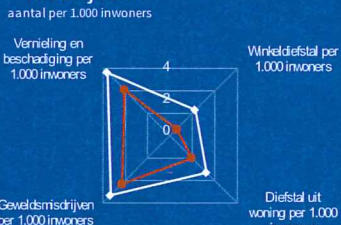
Fijn huishoudelijk restafval

Hernieuwbare elektriciteit

6,0 % Ooststellingwerf
11,8 % Nederland

Misdrijven

Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar

30,3 Ooststellingwerf
137,4 Nederland

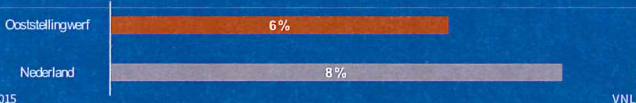
Hardekern jongeren

0,3 Ooststellingwerf
1,3 Nederland

Jongeren met delict voor rechter

0,85 % Ooststellingwerf
1,45 % Nederland

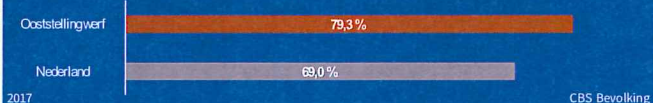
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig

Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser

11 % Ooststellingwerf
9 % Nederland

Demografische druk

% Niet-wekelijkse sporters

52,1 % Ooststellingwerf
46,6 % Nederland

Banen

553,5 Ooststellingwerf
744,0 Nederland

Vestingen

146,1 Ooststellingwerf
134,0 Nederland

Netto arbeidsparticipatie

64,1 % Ooststellingwerf
65,8 % Nederland

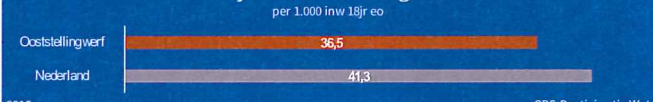
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten) index

107 Ooststellingwerf
100 Nederland

Functiemenging

44,1 % Ooststellingwerf
52,1 % Nederland

Bijstandsuitkeringen

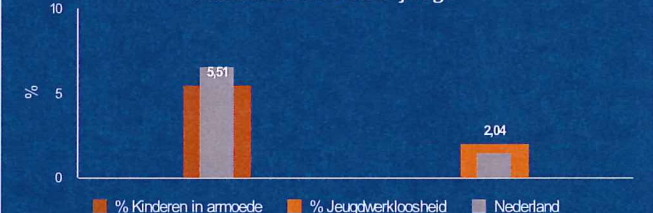
Aantal re-integratievoorzieningen

38,4 Ooststellingwerf
25,5 Nederland

Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement

70 Ooststellingwerf
58 Nederland

Achterstand onder jeugd

Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %

1,9 % Ooststellingwerf
2,0 % Nederland

Absoluut verzuim

0,52 Ooststellingwerf
2,01 Nederland

Relatief verzuim

11,66 Ooststellingwerf
26,88 Nederland

Jongeren met jeugdhulp

Jongeren met jeugdreclassering

0,2 % Ooststellingwerf
0,5 % Nederland

Jongeren met jeugdbescherming

1,4 % Ooststellingwerf
1,2 % Nederland

Besluit Begroting en Verantwoording

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
 Gemeenten nemen vanaf dit jaar een basisset beleidsindicatoren op in de begroting en het jaarverslag. Zo kunnen raadsleden en anderen een helder beeld vormen over de beleidsresultaten van de gemeente en gemeenten onderling vergelijken.

Woonlasten éénpersoonshuishouden euro 489 Ooststellingwerf 2017	610 Friesland 2017	Woonlasten meerpersoonshuishouden euro 655 Ooststellingwerf 2017	695 Friesland 2017

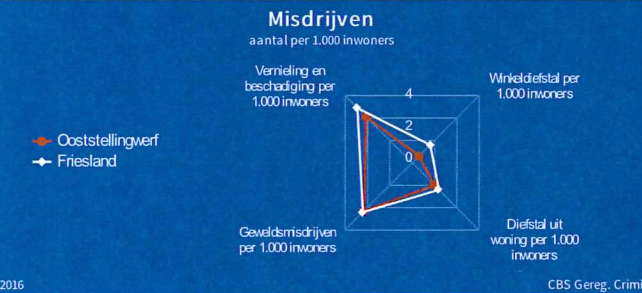
Nieuwbouw woningen
 aantal per 1.000 woningen

1,8 Ooststellingwerf 2014	5,5 Friesland 2014

Hernieuwbare elektriciteit

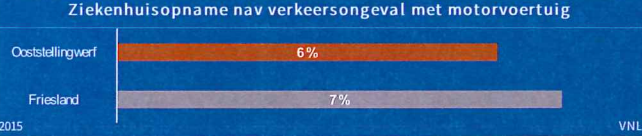
Ooststellingwerf: 6,0 % 2015	Friesland: 20,7 % RWS Kmo

Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar aantal per 10.000 inwoners 30,3 Ooststellingwerf 2016	82,8 Friesland Halt 2016	Hardekern jongeren per 10.000 inw. 0,3 Ooststellingwerf 2014	0,7 Friesland KLPD 2014

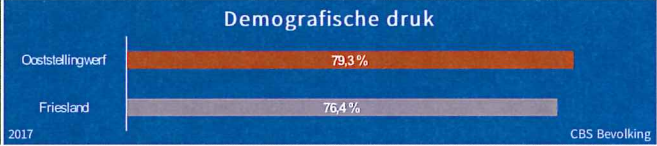
Jongeren met delict voor rechter

Ooststellingwerf: 0,85 % 2015	Friesland: 1,28 % VJI

Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met fietser

Ooststellingwerf: 11 % 2015	Friesland: 11 % VNL

% Niet-wekelijkse sporters

Ooststellingwerf: 52,1 % 2012	Friesland: 50,9 % Gezondheidsenquête (CBS, RVM)

Banen per 1.000 inw 15-64jr 553,5 Ooststellingwerf 2016	697,7 Friesland LISA 2016	Vestigingen per 1.000 inw 15-64jr 146,1 Ooststellingwerf 2016	144,1 Friesland LISA 2016

Netto arbeidsparticipatie

Ooststellingwerf: 64,1 % 2016	Friesland: 64,9 % CBS Arb.deelname

Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten) index

Ooststellingwerf: 107 2013	Friesland: 96 AVG

Functiemenging

Ooststellingwerf: 44,1 % 2016	Friesland: 49,2 % LISA

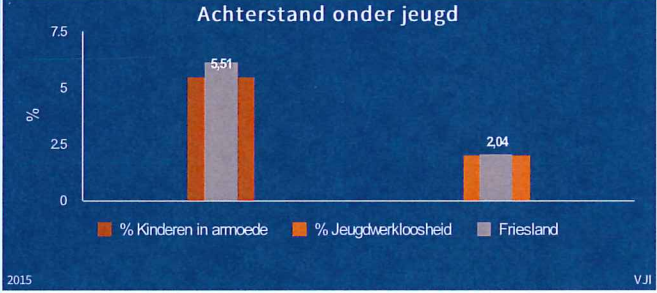

Aantal re-integratievoorzieningen
 per 1.000 inw 15-65jr

Ooststellingwerf: 38,4 2016	Friesland: 24,8 CBS Participatie Wet

Wmo-klanten met een maatwerkarrangement
 per 1.000 inw

Ooststellingwerf: 70 2015	Friesland: 60 CBS MSD WMO

Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %

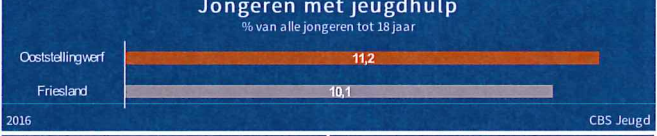
Ooststellingwerf: 1,9 % 2014	Friesland: 1,6 % DUO

Absoluut verzuim
 per 1.000 inw. 5-18 jr

Ooststellingwerf: 0,52 2016	Friesland: 2,60 Ingrado

Relatief verzuim
 per 1.000 inw. 5-18 jr

Ooststellingwerf: 11,66 2016	Friesland: 20,85 Ingrado

Jongeren met jeugdreclassering Ooststellingwerf: 0,2 % 2016	0,4 % Friesland CBS Jeugd	Jongeren met jeugdbescherming Ooststellingwerf: 1,4 % 2016	1,5 % Friesland CBS Jeugd

